



การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา
กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
Community Participation in The Marine Protected Areas Conservation
in Songkhla Lake: A Case Study of Khok Muang Village, Bang Rieng
Sub- district, Khuan Niang District, Songkhla Province

เอกพล ทองแก้ว
Ekkaphon Thongkaew

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Science in Agricultural Development
Prince of Songkla University
2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์



การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา
กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
Community Participation in The Marine Protected Areas Conservation
in Songkhla Lake: A Case Study of Khok Muang Village, Bang Rieng
Sub- district, Khuan Niang District, Songkhla Province

เอกพล ทองแก้ว
Ekkaphon Thongkaew

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเกษตร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Science in Agricultural Development
Prince of Songkla University
2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา
ผู้เขียน	นายเอกพล ทองแก้ว
สาขาวิชา	พัฒนาการเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	คณะกรรมการสอบ
..... (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิญญา รัตนไชย)ประธานกรรมการ (ศาสตราจารย์ ดร. บัญชา สมบูรณ์สุข)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมกรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิญญา รัตนไชย)
..... (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุพันธุ์ ประภาตกุล)กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุพันธุ์ ประภาตกุล)
..... (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิษฐา ชูสุข)กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิษฐา ชูสุข)
กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาแว มะแส)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนา
การเกษตร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ดี ฟ้ารุ่งแสง)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคล
ที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิญญา รัตน์ไชย)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุพันธุ์ ประภาตกุล)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ลงชื่อ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิษฐา ชุสุข)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ลงชื่อ
(นายเอกพล ทองแก้ว)
นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ

(นายเอกพล ทองแก้ว)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
ผู้เขียน	นายเอกพล ทองแก้ว
สาขาวิชา	พัฒนาการเกษตร
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษา การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับความเป็นมา การดำเนินงาน ปัญหาและผลการดำเนินงานในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนโคกเมือง และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนในชุมชนจำนวน 85 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการ ตลอดจนหาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ในอดีตคนในชุมชนประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นอาชีพหลัก แต่จากการใช้เครื่องมือประมงที่ไม่เหมาะสมทำให้จำนวนสัตว์น้ำที่จับได้มีจำนวนลดน้อยลง คนในชุมชนเริ่มรับรู้และตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงมีการจัดประชุมและลงความเห็นร่วมกันให้มีการปลูกป่าชายเลน แต่การดำเนินงานในระยะแรกไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากขาดความรู้ด้านการปลูกและดูแล จึงส่งตัวแทนชุมชนไปศึกษาดูงานและนำความรู้มาปรับใช้จนประสบความสำเร็จ และเกิดการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลขึ้นเพื่อกำหนดข้อบังคับต่าง ๆ ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ แต่จากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมลดลง และเมื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างในชุมชน พบว่า มีเพศหญิงและชายเท่า ๆ กัน อายุเฉลี่ย 56.74 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 47.83 ปี มีอาชีพหลักในการทำสวนยางพารา รายได้รวมของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 223,395.76 บาท การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับน้อยทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การศึกษาปัญหา การวางแผนแก้ไขปัญหา การนำไปปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และการติดตามและประเมินผล ส่วนผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ จำนวนกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก จำนวนช่องทางการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์น้ำ และการใช้ประโยชน์เพื่อพักผ่อนหย่อนใจจากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ มีผลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ดังนี้ 1) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ แก่คนในชุมชน ผ่านสื่อหรือการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความสำคัญของป่าชายเลนและทรัพยากรสัตว์น้ำให้มากขึ้น 2) เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ให้มากขึ้นในหลายช่องทาง 3) ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำให้มีความสวยงามและพัฒนาให้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอนาคต

Thesis Title	The Community Participation in the Marine Protected Area Conservation in Songkhla Lake: A Case Study of Khok Muang Village, Bang Rieng Sub-district, Khuan Niang District, Songkhla Province
Author	Mr. Ekkaphon Thongkaew
Major Program	Agricultural Development
Academic Year	2017

ABSTRACT

The main purpose of this research is to study participation in the marine protected area in Khok Muang village, Bang Rieng sub-district, Khuan Niang district, Songkhla province by using the mixed research methods. The data collection was implemented as the in-depth interviews of community representatives about the overall, implementation, problems and implementation results of the marine protected activities of Khok Muang community. The structured interviews were used with the community people sampled from 85 families in order to collect their demographical data, some socio-economic factors and the factors affecting the participation in the marine protected area of the community by the Stepwise Multiple Regression Analysis. The findings revealed that in the past, the main occupation of people were local fishery. They had been using inappropriate fishing equipment so the number of aquatic animals had been decreasing. Those people have started to be aware of the problem. They then agreed to grow mangrove forests. Initially, they were not successful due to lack of knowledge about planting and keeping. Later, the community representatives studied from other successful groups and they successfully applied the gained knowledge. Finally, the conservation groups of mangrove forest and marine farm have been established to set various regulations for the marine protected area conservation. However, the community people participated less due to the currently changing economy. Based on the study of the sampled group, it was found that there were equally male and female participants who were in average 56.74 years old. They graduated primary education. The average number of a family was 4 people. They had averagely lived in the community for 47.83 years. Their main occupation was rubber plantations. The average total income per family was 223,395.76 baht per year. The conservative participation of the sampled population was at the low level in all steps of participative procedures such as solving problem, planning, implementation, benefit,

and evaluation. For the result of the hypothesis testing, it was found that sex, the numbers of groups or institutes which the people participated as the members, the numbers of perceived channels for the information about aquatic animal conservation and the usage of the conservation area for relaxation were positive toward the participation of the community people at a level of 0.01. Therefore, the researcher would like to propose how to promote the community people to conserve the aquatic animals as: (1) increasingly to promote the community people's knowledge and understanding through media or activities related to the importance of mangrove forests and marine natural resources (2) to increasingly distribute data information about marine protected conservation through different channels and (3) to beautifully renovate the landscape and scenery of the conservation area and to develop activities for ecological tourism in the future.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิญา รัตนไชย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักเป็นอย่างยิ่ง ที่กรุณาให้คำปรึกษาและช่วยชี้แนะแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ลุล่วงด้วยดี และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิษฐา ชุสุข อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่สละเวลาให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อบกพร่องในการเขียนวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. บัญชา สมบูรณ์สุข ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาแว มะแส ผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องในการเขียนวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณ ดร. พรพิมล เชื้อดวงผุย ดร.ปองเพชร ธาราสุข และอาจารย์อานนท์ อุปลักษณ์ ที่ให้ความกรุณาในการเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ตลอดจนประชาชนหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ทำให้การเก็บข้อมูลของวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะทรัพยากรธรรมชาติทุกท่าน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการประสานงานธุรการต่าง ๆ ขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัว ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนการศึกษาครั้งนี้ มาโดยตลอด คุณความดีหรือประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นความกตัญญู แต่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

เอกพล ทองแก้ว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(8)
สารบัญ.....	(9)
รายการตาราง	(13)
รายการภาพประกอบ	(14)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 สมมติฐาน.....	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.5 ขอบเขตการวิจัย	3
1.6 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	3
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	5
2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม	5
2.1.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม.....	6
2.1.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	9
2.1.4 ปัจจัยที่ผลต่อการมีส่วนร่วม	11
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	12
2.2.1 แนวคิดการอนุรักษ์.....	12
2.2.2 ความสำคัญของการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ.....	14
2.2.3 จุดประสงค์ของการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	14
2.3 รูปแบบของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ.....	15
2.3.1 รูปแบบที่เป็นเขตหวงห้าม	15
2.3.2 รูปแบบการดำเนินงานโดยชุมชน.....	15
2.4 ขั้นตอนการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	16

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	17
2.5.2 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม.....	18
2.6 กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	26
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	27
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	27
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	28
3.2.1 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)	28
3.2.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)	29
3.3 การพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	29
3.3.1 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)	29
3.3.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)	29
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย.....	31
3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)	31
3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data).....	31
3.5 การจัดระดับของข้อมูล	31
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	32
3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	32
3.6.2.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)	32
3.6.2.2 สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics).....	33
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	34
4.1 ความเป็นมา พัฒนาการในการดำเนินงาน และผลการดำเนินการเบื้องต้นในการอนุรักษ์ พันธุ์สัตว์น้ำในหมู่ที่12 บ้านโคกเมือง บางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา	34
4.1.1 สถานการณ์ปัญหาในอดีต.....	34
4.1.2 จุดเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหา.....	35
4.1.3 การดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอย่างจริงจัง.....	37
4.1.4 ผลสำเร็จจากการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.5 การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในปัจจุบัน	39
4.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม	43
4.2.1 ข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัยส่วนบุคคล.....	43
4.2.2 ระดับการศึกษา.....	44
4.3.3 สมาชิกในครัวเรือน.....	44
4.2.4 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน	45
4.2.5 ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ.....	46
4.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ.....	47
4.3.1 อาชีพหลัก	47
4.3.2 อาชีพรอง	47
4.3.3 รายได้รวมของครัวเรือน	48
4.3.4 หนี้สินของครัวเรือน.....	49
4.4 ลักษณะทางสังคม	50
4.4.1. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน.....	50
4.4.2. การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	51
4.4.3. การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน.....	54
4.5 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	54
4.5.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ขั้นตอนการระบุปัญหา.....	54
4.5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหา .	57
4.5.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ	59
4.5.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการรับผลประโยชน์ร่วมกัน	62
4.5.5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการติดตามและประเมินผล	64
4.5.6 ภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ.....	67
4.6 ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ.....	68
4.6.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	68
4.6.2 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ.....	69
4.6.3 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	69

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.7 ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง.....	70
4.7.1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง.....	70
4.7.2 ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง.....	73
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	75
5.1 สรุป.....	75
5.1.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของกลุ่มตัวอย่าง.....	75
5.1.2 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ.....	76
5.1.3 ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ.....	76
5.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ.....	77
5.2 ข้อเสนอแนะและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ..	77
5.2.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย	77
5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป.....	79
เอกสารอ้างอิง	80
บุคลากร.....	86
ภาคผนวก ก ผลการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อความถามกับวัตถุประสงค์ ของการวิจัย หรือเนื้อหา IOC : Index of item Objective Congruence.....	87
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์.....	103
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	111
ภาคผนวก ง ภาพประกอบการทำวิจัย	123
ประวัติผู้เขียน.....	124

รายการตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล.....	43
ตารางที่ 2 ระดับการศึกษา.....	44
ตารางที่ 3 สมาชิกในครัวเรือน.....	45
ตารางที่ 4 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน	45
ตารางที่ 5 ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ.....	46
ตารางที่ 6 อาชีพหลัก.....	47
ตารางที่ 7 อาชีพรอง	48
ตารางที่ 8 รายได้รวมของครัวเรือน	49
ตารางที่ 9 หนี้สินของครัวเรือน.....	49
ตารางที่ 10 การเข้าร่วมกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน.....	51
ตารางที่ 11 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	52
ตารางที่ 12 การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	54
ตารางที่ 13 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ขั้นตอนการระบุปัญหา.....	56
ตารางที่ 14 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหา ...	58
ตารางที่ 15 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ.....	60
ตารางที่ 16 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการรับผลประโยชน์ร่วมกัน	63
ตารางที่ 17 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการติดตามและประเมินผล	65
ตารางที่ 18 ภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	68
ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ ขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis).....	70
ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเมื่อตัว แปรตาม คือ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (Y_1).....	71
ตารางที่ 21 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำชุมชน	73

รายการภาพประกอบ

	หน้า
ภาพที่ 1 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม.....	8
ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	26
ภาพที่ 3 พัฒนาการในการดำเนินงาน และผลการดำเนินการเบื้องต้นในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำใน หมู่ที่ 12บ้านโคกเมือง บางเหริยง อำเภอควนเนียง.....	42

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งน้ำที่ขนาดใหญ่มีพื้นที่ประมาณ 8,484.35 ตารางกิโลเมตรครอบคลุมพื้นที่ 147 ตำบลของ 3 จังหวัดได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช (บางส่วนของอำเภอชะอวดและอำเภอหัวไทร) จังหวัดพัทลุงทั้งจังหวัดและจังหวัดสงขลา (ยกเว้นพื้นที่ 4 อำเภอคือนาทวี จะนะ เทพา และสะบ้าย้อย) ประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา คิดเป็นร้อยละ 2.21 ของประชากรทั้งประเทศ มีพื้นที่ทำเกษตรทั้งหมด 1,138,901 ไร่ มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 31.37 ของจำนวนครัวเรือนทั้งลุ่มน้ำ ผู้ประกอบอาชีพประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีจำนวน 16,763 ครัวเรือน (สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร, 2555)

ในช่วงที่ผ่านมา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในทะเลสาบสงขลาของประชาชนมีจำนวนมาก ประกอบกับมีการใช้เครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมาย เช่น โพงพาง เรืออวนรุน และไซนั้ง เป็นต้น (กรมประมง, 2548) ในการจับสัตว์น้ำ จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรในทะเลสาบสงขลาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการเจริญเติบโตและการขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมของชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม การทำการเกษตร ยังเป็นสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรประมงในทะเลสาบสงขลาลดลงและสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้ที่อยู่รอบทะเลสาบเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรอย่างรุนแรงมากขึ้น

กรมประมงโดยสถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง สำนักงานประมงจังหวัดสงขลา จึงได้มีโครงการจัดทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยชุมชน หรือที่เรียกกันว่า “ฟาร์มทะเล ภายใต้โครงการฟื้นฟูทรัพยากรประมง โดยจัดทำเขตอนุรักษ์ดังกล่าวในทะเลสาบสงขลา เพื่อเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำที่สูญหายไปให้กลับมา (กรมประมง, 2548) โครงการดังกล่าวมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การปลูกป่าชายเลน การทำแนวรั้วกันเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทำประมงในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จัดทำกฎ กติกา ของชุมชนในการดูแลเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การวางแผนบ้านปลา (ใช้กิ่งไม้เป็นอุปกรณ์เรียกว่า มหฺร่า) และมีการจัดเวรยามลาดตระเวนบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ทั้งการวางแผนร่วมกัน การดูแล การวางข้อกำหนด หรือกฎระเบียบ ในการจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลผลิตของสัตว์น้ำในพื้นที่เขตอนุรักษ์ โดยพยายามเน้นให้ชุมชนมีบทบาทมากขึ้น และสามารถดำเนินการได้ด้วยชุมชนเองในอนาคต

ทั้งนี้กรมประมงและหน่วยงานต่าง ๆ จะให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจะสามารถสร้างรายได้ และความมั่นคงให้แก่ประชาชน นำไปสู่ความยั่งยืนของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยชุมชนต่อไป

หมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ฝั่งตะวันออกของชุมชนที่ติดกับทะเลสาบสงขลา คนในชุมชนประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านมาตั้งแต่อดีต จน ปี พ.ศ. 2535 ได้เกิดการลุกฮือเพื่อเข้ามาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ของชุมชนจากคนต่างพื้นที่ มีการใช้เครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมายเข้ามาจับสัตว์น้ำ ประกอบกับภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่งผลให้ปริมาณสัตว์น้ำและป่าชายเลนมีจำนวนลดลงและมีความเสื่อมโทรม คนในชุมชนจับสัตว์น้ำได้น้อยลง แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน จึงได้มีการนำปัญหาที่เกิดขึ้นเข้ามาประชุมร่วมกัน เพื่อหาทางฟื้นฟูทรัพยากร และเพิ่มจำนวนสัตว์น้ำให้กลับมา มีความอุดมสมบูรณ์ ก่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลขึ้น ในช่วง ปี พ.ศ. 2549 โดยให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผนการทำงาน การทำกิจกรรมของกลุ่ม มีการจัดทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำที่เรียกว่า “ฟาร์มทะเล” กิจกรรมที่มีการดำเนินการคือ การสร้างที่พักของสัตว์น้ำหรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “บ้านปลา” มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การจัดเวรยามรักษาเขตฟาร์มทะเล และมีการกำหนดข้อตกลงของชุมชน ในปัจจุบันเขต “ฟาร์มทะเล” ของชุมชนบ้านโคกเมือง มีพื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมด 320.49 ไร่ และได้รับการยกระดับให้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำซึ่งจะอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานประมงจังหวัดสงขลา (สมประสงค์ มุณีแนม, 2556)

ผลจากการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนดังกล่าว ทำให้จำนวนสัตว์น้ำที่คนในชุมชนจับได้เพิ่มมากขึ้น ทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น จนทำให้ชุมชนได้รับรางวัลด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ได้แก่ รางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 13 ประจำปี พ.ศ. 2545 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 ระดับจังหวัด และรางวัลดีเด่นกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนระดับภาค ปี พ.ศ. 2554

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความเป็นมา พัฒนาการ ผลการดำเนินงาน และปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ รวมทั้งระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง เพื่อใช้ผลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง และใช้เป็นแนวทางการเรียนรู้การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนอื่น ๆ อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความเป็นมา พัฒนาการในการดำเนินงาน และผลการดำเนินการเบื้องต้นในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ของหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของประชาชนหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
- 3) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
- 4) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

1.3 สมมติฐาน

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน หมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริ่ง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ สามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผน ปรับปรุงการดำเนินงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโคกเมืองในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำแก่ชุมชนอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับชุมชนบ้านโคกเมือง และสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยชุมชนของกรมประมงหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการดำเนินงานประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จได้มากขึ้น

1.5 ขอบเขตการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านประชากร คือ คริวเรือนที่อาศัยอยู่ใน หมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริ่ง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวน 108 คริวเรือน
- 2) ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ หมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริ่ง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
- 3) ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาความเป็นมาของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ พัฒนาการของการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานเบื้องต้น รวมทั้งปัญหาหรืออุปสรรคในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน และเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
- 4) ขอบเขตด้านเวลา เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2560

1.6 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริ่ง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา ตามขั้นตอนกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบไปด้วย

- 1) ขั้นตอนการระบุปัญหา
- 2) ขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหา
- 3) ขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ
- 4) ขั้นตอนการรับผลประโยชน์ร่วมกัน
- 5) ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

ประชาชน หมายถึง ผู้มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริ่ง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาขั้นสูงสุดตามระบบการศึกษาของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

อาชีพหลัก หมายถึง การประกอบกิจกรรม หรืออาชีพที่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทำเพื่อหาเลี้ยงชีพอยู่เป็นประจำ และได้รับค่าตอบแทนมากที่สุด

อาชีพรอง หมายถึง การประกอบกิจกรรม หรืออาชีพที่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายได้เสริมจากอาชีพหลัก

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนผู้ที่อยู่อาศัยในครัวเรือนเดียวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

รายได้รวมของครัวเรือน หมายถึง จำนวนเงินของสมาชิกในครัวเรือนที่หาได้จากทุกกิจกรรมในรอบ 1 ปี โดยยังไม่หักค่าใช้จ่ายใด ๆ

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน หมายถึง จำนวนปีที่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ หมายถึง ระยะทางจากที่พักอาศัยของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในจุดที่ใกล้ที่สุด

การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม หมายถึง การเข้าร่วมเป็นสมาชิก หรือดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในกลุ่มกิจกรรม ที่มีอยู่ในชุมชน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ผู้นำชุมชน ญาติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนบ้าน วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ หมายถึง พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลสาบสงขลา หมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ที่ชุมชนกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ตามร่างข้อบัญญัติสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเหรียง เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2552

การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ทั้งที่เป็นไปเพื่อการดำรงชีพและไม่ใช่การดำรงชีพ เช่น การจับสัตว์น้ำ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องจาก เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัยต่าง ๆ โดยจำแนกเนื้อหาออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1) แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
- 3) รูปแบบของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
- 4) ขั้นตอนการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยชุมชน
- 5) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม (2540) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึงการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหาร การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล การให้แสดงความคิดเห็น การให้คำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2549) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทาง มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน

ไกรฤกษ์ แสงสุข (2545) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากการที่ประชาชนมีความสนใจในปัญหา และมีความเป็นห่วงกังวลร่วมกัน จากการได้รับความเดือดร้อนและความไม่พอใจร่วมกัน มีการประสานงานจัดตั้งองค์กรในชุมชนโดยเต็มใจที่จะสละเวลา แรงงาน เงิน วัสดุ หรืออุปกรณ์ใด ๆ ในชุมชน เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในแนวทางที่ต้องการ และยอมรับผลอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วยความพอใจ

สุเทพ เกื้อสังข์ (2545) ได้กล่าวสรุปถึงความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมคือการที่คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสังคมนั้น เพื่อเป็นพลังในการพัฒนาสังคมของตนเองต่อไป

วงศ์ปกรณ์ ธาราสุข (2556) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากการที่ประชาชนหรือคนในชุมชนเข้าร่วมมีบทบาทในการคิด ตัดสินใจ การปฏิบัติ มีการร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ไขในเรื่องต่าง ๆ หรือในกิจกรรมใด ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือต่อตัวเองด้วยความเต็มใจ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

สุรชัย เชื้อขาวซ้อน (2552) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้กับประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยเริ่มจากกระบวนการร่วมกันคิดค้นปัญหาที่เกิดขึ้น แล้ววิเคราะห์ถึงสาเหตุที่แท้จริง พร้อมกับร่วมกันหาแนวทางการแก้ไข อันนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการแล้วดำเนินงานร่วมกันตามแผน ร่วมกันรับผิดชอบกับผลประโยชน์และร่วมกันติดตามประเมินผล ในบางโอกาสจะมีกลุ่มบุคคลภายนอกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง / รับผิดชอบเข้ามาสนับสนุน หรือให้คำปรึกษา เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

อรทัย ก๊กผล (2552) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือ การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบาย กระบวนการบริหารจัดการตัดสินใจของท้องถิ่น เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนต้องมีอิสระทางความคิด มีความรู้ ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจำเป็นต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการที่สำคัญ 3 ประการคือ

- 1) การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหา หรือตัดสินใจเรื่องนั้น ๆ
- 2) กระบวนการมีส่วนร่วมต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพและอิสรภาพที่จะเลือกตัดสินใจว่าจะเลือก หรือจัดให้มีส่วนร่วมหรือไม่
- 3) การมีส่วนร่วมต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากความหมายที่ได้รวบรวมมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชน หรือคนในชุมชนมีความสนใจในปัญหา หรือมีความเป็นห่วงกังวลในปัญหาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและความไม่พอใจร่วมกัน นำไปสู่การร่วมกันคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการร่วมกัน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินผล และประชาชนหรือคนในชุมชนนั้นต้องยอมรับผลอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงนั้น

2.1.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

การดำเนินกิจกรรมในระดับใดก็ตาม การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะ การมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดการยอมรับและยินยอมปฏิบัติตามได้สบายใจ และเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเต็มใจนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 อ้างถึงใน เพียงเดือน ขำสีเมฆ, 2542) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้คือ

- 1) ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมคิดหาสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
- 3) ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดแก้ไข และสนองความต้องการของชุมชน
- 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม
- 5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพ
- 6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมที่เป็นโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
- 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
- 8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ทำไว้

บุญผาง อัมพุด (2550) ได้กล่าวสรุปถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมว่าสามารถแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย
- 2) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจุดประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้
- 3) การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
- 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์ อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ
- 5) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งการประเมินอาจปรากฏในรูปแบบของการประเมินย่อย การประเมินผลเป็นระยะ ๆ หรือการกระทำในรูปการประเมินผลโดยรวม ซึ่งเป็นการประเมินสรุปผลแบบรวบยอด

สุรชัย เชื้อขาวซ้อน (2552) ได้อธิบายถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมโดยสรุป ซึ่งสามารถได้แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

- 1) การรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย นับว่าเป็นจุดเริ่มแรกในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาเบื้องต้น
- 2) การร่วมค้นหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง แล้วตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ไข
- 3) การร่วมคิดวิเคราะห์แนวทางเพื่อกำหนดแผนงาน และแผนปฏิบัติการให้เป็นรูปธรรม
- 4) การร่วมปฏิบัติงาน หรือดำเนินงานตามแผน เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายและความต้องการ
- 5) การร่วมรับผลที่ได้จากการดำเนินการที่พึงจะได้
- 6) การร่วมติดตามและประเมินผลการทำงาน เพื่อได้ปรับปรุงในส่วนที่ขาดหายไปให้ดีขึ้น

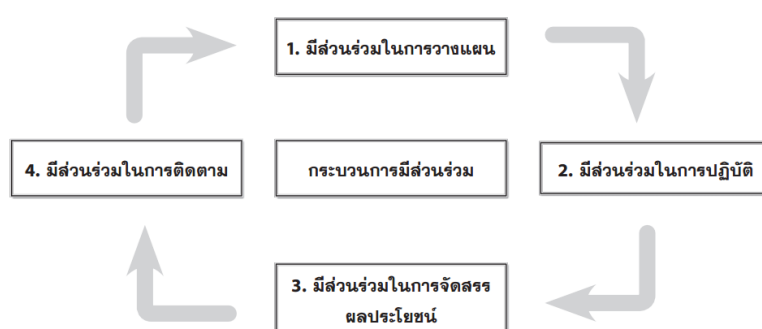
ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2552) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ เข้าถึงข้อมูล เกี่ยวกับการวางแผนและรวมวางแผนกิจกรรม

ขั้นที่ 2 มีการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และ การตัดสินใจ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรมหรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล



ภาพที่ 1 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

ที่มา: ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ

อรทัย ก๊กผล (2552) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมไม่ใช่การจัดเวทีการมีส่วนร่วมเพียงครั้งเดียว ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนี้

1) เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเอง และถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่

2) ร่วมคิดด้วยกันว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไรและจะจัดลำดับความสำคัญอย่างไร และควรจัดการปัญหาอย่างไร

3) ร่วมกันวางแผนดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไร จะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใด จะจัดหางบประมาณจากที่ใดและใครจะเป็นผู้รักษา

4) ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง

5) ร่วมกันติดตาม และประเมินผลตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกัน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรค และร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้งานหรือภาระกิจดังกล่าวสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

6) ร่วมกันรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนย่อมได้รับผลประโยชน์ ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องเป็นที่ต้องอยู่ในรูปของตัวเงิน วัสดุ สิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขความสบายใจ พอใจในสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยยึดแนวทางของกระบวนการมีส่วนร่วมใน 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมในการระบุปัญหาเป็นการการรวมตัวกันเพื่อร่วมศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ภายในชุมชน ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาคือการมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาและวางแผนในการปฏิบัติงาน

3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ คือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้ร่วมกันวางไว้

4) การมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ร่วมกันจะเป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมรับผล ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้วางไว้

5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน

2.1.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2547 อ้างถึงใน ชนิษฐา ชูสุข, 2553) ได้อธิบายถึงระดับการมีส่วนร่วมออกเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้

1) ร่วมรับรู้ หมายถึง การที่รัฐให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในโครงการหรือกิจกรรม ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและให้สิทธิแก่ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ข้อมูลข่าวสารนั้นจะระบุถึงโครงการหรือกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งความจำเป็น ความสำคัญที่มีโครงการหรือกิจกรรม การดำเนินการและมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น

2) ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง การที่ประชาชนร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุปัญหา ความจำเป็นและความต้องการให้มีโครงการหรือกิจกรรม รวมทั้งการร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม หน่วยงาน และผู้มีอำนาจตัดสินใจได้นำไปใช้ประกอบการพิจารณา

3) ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง การร่วมพิจารณาว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรม และการเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ ทั้งนี้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการควรมีส่วนร่วมรับหรือปฏิเสธโครงการ เมื่อเห็นว่ามาตรการลดผลกระทบ มาตรการติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจนและการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบ

4) ร่วมดำเนินการ หมายถึง การร่วมในการลงทุน การคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน หรือร่วมปฏิบัติงาน ซึ่งบางโครงการ เช่น โครงการที่ต้องใช้ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน ผู้ชำนาญการหรือใช้เทคโนโลยีขั้นสูง อาจจะไม่มีส่วนร่วมในระดับนี้ หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมระดับท้องถิ่น อาทิ การจัดการป่าลุ่มน้ำหรือทรัพยากรอื่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประชาชนก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

5) ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบ และติดตามการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมว่าตรงตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเฉพาะโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้มีการใช้มาตรการลดผลกระทบ และมีระบบการติดตามตรวจสอบเพื่อป้องกันปัญหาหรือไม่ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในระดับนี้มีประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะประชาชนจะทำหน้าที่เฝ้าระวังและเตือนภัยเพื่อป้องกันปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลการดำเนินงานว่าบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

6) ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมจะมีผลประโยชน์ผลกระทบต่อด้านบวกและด้านลบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประชาชนไม่สามารถหลีกเลี่ยงที่จะรับผลที่เกิดขึ้น

โรจน์จรรย์ย์ ด้านสวัสดิ์ (2541 อ้างถึงใน ชนิษฐา ชูสุข, 2553) กล่าวถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 8 ระดับคือ

1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการติดตามข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่มีเครื่องมือของการมีส่วนร่วมจากการพัฒนาระบบข้อมูล การประชาสัมพันธ์ สื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ

2) การเสนอข้อมูลความคิดเห็น เป็นการให้ข้อมูลความคิดเห็นจากสื่อตัวแทน แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ โดยมีเครื่องมือของการมีส่วนร่วมได้แก่ การสำรวจ การสัมภาษณ์ การออกแบบสอบถาม และการศึกษาผลกระทบทางสังคม

3) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการติดตาม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การร่วมคิดและเสนอข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นจากจดหมายข่าว และการประชุมหรือคณะทำงาน ส่วนเครื่องมือของการมีส่วนร่วมได้แก่ การปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การประชุมระดับชุมชน และการประชุมประชาพิจารณ์

4) การเจรจาต่อรอง เป็นการติดตาม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การร่วมคิด การเสนอข้อมูลความคิดเห็น การจัดสรรประโยชน์ และการผลักดันข้อเสนอที่คัดเลือกจากคนกลางในที่ประชุมหรือคณะทำงาน เพื่อให้แต่ละฝ่ายได้รับประโยชน์ที่สามารถรับได้ ส่วนเครื่องมือของการมีส่วนร่วมคือ การเจรจาต่อรอง

5) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในบางขั้นตอน เป็นการติดตาม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การร่วมคิด การเสนอข้อมูลความคิดเห็น และการร่วมตัดสินใจในบางขั้นตอนของกระบวนการวางแผน การจัดการจากที่ประชุมหรือคณะทำงานระดับนโยบาย การตัดสินใจเพื่อรักษา

ผลประโยชน์ในระดับที่เหมาะสมของแต่ละฝ่าย เครื่องมือของการมีส่วนร่วมได้แก่ การประชุมในระดับตัดสินใจ

6) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกขั้นตอน เป็นการติดตาม การรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร การร่วมคิด การเสนอข้อมูลความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในทุกขั้นตอนของ กระบวนการวางแผน การจัดการจากที่ประชุมหรือคณะทำงานระดับนโยบาย

7) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เป็นการร่วมดำเนินโครงการตลอดจน กิจกรรมต่าง ๆ ในขั้นตอนที่ได้มีการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้บรรลุประโยชน์ในระดับที่เหมาะสมของแต่ละฝ่าย ส่วนเครื่องมือของการมีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดทำแผนงาน การจัดหาทรัพยากรแบ่งงาน และการปฏิบัติตามแผนงาน

8) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการร่วมติดตาม การตรวจสอบผล การปฏิบัติการหรือการดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่ทุกคนเห็นชอบร่วมกัน เพื่อตรวจสอบการบรรลุ ประโยชน์ในระดับที่เหมาะสมที่แต่ละฝ่ายคาดหวังไว้ เครื่องมือของการมีส่วนร่วมได้แก่ การประชุม ประเมินผลการปฏิบัติงาน

2.1.4 ปัจจัยที่ผลต่อการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะจะทำให้เกิดอำนาจในการต่อรองหรือการเจรจา ได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและมีความเป็นธรรม การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีความสมัครใจจะเข้ามามีส่วนร่วม โดยการมีส่วนร่วมทำได้ในหลายด้าน เช่น ร่วมเสนอปัญหา ร่วมคิดวางแผนการแก้ปัญหา ร่วมแสดงความคิดเห็น หรือร่วมปฏิบัติการในกิจกรรมต่าง ๆ การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

สุรชัย เชื้อขาวซ้อน (2552) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย

1) ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ ทางกายภาพ ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ ส่วนทางด้านชีวภาพ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ อารมณ์ ความรู้สึก

2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ และรายได้

3) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การศึกษา เพศ วัย ศาสนา การติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม และประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติตามกันมาแต่ ละท้องถิ่น หรือสภาพภูมิประเทศ

4) ปัจจัยทางการเมือง ได้แก่ นโยบายทางการเมือง และภาวะผู้นำที่เด่นชัดและเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป ย่อมเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

บุศรา วันยี่ (2554) กล่าวว่าปัจจัยของการมีส่วนร่วมคือ สิ่งที่ทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ภายใต้งานที่สอดคล้องกับความต้องการของตน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติ ประเพณี ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ เช่น ผลประโยชน์ที่ได้รับ และปัจจัยด้านการสื่อสาร เช่น

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะสามารถช่วยให้มีความคิดเห็นคล้อยตามและลงมือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจนไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จ

แอลวิน (1958 อ้างถึงใน วงศ์ปกรณ์ ชาราสุข, 2554) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ได้แก่

- 1) อายุ
- 2) เพศ
- 3) สถานภาพทางสังคม
- 4) อาชีพ
- 5) การศึกษา
- 6) ถิ่นที่อยู่อาศัย
- 7) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น
- 8) ปัจจัยอื่น ๆ เช่นการอาศัยในเมืองหรือชานเมือง ค่านิยม ทักษะ

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน ดังนี้

- 1) อายุ
- 2) เพศ
- 3) อาชีพ
- 4) รายได้
- 5) การศึกษา
- 6) ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
- 7) ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
- 8) การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม
- 9) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
- 10) การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในการจับสัตว์น้ำ
- 11) การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

2.2.1 แนวคิดการอนุรักษ์

การอนุรักษ์คือ การทำให้ทรัพยากรธรรมชาติคงสภาพเดิมหรือเกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุด เป็นการควบคุม ดูแล ทรัพยากรให้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ทั้งนี้เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดีให้กับมนุษย์ รวมไปถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง ซึ่งนภาพร ศรีพุฒนิพนธ์ และคณะ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์ไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1) การใช้แบบยั่งยืน (Sustainable Utilization) หมายถึง การนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เพื่อให้มีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมนั้นด้อยประสิทธิภาพลง การมีใช้ตลอดเวลาตามที่มนุษย์ต้องการ เช่น การกำหนดปริมาณ หรือสัดส่วนการใช้ประโยชน์ การควบคุมการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ รวมไปถึงการควบคุม เวลา สถานที่ เป็นต้น

2) การเก็บกัก (Storage) หมายถึง การเก็บทรัพยากรหรือสิ่งที่มีเหลือเอาไว้ใช้คราวจำเป็น หรือเมื่อมีภาวะขาดแคลน ตลอดจนเพื่อเอาไว้ใช้ในอนาคต เช่น การถนอมอาหาร การทำถังฉาง การกักเก็บน้ำ การเก็บรักษาไว้เพื่อเป็นพันธุ์ เป็นต้น

3) การรักษาและซ่อมแซม (Repair) เมื่อทรัพยากรต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงสภาพ สูญหาย หรือถูกทำลายไม่ว่าโดยมนุษย์ หรือธรรมชาติก็ตาม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาหรือซ่อมแซมให้กลับมาเป็นปกติ เช่น การปลูกป่าทดแทน การเพาะพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อนำไปปล่อยกลับสู่ธรรมชาติ

4) การฟื้นฟู (Rehabilitation) หมายถึง การทำให้สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมแล้วให้กลับมาเป็นปกติ เมื่อทรัพยากรธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรมไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตาม จำเป็นต้องมีการฟื้นฟูเพื่อมาอยู่ในสภาพปกติ เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรที่ได้อีกและใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย เช่น การเสริมสร้างที่อยู่อาศัยให้สิ่งมีชีวิตในทะเล ด้วยการสร้างแนวปะการังเทียม เป็นต้น

5) การพัฒนา (Development) เป็นการอาศัยสภาพปกติเป็นฐาน โดยการพัฒนาปรับปรุงสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น เป็นการเร่งหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้น การพัฒนาทรัพยากรจะต้องมีการนำเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามาใช้ควบคู่กับกระบวนการพัฒนา รวมถึงการพัฒนาเทคนิควิธีที่ทำให้ใช้ทรัพยากรในปริมาณน้อยแต่ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

6) การป้องกัน (Prevention) หมายถึง การป้องกันคุ้มครองทรัพยากรที่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ ให้มีขึ้นหรือเกิดใหม่ทดแทนได้ทัน ซึ่งจะช่วยให้มีทรัพยากรใช้อย่างยั่งยืน รวมถึงการป้องกันทรัพยากรที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ไม่เกิดการลุกลามจนทำให้สถานะสิ่งแวดล้อมเสียสมดุลไป การป้องกันนี้อาจทำได้โดยการใช้มาตรการต่าง ๆ ตั้งแต่การใช้กฎหมาย การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และความเข้าใจแก่ประชาชนในการใช้ทรัพยากร เช่น การออกกฎหมาย หรือ พระราชบัญญัติคุ้มครอง การรณรงค์ และให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

7) การสงวน (Preservation) หมายถึง การเก็บสงวนทรัพยากรไว้ไม่ให้มีการนำมาใช้งานเพราะทรัพยากรนั้นกำลังจะสูญสิ้นไป การสงวนทรัพยากรเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำอย่างแน่ชัดว่าทรัพยากรนั้นจะมีการสูญเสียอย่างแน่นอน โดยการสงวนจะเน้นประเภทของทรัพยากรที่จะสูญหายไปไม่เน้นถึงพื้นที่ในการสงวนทรัพยากรเป็นเรื่องสำคัญ ทรัพยากรบางชนิดเมื่อสงวนไปในระยะเวลาหนึ่งแล้วอาจจะทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นจนสามารถนำมาใช้ใหม่ได้ ซึ่งเมื่อถึงเวลาดังกล่าวอาจมีการอนุญาตให้นำทรัพยากรมาใช้ได้ โดยมีกฎเกณฑ์หรือมาตรการต่าง ๆ ควบคุม เช่น การสงวนพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น

8) การแบ่งเขต (Zoning) หมายถึง การกำหนดพื้นที่สงวนเอาไว้ โดยวัตถุประสงค์ เป็นการจัดแบ่งกลุ่มหรือประเภทของทรัพยากรเพื่อให้สามารถดำเนินการอนุรักษ์ได้ผลดีขึ้น การดำเนินการนี้อาจมีการแบ่งพื้นที่ควบคุมเพื่อให้มีสถานะที่เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากร เช่น การจัดพื้นที่เป็นป่าอนุรักษ์หรืออุทยานซึ่งจะทำให้สภาพดิน พืช สัตว์ และป่าไม่มีสภาพที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์ดำรงพันธุ์ และเจริญเติบโต ฯลฯ นอกจากนี้การแบ่งเขตยังช่วยให้สามารถกำหนดมาตรการในการดำเนินการต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ด้วย พื้นที่ที่มีการจัดการแบ่งเขตควบคุม ได้แก่ พื้นที่เขตต้นน้ำ เขตวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวน เขตห้ามล่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น

2.2.2 ความสำคัญของการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

นภาพร ศรีพุฒนิพนธ์ และคณะ (ม.ป.ป.) กล่าวไว้ว่า ในปัจจุบันแหล่งน้ำธรรมชาติที่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากการบุกรุกและการพัฒนาพื้นที่โดยมนุษย์ เช่น การทำการเกษตร การเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ และการเปลี่ยนสภาพของแหล่งน้ำ ฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อสัตว์น้ำ ทำให้สัตว์น้ำที่มีอยู่ในธรรมชาติมีจำนวนลดลง อันจะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยตรง แนวทางในการแก้ไขให้ได้ผลจะต้องประกอบด้วย การกำหนดมาตรการในการอนุรักษ์ที่เหมาะสม การควบคุมตรวจตรา และการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนั้น เพื่อจัดให้เป็นพื้นที่หวงห้ามและคุ้มครองสัตว์น้ำ สำหรับใช้ประโยชน์เป็นแหล่งผสมพันธุ์ วางไข่ และเป็นแหล่งอนุบาลตัวอ่อน ซึ่งจะช่วยเพิ่มเพิ่มจำนวนของสัตว์น้ำในที่สุด ส่งผลให้มนุษย์มีความกินดีอยู่ดีขึ้น และนอกจากนี้การจัดตั้งเขตเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำยังมีความสำคัญต่อชุมชนในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วมด้วย

2.2.3 จุดประสงค์ของการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

การจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นการนำเอาแนวคิดในการอนุรักษ์มาใช้วางแผนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการลดลงของจำนวนสัตว์น้ำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัญหาและสาเหตุของแต่ละพื้นที่ที่สำคัญ นภาพร ศรีพุฒนิพนธ์และคณะ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ไว้ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อให้มีการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในหมู่บ้าน
- 2) เพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างยั่งยืน และเกิดประโยชน์สูงสุด
- 3) เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางหลักการ กฎ ระเบียบ และการดำเนินงานของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่นการเลือกพื้นที่ การกำหนดขนาดพื้นที่สำหรับเขตอนุรักษ์ กำหนดชนิดเครื่องมือการทำประมง การกำหนดช่วงเวลาการทำประมง กำหนดวิธีการจับ รวมทั้งปริมาณการจับสัตว์น้ำ หรือการจัดเก็บรายได้ เป็นต้น

2.3 รูปแบบของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งขึ้น จากการเห็นความสำคัญของการฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนสมาชิกชุมชนในบริเวณนั้น โดยมุ่งหวังให้เป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินงานได้โดยชุมชนในระยะยาว สำหรับรูปแบบของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ นภาพร ศรีพุฒินิพนธ์ และคณะ (ม.ป.ป.) ได้จัดรูปแบบของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็น 2 รูปแบบ คือ

2.3.1 รูปแบบที่เป็นเขตหวงห้าม

ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 เขตหวงห้ามจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการการบุกรุกทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ โดยใช้กฎหมายคุ้มครองสัตว์น้ำให้สามารถอาศัย ผสมพันธุ์ วางไข่ และเลี้ยงตัวอ่อนซึ่งให้จำนวนของสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น เป็นการแก้ปัญหาการลดจำนวนลงของสัตว์น้ำโดยมีการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ดังต่อไปนี้

มาตราที่ 6 รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการประมงประจำจังหวัด มีอำนาจในการออกประกาศกำหนดวิธีการทำประมง ประเภทของเครื่องมือในการทำประมง กำหนดเขตพื้นที่ห้ามทำประมง และมีอำนาจในการกำหนดห้ามจับปลาในฤดูวางไข่เพื่อคุ้มครองสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ไม่ให้ถูกรบกวน และเพื่อให้ตัวอ่อนของสัตว์น้ำได้เจริญเติบโตในเขตพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ หากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ปรับตั้งแต่ 10,000 – 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 27 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้กระแสไฟฟ้าทำการประมงหรือใช้วัตถุระเบิดในการจับสัตว์น้ำ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของทางราชการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 5 ปี และปรับ ตั้งแต่ 5,000 – 500,000 บาท

2.3.2 รูปแบบการดำเนินงานโดยชุมชน

เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยชุมชนเป็นพื้นที่หวงห้ามหรือได้รับการคุ้มครองพื้นที่โดยชุมชนเป็นผู้กำหนด กฎ ข้อบังคับ ในการบริหารพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อลดปัญหาปริมาณสัตว์น้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค และทรัพยากรชายฝั่งเสื่อมโทรมเนื่องจากการใช้ประโยชน์มากเกินไปโดยไม่มีการฟื้นฟู กิจกรรมดังกล่าวยังเป็นการเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ และสร้างความตระหนักให้ประชาชนเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ลดอัตราการอพยพย้ายถิ่นของคนในชุมชน และยังช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนเพิ่มขึ้นอีกด้วย

สำหรับรูปแบบเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยชุมชนนั้น สมประสงค์ มุณีแนม (2556) ได้จัดรูปแบบของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำออกเป็น 2 รูปแบบ คือ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำแบบเปิด และเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำแบบปิด

1) เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำแบบเปิด เป็นลักษณะการเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้ามาให้ความรู้และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ มีการกำหนดขนาด ชนิด และเครื่องมือ

การทำประมงร่วมกัน ข้อดีคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ และดูแลเขตอนุรักษ์ ในขณะเดียวกันก็มีโอกาสในการทำประมงในเขตอนุรักษ์ โดยมีการกำหนดขนาดของเครื่องมือทำประมงที่ใช้จับสัตว์น้ำร่วมกัน อีกทั้งไม่จับสัตว์น้ำที่มีขนาดเล็กเกินไป เพื่อเป็นการไม่ทำลายทรัพยากรชายฝั่ง ทำให้สัตว์น้ำมีโอกาสเจริญเติบโต และวางไข่ได้อีก ส่วนข้อเสียของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำแบบเปิดคือ การมีกิจกรรมทำประมงในเขตอนุรักษ์ตลอดทั้งปีจะเป็นการรบกวนสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ ทำให้สัตว์น้ำอาจจะอพยพไปอาศัยอยู่ที่อื่นส่งผลให้ปริมาณสัตว์น้ำลดลงได้

2) เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำแบบปิด เป็นลักษณะเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่นเดียวกับเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำแบบเปิด แต่ห้ามทำประมงในเขตอนุรักษ์ เพื่อต้องการให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และอนุรักษสัตว์น้ำโดยธรรมชาติ ข้อดีคือ ประชาชนได้มีส่วนร่วมออกความคิดเห็นในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ และสัตว์น้ำได้ที่อยู่อาศัยเพื่อขยายพันธุ์ และเจริญเติบโต โดยไม่ถูกรบกวนจากชาวประมงหรือชุมชน ข้อเสีย คือประชาชนไม่สามารถเข้าไปทำการประมงในเขตพื้นที่อนุรักษ์ได้

2.4 ขั้นตอนการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยชุมชน จะเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนในชุมชนเห็นความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการลดจำนวนลงของสัตว์น้ำ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรทะเลชายฝั่ง และเป็นความต้องการของประชาชนเอง มิสเชลล์ และคณะ (2016) ได้กล่าวว่าในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนั้นควรจะมีการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ผู้ใช้ทรัพยากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมกันวางแผนกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยการกำหนดขอบเขตของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอาจจะทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นการกำหนดของประชาชนหรือชุมชนเอง และ 2) เป็นการกำหนดร่วมกันระหว่างประชาชนในพื้นที่กับหน่วยงานของภาครัฐ แต่หากเป็นการกำหนดเขตร่วมกับหน่วยงานนั้น ประชาชนในชุมชนจะต้องทำหนังสือไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบในสังกัดของกรมประมง เช่น สถาบันเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหรือประมงจังหวัด จากนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบจะเข้ามาสำรวจพื้นที่ ให้ความรู้ และร่วมกำหนดขอบเขตของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยพิจารณาความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ และความเน้นถึงความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ

ซึ่งขั้นตอนการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำสามารถสรุปได้จากข้อกำหนดของกรมประมง (2548) รวมได้ 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การสำรวจพื้นที่ในบริเวณที่ประชาชนต้องการ เพื่อประเมินสภาพพื้นที่ โดยสำรวจสภาพแวดล้อมทางน้ำ อาหารธรรมชาติ สร้างแบบจำลองพื้นผิว ข้อมูล ความเค็มในรอบปี และข้อมูลความขรุขระพื้นดิน และนำข้อมูลมาพิจารณาถึงความเหมาะสมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ คัดเลือกพันธุ์สัตว์น้ำที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ผลผลิตสัตว์น้ำมีราคาสูงในท้องตลาด และเมื่อปล่อยแล้วสัตว์น้ำเหล่านั้นจะไม่มีกรอพยพย้ายถิ่นฐานไปไกล

2) จัดให้มีการประชุมประชาชนในชุมชน เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการกำหนดระเบียบข้อบังคับของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และกำหนดแผนการดำเนินงาน

3) ดำเนินการคัดเลือกพันธุ์สัตว์น้ำให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานที่ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของสัตว์น้ำเป็นสำคัญ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่มาประกอบการพิจารณาเลือกพันธุ์สัตว์น้ำให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น

4) การจัดหาพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อนำมาปล่อย โดยส่วนใหญ่แล้วเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบของรัฐบาล แต่ถ้าหากมีข้อจำกัดอาจจะจัดซื้อจากฟาร์มของเอกชนก็ได้

5) การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การปล่อยสัตว์น้ำลงในพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำจะมีทั้งปล่อยลงสู่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยตรง และนำไปอนุบาลในกระชังหรือคอกก่อนทำการปล่อย ซึ่งการอนุบาลสัตว์น้ำก่อนปล่อยนั้น เป็นการเพิ่มอัตราการมีชีวิตให้รอดของสัตว์น้ำให้สูงขึ้น โดยส่วนใหญ่การอนุบาลสัตว์น้ำจะใช้ระยะเวลา 3 - 4 สัปดาห์

6) การดูแลและการจัดการ จะเน้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นหลัก โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจะจัดอบรมประมงอาสา เพื่อช่วยสอดส่องดูแลไม่ให้มีการทำผิดกฎระเบียบที่ได้วางไว้ร่วมกัน

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ขั้นตอนการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจะประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน คือ

- 1) การสำรวจพื้นที่ในบริเวณที่ประชาชนต้องการ
- 2) จัดให้มีการประชุมประชาชนในชุมชน เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการ กำหนดระเบียบข้อบังคับของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และกำหนดแผนการดำเนินงาน
- 3) ดำเนินการคัดเลือกพันธุ์สัตว์น้ำ
- 4) การจัดหาพันธุ์สัตว์น้ำ
- 5) การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ
- 6) การดูแลและการจัดการเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

สุรศักดิ์ วรรณบุญญา (2547) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนใน 4 ขั้นตอนคือ 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน สนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพรอง และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

รัชณี จักรช่วย (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชายเลนกรณีศึกษา ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาการมีส่วนร่วม 12 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

- 1) การร่วมวางนโยบาย
- 2) การร่วมประชุม

- 3) การร่วมออกเงิน
- 4) การร่วมออกแรง
- 5) การร่วมออกวัสดุ
- 6) การร่วมเป็นกรรมกร
- 7) การร่วมเป็นผู้นำและผู้ริเริ่ม
- 8) การร่วมประชาสัมพันธ์
- 9) การร่วมชักชวน
- 10) การร่วมเป็นผู้ประสานงาน
- 11) การร่วมบริโภคร่วม
- 12) การร่วมในการประเมินผล

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนโดยเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนคือ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ระดับการศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน การฝึกอบรมเกี่ยวกับป่าชายเลน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์จากวาตภัย พ.ศ. 2505

วงศ์ปกรณ์ ธาราสุข (2556) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนของชุมชนบ้านทางสาย ในการจัดการป่าชายเลน ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนของชุมชนบ้านทางสาย คือ สถานภาพการสมรส อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนอาชีพ ช่องทางการรับข่าวสาร และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

2.5.2 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้มีการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมตามปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งสามารถแยกออกเป็นปัจจัยต่างๆ ทั้งหมด 10 ปัจจัยได้แก่

1) ปัจจัยด้านเพศ

ธวัชชัย สุขลอย (2549) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เพศมีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพราะสังคมในชนบทส่วนใหญ่ยังยึดถือวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมที่จะให้ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว จึงทำให้ผู้ชายมีบทบาทการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าผู้หญิง

สุชาวลี ชูเอน (2555) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.001 และผลการศึกษายังแสดงอีกว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในระดับต่ำ เนื่องจากได้รับข้อมูลข่าวสารในการจัดการป่าชุมชนไม่เพียงพอ

ชวีรัตน์ สุนทรประเสริฐ (2555) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี พบว่า

ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิง มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนองแตกต่างกัน เพราะในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชุมประชาคม เพศชายมักเข้าร่วมการประชุมมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีเพศชายมีภาวะผู้นำมากกว่า เพศหญิงจึงมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่า เพื่อต้องการให้ท้องถิ่นของตนเองมีความเจริญก้าวหน้า

จึงพอสรุปได้ว่า เพศ อาจจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะ เพศชายมักจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีเพศชายมีภาวะผู้นำมากกว่าเพศหญิง และเป็นไปตามวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่จะให้ผู้นำครอบครัวเป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมงาน หรือตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ

2) ปัจจัยด้านอายุ

จากการศึกษาของชูริรัตน์ สุนทรประเสริฐ (2555) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน เพราะประชาชนที่มีอายุมากจะมีประสบการณ์ในการทำงานมาก่อน ประกอบกับมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อมาพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

สำรวย สุดเฉลียว สันต์ เกตุปราณีต และปัสสี ประสมสินธ์ (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงระแนง อำเภอปางศิลาทอง และอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีอายุน้อยกว่า 41 ปี จะเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมมากที่สุด เนื่องจากมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้โดยตรงรวมถึงการมีสภาพร่างกายแข็งแรง ทำให้มีความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าประชาชนในช่วงอายุอื่น ๆ

อาจกล่าวได้ว่า อายุอาจมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายและประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา รวมไปถึงการได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่เข้าร่วมด้วย

3) ปัจจัยด้านอาชีพ

สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ

อรพินท์ คงเดชอดิศักดิ์ (2551) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ สาขาคลองท่าลาด จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์น้อย เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมหารือและไม่ค่อยเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์ และเห็นว่าการอนุรักษ์ต้องเป็นหน้าที่รัฐ

ชุตินา ตันนาราง (2553) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการ

จัดการมูลฝอยแตกต่างกัน กลุ่มอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา และข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ เนื่องจากกลุ่มอาชีพนักเรียน/นักศึกษา และข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความรู้และสามารถรับนโยบายของรัฐมาปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง

ชูรีรัตน์ สุนทรประเสริฐ (2555) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี พบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีการดำเนินชีวิตในชุมชนที่ต่างกันตามแต่ละอาชีพของแต่ละบุคคล จึงส่งผลให้มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนองอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ต่างกัน

ผกาดี หนูมาก (2556) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา ตำบลพลวงทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่าอาชีพหลักมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลพลวงทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลพลวงประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และเกษตรกรรม ซึ่งการประกอบอาชีพจะเป็นกิจกรรมอยู่ในพื้นที่และสามารถแบ่งเวลาในการเข้าร่วมการจัดการป่าชุมชนได้ จึงทำให้มีเวลาว่างมากพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตลอดวัน

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าอาชีพอาจจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม เพราะกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จะได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นแตกต่างกัน กิจกรรมใดที่ผู้เข้าร่วมได้รับประโยชน์มากก็จะมี การเข้าร่วมมากด้วย เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์ป่า กลุ่มอาชีพที่ได้รับประโยชน์มากกว่ากลุ่มอื่นคือ อาชีพเกษตรกรรม ก็จะทำให้มีการมีส่วนร่วมมากกว่าอาชีพอื่น อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการประกอบอาชีพก็มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการเข้าร่วมด้วยเช่นกัน อาชีพใดที่มีเวลาเหลือก็จะมี การเข้าร่วมมากด้วย

4) ปัจจัยด้านการศึกษา

บุญญฤทธิ์ เคนทวย (2544) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก กรณีศึกษาแหล่งน้ำขนาดเล็กของกรมโยธาธิการในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพบว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับต่ำ มีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนที่ได้รับการศึกษาสูงและยังมีความเกี่ยวข้องกับอาชีพ โดยเฉพาะประชากรที่มีระดับการศึกษาต่ำโดยมากจะประกอบอาชีพเกษตรกรจะมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งน้ำมาก ส่วนประชาชนที่ได้รับการศึกษาสูงจะประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าขาย รับจ้าง หรือข้าราชการ เป็นต้น จะมีส่วนร่วมน้อยกว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากข้อจำกัดในด้านอาชีพ

สิราณี สังคะพัฒน์ (2548) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยบุคคลที่ได้ระดับการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมมากกว่าผู้มีการศึกษาต่ำ เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจมากกว่า

รวิชัย สุขลอย (2549) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ น้อยกว่า

ผู้ที่มีการศึกษาดำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทัศนคติที่แตกต่างกัน จึงไม่ยากเข้าร่วมมากนักเพราะเกรงว่าจะเกิดความขัดแย้งภายในชุมชนและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาสูงจะเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนน้อยกว่า แต่หากแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางตรงกันข้ามซึ่งขัดต่อการดำเนินชีวิตของผู้ที่มีการศึกษาดำกว่าอาจทำให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน

กฤษฎาภรณ์ ยูงทอง (2555) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางั่ว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา พบว่า อายุต่างก็มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลนางั่ว ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในติดตามประเมินผล

ผกาดี หนูมาก (2556) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา ตำบลพลวงทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม เนื่องจากผู้ที่มีจบการศึกษาระดับประถม มัธยมต้น และมัธยมปลายจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือรับจ้างทั่วไปอยู่ภายในพื้นที่ และประโยชน์จากป่าชุมชนในด้านการเป็นแหล่งอาหาร และมีการใช้สอยประโยชน์จากป่าในด้านอื่น ทำให้เห็นความสำคัญของป่าชุมชน และมีเวลาว่างเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งไปทำงานนอกพื้นที่ทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม

สำรวย สุดเฉลียว สันต์ เกตุปรานิต และ ปัสสี ประสมสินธ์ (2557) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงระแนง อำเภอปางศิลาทอง และอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก อาจจะต้องพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้โดยตรงเพื่อการยังชีพ และมักจะมีเวลาว่างหลังจากการประกอบอาชีพมากกว่า ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า

จึงพอกกล่าวได้ว่าการศึกษาอาจจะมีผลกับระดับการมีส่วนร่วม โดยประชาชนที่ได้รับระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก จะมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมากกว่าผู้ได้รับการศึกษาสูงกว่า เนื่องจากผู้ส่วนใหญ่จะต้องพึ่งพิงทรัพยากรที่มีอยู่โดยตรงเพื่อการยังชีพมากกว่า ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าด้วย

5) ปัจจัยด้านรายได้

บำรุง แสงพันธ์ุ (2545) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนเขาชะเอม อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำจะเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนน้อยกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง เนื่องจากครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ทำมาหากิน จึงมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมน้อย

ผกาดี หนูมาก (2556) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา ตำบลพลวงทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่ารายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดินของตำบลพลวง เนื่องจากผู้มีรายได้น้อยต้องพึ่งพาป่าในการหาอาหาร พืชสมุนไพร

ไม่ใช่สอยและไม่เชื่อเพลิง จึงทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรับทราบกฎ ระเบียบของกลุ่ม เพื่อป้องกันการกระทำความผิดและมีการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างถูกต้อง

ศิริสุตา จำนงทรง และคณะ (2015) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ การได้รับประโยชน์ ผลกระทบจากนโยบายรัฐบาล และการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลน บริเวณอ่าวปากพนัง ประเทศไทย พบว่า ผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนที่สูงมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลน มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ เพราะคนที่มีรายได้ที่สูงมีความกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเงินน้อย

จากการศึกษาดังกล่าวจึงพอสรุปได้ว่า รายได้ของประชาชนมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม โดยคนที่มีรายได้ที่สูงจะมีความกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเงินน้อย จึงมีส่วนร่วมได้มากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย ซึ่งต้องใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว

6) ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

วัลยา โพนสุวรรณ (2549) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง - ปราจีนบุรี พบว่า ประชาชนที่มี ระยะทางห่างจากลำน้ำแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำบางปะกง - ปราจีนบุรี แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนที่มีบ้านเรือนอยู่ห่างจากลำน้ำช่วง 0 - 5,000 เมตร จะมีส่วนร่วมแตกต่างจากประชาชนที่มีบ้านเรือนอาศัยอยู่ห่างจากลำน้ำตั้งแต่ 5,001 เมตร ขึ้นไป

อานิสงค์ โอทาทะวงศ์ (2557) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลบัวแดง ในเขตเทศบาลตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี พบว่า ระยะทางไปยังทะเลบัวแดง มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลบัวแดง

จึงพอกล่าวได้ว่าปัจจัยทางด้านระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ หรือสถานที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอาจจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม

7) ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

ธีระ แก้วกล้า (2548) ศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่อาศัยในหมู่บ้านเป็นเวลานานจะมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด มากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากคนที่อยู่อาศัยในชุมชนเป็นเวลานานจะมีความผูกพัน มีความเป็น เจ้าของ ห่วงใยและเห็นความสำคัญของชุมชน จึงตระหนักถึงภัยของปัญหาเสพติดที่มีต่อชุมชนและ เข้าร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเสพติดของชุมชน

สำรวย สุดเฉลียว สันต์ เกตุปราณีต และ ปัสสี ประสมสินธ์ (2556) ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าดง ระแนง อำเภอปางศิลาทอง และอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาในการ ตั้งถิ่นฐานต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนที่มีการตั้ง ถิ่นฐานเป็นเวลานานโดยเฉพาะตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป มักจะมีความผูกพันและเห็นความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติคือ ป่าสงวนแห่งชาติ ที่ได้พึงพิงมาเป็นเวลานาน จึงทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานน้อยกว่า

จึงอาจจะกล่าวได้ว่าผู้ที่มีระยะเวลาอาศัยในหมู่บ้านหรือชุมชนมีอาจจะ อิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมโดยผู้ที่มีระยะเวลาอาศัยในหมู่บ้านหรือชุมชนมากกว่าจะมีส่วนร่วมใน

กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมากกว่าตามไปด้วย เนื่องจากได้เห็นความเปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลาที่อาศัยอยู่ ทำให้มีความผูกพัน และเห็นความสำคัญต่อการทำกิจกรรมเพื่อชุมชน จึงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมากกว่าผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านเป็นระยะเวลาสั้นกว่า

8) ปัจจัยด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ทศวาร์ณ วิทยาคม (2545) รายงานผลการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ศึกษากรณีบ้านโป่งกลาง ตำบลโป่ง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากกว่า เพราะกลุ่มกิจกรรมที่กล่าวถึงเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยความต้องการของชุมชน และผู้เข้าร่วมกลุ่มจะคำนึงถึงประโยชน์ที่ตัวเองจะได้รับเป็นสำคัญ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมในการจัดการป่าชุมชน

บำรุง แสงพันธุ์ (2545) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนเขาชะเอม อำเภอนนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในปริมาณที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนเขาชะเอมแตกต่างกัน เนื่องจาก การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมทำให้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนบ้าน และได้รับข้อมูลข่าวสารที่สำคัญซึ่งอาจจะเป็นเหตุจูงใจให้มีการเข้าร่วมการจัดการป่ามากขึ้น

ไพบูลย์ ชันทอง (2545) ได้รายงานผลการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 ท้องที่จังหวัดสระบุรี พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มของหัวหน้าครัวเรือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วม ในโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติฯ แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จึงเกิดแรงจูงใจที่จะให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

ผกาดี หนูมาก (2556) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา ตำบลพลวงทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มป่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากกว่าผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มป่าชุมชนแล้ว สมาชิกได้ให้ความสำคัญ สนใจเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม และต้องการเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ ตัดสินใจ และเสนอแนวทางการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง และมีการใช้ประโยชน์จากป่าให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

เจอร์นีย์ และคณะ (2016) ศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลโดยชุมชนในอินโดนีเซีย พบว่า การเป็นสมาชิกในองค์กรชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเล เพราะเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่าง ๆ ในการจัดการพื้นที่ และการทำงานร่วมกันจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมมากขึ้น

จึงกล่าวได้ว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มมีอาจจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม เนื่องจากประชาชนผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน จะมีส่วนร่วมมากกว่า ประชาชนที่ไม่เข้าร่วมกลุ่มองค์กร มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนบ้าน หรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มหรือองค์กรเดียวกัน และได้รับข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ คำแนะนำ ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าเป็นสมาชิกทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวมเพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมของสมาชิกมากขึ้น

9) ปัจจัยด้านระยะเวลาการรับรู้ข่าวสาร

สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประชาชนที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชนมากจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชนน้อย

บำรุง แสงพันธุ์ (2545) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนเขาชะเอม อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชนส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการป่าชุมชน มากกว่าผู้ที่ไม่เคยได้รับข่าวสาร

ไพบูลย์ ชันทอง (2545) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 ท้องที่จังหวัดสระบุรี พบว่า การได้รับข่าวสารที่แตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติฯ แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ของโครงการดังกล่าวจะเข้าร่วมโครงการเพราะ เกิดจิตสำนึกและเห็นคุณค่าทรัพยากรป่าไม้

สิราณี สังคะพัฒน์ (2548) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า การรับรู้ข่าวด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แสดงให้เห็นว่าการที่ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารย่อมทำให้ความคิด ความตระหนักและความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ จึงเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าคนที่ไม่ได้รับข่าวสาร

สำรวย สุดเฉลียว สันต์ เกตุปราณีต และ ปัสสี ประสมสินธ์ (2556) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงระแนง อำเภอยางตลาด และอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับป่าไม้ต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่เคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับป่าไม้ จะมีความรู้ความเข้าใจและเห็นในคุณค่าความสำคัญของป่าไม้มากกว่าจึงทำให้ เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ที่ไม่เคยรับรู้ข่าวสาร

จึงกล่าวได้ว่า การรับรู้ข่าวสารมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม เพราะผู้ที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากกว่า เนื่องจากเห็นถึงความสำคัญของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดขึ้น รวมทั้งเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม

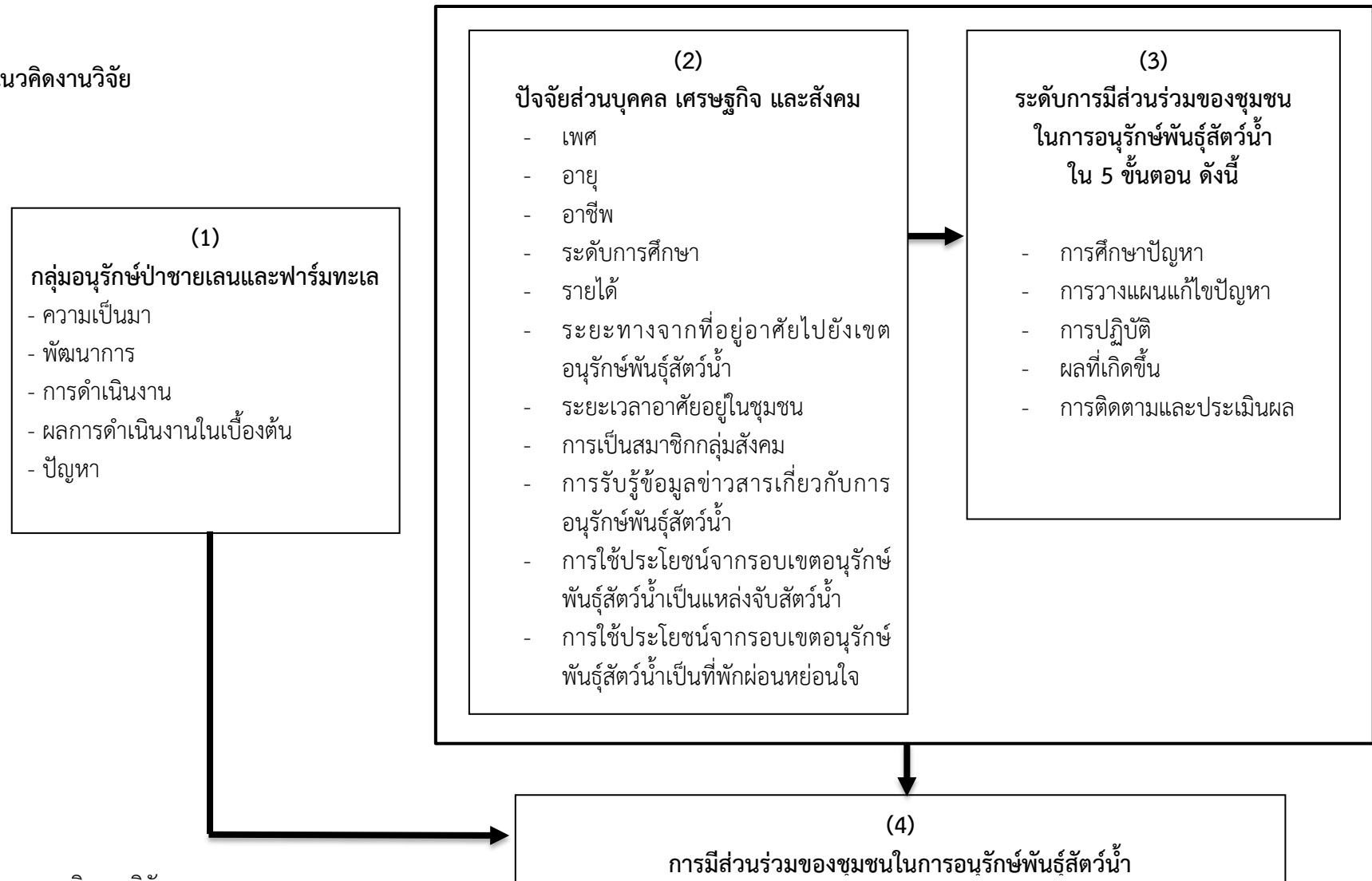
10) การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

ธวัชชัย สุขลอย (2549) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้ที่ไม่เคยเข้ามาใช้ประโยชน์จะมีส่วนร่วมในการในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้น้อยกว่าผู้ที่เคยเข้าไปใช้ประโยชน์ เพราะผู้ที่เคยเข้าไปใช้ประโยชน์เข้าใจดีว่าการอนุรักษ์ การบำรุงรักษาไว้เพื่อประโยชน์ต่อไปในอนาคตเป็นสิ่งที่สำคัญ จึงเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์

วงศ์ปรกรณ์ ธาราสุข (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านทางสายในการจัดการป่าชายเลน ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง พบว่า จำนวนการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนในภาพรวมต่างกัน เนื่องจากผู้ใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในการจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคในครัวเรือน การนำไม้พินมาเพื่อหุงต้มหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ จึงทำให้สังเกตเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสัตว์น้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลน และสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นกับป่าชายเลนได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนมาก

จึงกล่าวได้ว่าการใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ อาจจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพราะผู้ที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำสังเกตเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลน และจำนวนสัตว์น้ำ และเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ไว้เพื่อประโยชน์ต่อไปในอนาคตเป็นสิ่งที่สำคัญ

2.6 กรอบแนวคิดงานวิจัย



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการแบบผสม (Mixed Method) ที่ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการดำเนินการมีกระบวนการในดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยในหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวนทั้งหมด 108 ครัวเรือน ซึ่งเป็นข้อมูลจำนวนประชากรจากผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 (สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2559)

1) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ในการศึกษาความเป็นมา พัฒนาการในการดำเนินงาน และผลการดำเนินการเบื้องต้นในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยมีการจำแนกคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) ดังนี้

- 1) คณะกรรมการและแกนนำ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลชุมชนบ้านโคกเมือง จำนวน 3 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
- 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 2 ราย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- 3) ผู้ที่ประกอบอาชีพประมง ซึ่งมีการใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จำนวน 2 ราย และผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ จำนวน 2 ราย

โดยคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

1. เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา ไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่ภายในหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง ได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยในหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวนทั้งหมด 108 ครัวเรือน คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการของ Taro Yamane (อัจฉราวรรณ งามญาณ, 2554) เมื่อกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 85 ราย และทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนประชากร
 N หมายถึง จำนวนครัวเรือนทั้งหมด
 e หมายถึง ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มเท่ากับ 0.05

$$n = \frac{108}{1+108(0.05)^2}$$

$$= 85$$

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยใช้คำถามในลักษณะปลายเปิดเป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยประเด็นคำถามจะกำหนดให้ครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- 2) ปัญหาด้านทรัพยากรสัตว์น้ำที่เกิดขึ้นของชุมชน
- 3) การแก้ปัญหาด้านทรัพยากรสัตว์น้ำที่เกิดขึ้นของชุมชน และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหา
- 4) การก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลของชุมชน
- 5) การดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 6) ผลการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 7) แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในอนาคต
- 8) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
- 9) ปัญหาการดำเนินงานในกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยชุมชนมีส่วนร่วม

ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียง เพื่อบันทึกเสียงของการสนทนาในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.2.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แนวคิดจากข้อมูลทุติยภูมิ ที่ได้มีการศึกษา ค้นคว้า และทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในการวิจัยเชิงคุณภาพมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close ended questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) ซึ่งคำถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ตามกระบวนการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุปัญหา การวางแผนแก้ไขปัญหา การนำไปปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และการติดตามและประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของชุมชนในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

3.3 การพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยปรึกษากรรมาการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และเมื่อผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมา พัฒนาการในการดำเนินงาน และผลการดำเนินการเบื้องต้นในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และพยายามตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในขณะที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกให้เป็นไปตามประเด็นที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น

3.3.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัยมีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

การวัดความเที่ยงตรง (Validity) เป็นการวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งเป็นการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา เพื่อให้มีครอบคลุมครบถ้วนตามทฤษฎีหรือแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จำนวน 3 ท่าน และให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาเพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีเกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

ให้คะแนน +1	ถ้าแน่ใจ ว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน 0	ถ้าไม่แน่ใจ ว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน -1	ถ้าแน่ใจ ว่าข้อคำถามไม่สามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตร

$$IOC = \frac{\sum_{i=1}^N R_i}{N}$$

เมื่อ R_i แทน ผลรวมของคะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่ i

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การตัดสินว่า ข้อคำถามใดมีความเที่ยงตรงสูงใช้เป็นข้อคำถามได้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 – 1.00 มีความเที่ยงตรงสูง

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ต้องปรับปรุง

ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.70-1.00 ไปใช้ และปรับปรุงข้อคำถามที่มีค่าน้อยกว่าเกณฑ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นจึงนำเครื่องมือมาปรับปรุงการใช้ภาษาของข้อคำถาม เพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

การวัดค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อหาความคงที่หรือความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Pre-Test) กับประชาชนในตำบลป่าขาด อำเภอสิงหนคร ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับชุมชนบ้านโคกเมือง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาความสอดคล้องภายในโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบ Cronbach's Alpha Coefficient (กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา, 2555)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

k แทน จำนวนข้อคำถาม

S_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อคำถาม

S_t^2 แทน ความแปรปรวนรวมของคะแนนรวมแต่ละผู้ตอบ

เกณฑ์การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น บรรดล สุขปิติ (2548 อ้างถึง ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) ว่า

ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.00 – 0.20 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นต่ำมาก

ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.21 – 0.41 แสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นต่ำ

ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.41 – 0.70 แสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นปานกลาง

ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.71 – 1.00 แสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูง

ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 0.98 แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก คณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และ ประชาชนในชุมชนที่ประกอบอาชีพประมง จำนวน 2 คน และไม่ประกอบอาชีพประมง จำนวน 2 คน โดยเน้น ข้อมูลทั่วไปของชุมชน การก่อตั้ง และพัฒนาการของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ของชุมชน นอกจากนี้ยังมีการสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้สัมภาษณ์ และมีการใช้เครื่องบันทึกเสียง (Tape-recorder) ควบคู่กับการจดบันทึก (Take notes)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้ที่อาศัยอยู่ใน ชุมชน หมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 85 ราย เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พันธุ์สัตว์น้ำ ตามที่กำหนดไว้ เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 – 15 มกราคม พ.ศ. 2560

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

รวบรวมข้อมูลโดยการค้นคว้าจากหนังสือ งานวิจัย บทความทางวิชาการ และบทความวิจัย วารสาร สิ่งตีพิมพ์ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ค้นคว้าผ่านสื่อ อินเทอร์เน็ต

3.5 การจัดระดับของข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการจัดระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ มีข้อคำถามทั้งสิ้นจำนวน 35 ข้อ และกำหนดช่วงคะแนน ในการแบ่งระดับการมีส่วนร่วม โดยจัดกลุ่มช่วงคะแนนจากสูตรอันดับสาม ดังนี้

ไม่มีส่วนร่วม	เท่ากับ	0 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อย	เท่ากับ	1 คะแนน
มีส่วนร่วมปานกลาง	เท่ากับ	2 คะแนน
มีส่วนร่วมมาก	เท่ากับ	3 คะแนน

การแปลผล ใช้เกณฑ์คะแนนเพื่อหาระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยการจัดกลุ่มช่วงคะแนนจากสูตรอันดับสาม (ศุภกิจ สะท้อน, 2550) ดังนี้

$$\text{อันตรภาคชั้น (Class Interval)} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เมื่อแทนค่าแล้ว จะได้ผลลัพธ์ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{3 - 0}{4} = 0.75$$

ซึ่งสามารถแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ได้ดังนี้

ช่วงคะแนน 0.00 – 0.75	แปลความว่า	ไม่มีส่วนร่วมเลย
ช่วงคะแนน 0.76 – 1.50	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับน้อย
ช่วงคะแนน 1.51 – 2.25	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
ช่วงคะแนน 2.26 – 3.00	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับมาก

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพ และข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเชิงปริมาณ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มากำหนดเป็นหัวข้อ แล้วพิจารณาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และทำความเข้าใจกับความหมายของแต่ละประเด็น จำแนกข้อมูลเป็นหัวข้อและประเด็นต่าง ๆ แล้วสังเคราะห์ (Synthesis) เพื่อเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบริบทของพื้นที่ศึกษา เพื่อให้สามารถอธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างประเด็น และเขียนบรรยายถึงความ เป็นมา พัฒนาการในการดำเนินงาน และผลการดำเนินการเบื้องต้นในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

3.6.2.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ใช้อธิบายลักษณะของข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนหมู่ที่ 12 ตำบลบางเหริ่ง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

3.6.2.2 สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics)

ใช้เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระประกอบด้วย ปัจจัยลักษณะพื้นฐานพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และสังคม กับตัวแปรตามคือ ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

$$Y_1 = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_{11}x_{11} + b_{12}x_{12}$$

$$Y_1 = \text{ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ}$$

$$a = \text{ค่าคงที่}$$

$$b_{1...12} = \text{ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม}$$

เมื่อควบคุมค่าของตัวแปรอิสระอื่นที่มีอยู่ในสมการได้คงที่แล้ว

$$X_1 = \text{เพศ}$$

$$X_2 = \text{อายุ}$$

$$X_3 = \text{ระดับการศึกษา}$$

$$X_4 = \text{อาชีพหลัก}$$

$$X_5 = \text{รายได้รวมของครัวเรือน}$$

$$X_6 = \text{จำนวนสมาชิกในครัวเรือน}$$

$$X_7 = \text{ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ}$$

$$X_8 = \text{ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน}$$

$$X_9 = \text{จำนวนการเข้าร่วมกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน}$$

$$X_{10} = \text{จำนวนช่องทางการได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ}$$

$$X_{11} = \text{การจับสัตว์น้ำจากรอบเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ}$$

$$X_{12} = \text{การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ}$$

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์วัดระดับสหสัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation) ซึ่งบุปผา อนันต์สุชาติกุล (2549) ได้กำหนดการแบ่งเกณฑ์การวัดระดับความสัมพันธ์ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระด้วยกันเอง (Multicollinearity) ดังนี้

ค่าของ R_{xy}	หมายถึง
+ 0.70 ขึ้นไป	ความสัมพันธ์ในทางบวกและสูงมาก
+ 0.50 ถึง 0.69	ความสัมพันธ์ในทางบวกและมากพอสมควร
+ 0.30 ถึง 0.49	ความสัมพันธ์ในทางบวกและปานกลาง
+ 0.10 ถึง 0.29	ความสัมพันธ์ในทางบวกและต่ำ
0.00	ไม่มีความสัมพันธ์
- 0.01 ถึง 0.09	ความสัมพันธ์ในทางลบและแทบไม่มีความสัมพันธ์กันเลย
- 0.10 ถึง 0.29	ความสัมพันธ์ในทางลบและต่ำ
- 0.30 ถึง 0.49	ความสัมพันธ์ในทางลบและปานกลาง
- 0.50 ถึง 0.69	ความสัมพันธ์ในทางลบและมากพอสมควร
- 0.70 ขึ้นไป	ความสัมพันธ์ในทางลบและสูงมาก

โดยความสัมพันธ์ในทางลบ (-) แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา พัฒนาการในการดำเนินงาน และผลการดำเนินการเบื้องต้นในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ รวมถึงระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 85 คริวเรือน และสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก (In - Depth Interview) จำนวน 9 คน สามารถนำเสนอได้ดังนี้

4.1 ความเป็นมา พัฒนาการในการดำเนินงาน และผลการดำเนินการเบื้องต้นในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง บางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

4.1.1 สถานการณ์ปัญหาในอดีต

หมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ทางทิศตะวันออกของชุมชนติดต่อกับทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ชายฝั่งตลอดแนวเป็นระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ส่งผลให้คนภายในชุมชนส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 80) ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง สัตว์น้ำจึงเป็นแหล่งอาหาร และแหล่งรายได้ที่สำคัญของคนในชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน พบว่าในอดีตประมาณ 50 ปีที่ผ่านมา หรือประมาณปี พ.ศ. 2510 บริเวณชายฝั่งของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ ชาวบ้านสามารถจับสัตว์น้ำมาเพื่อประกอบอาหาร และสามารถประกอบอาชีพประมงได้อย่างต่อเนื่อง ดังที่ตัวแทนคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล (สัมภาษณ์, 16 กันยายน พ.ศ. 2560) กล่าวว่า

“... เมื่อก่อนช่วยพ่อวางกวด วางไซ ได้ปลา ได้กุ้งตัวใหญ่ ๆ ปลากระบอกตัวเท่าแขน จับได้แต่ละทีก็เป็นล้งน้ำแข็งสีส้มนั่น วางแต่ละทีก็ได้เป็น ร้อย ๆ โล ...”

คนในชุมชนหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง มีอาชีพที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรสัตว์น้ำ ในอดีตการจับสัตว์น้ำจะทำโดยใช้เครื่องมือที่ทำขึ้นจากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ไม่ทำลายทรัพยากรที่มีอยู่บริเวณชายฝั่ง และไม่ทำร้ายตัวอ่อนของสัตว์น้ำ ซึ่งทำให้คนในชุมชนไม่สามารถทำอาชีพประมงเพื่อหาเลี้ยงชีพได้อย่างต่อเนื่อง

แต่หลังจากที่มีชาวประมงบางกลุ่มได้นำเครื่องมือที่ไม่เหมาะสมมาใช้จับสัตว์น้ำ เช่น อวนตาถี่ อวนรุน ไซนั่ง และการเข้ามาทำประมงในพื้นที่ของชุมชนจากคนภายนอกชุมชน เช่น บ้านปากบาง บ้านเกาะยอ เป็นต้น จึงส่งผลทำให้จำนวนสัตว์น้ำที่จับได้มีจำนวนลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง จนในปี พ.ศ. 2534 คนในชุมชนได้สังเกตเห็นว่าจำนวนสัตว์น้ำที่จับได้ลดลงอย่างได้ชัดเจน และส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชาวประมงในชุมชน ที่ต้องออกไปจับสัตว์น้ำในระยะทางที่ไกลมากขึ้น

แต่จำนวนสัตว์น้ำที่จับได้มีปริมาณน้อยลง ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน (ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง) ในแต่ละครั้ง ชาวประมงหลายรายจึงเลิกทำประมงและหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ภายนอกชุมชน ซึ่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2559) ได้อธิบายถึงสาเหตุของการลดจำนวนของสัตว์น้ำไว้ว่า

“... ตอนนั้นหากินไม่ได้ มันไม่มีปลา มันต้องไปหากินไกล ๆ เขาใช้อวนรุนบ้าง ไซนั่งบ้าง อวนตาเล็กบ้าง มีเรือประมงลำใหญ่ก็มาทำการประมงใกล้ฝั่ง ปลามันก็ไม่มาให้จับ ชาวประมงก็ต้องออกไปไกลขึ้น เสียค่าน้ำมันมากขึ้น บางวันปลาที่จับได้ก็ไม่คุ้มทุน หลัง ๆ มากก็เลิกหมด เหลือที่ทำประมงอยู่ไม่กี่คน ...”

จะเห็นได้ว่าการทำประมงของคนในชุมชนโดยใช้เครื่องมือประมงที่ไม่เหมาะสม การใช้เครื่องมือประมงบางประเภทที่ผิดกฎหมาย การเข้ามาทำการประมงของเรือประมงขนาดใหญ่ ประกอบกับการเข้ามาทำประมงของคนนอกชุมชน โดยไม่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีอยู่ ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการลดจำนวนลงของสัตว์น้ำอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ประกอบอาชีพประมง ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานออกไปภายนอกชุมชนเพื่อประกอบอาชีพอื่น

4.1.2 จุดเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหา

การปัญหาการลดลงของจำนวนสัตว์น้ำในชุมชน อันมาเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมาในข้างต้น กลายมาเป็นปัญหาและส่งผลให้คนในชุมชนที่ประกอบอาชีพประมงต้องปรับเปลี่ยนอาชีพในการดำเนินชีวิตไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ภายนอกชุมชน ในปี พ.ศ. 2538 นายธานินทร์ แก้วรัตน์ ประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลคนปัจจุบัน ได้กลับมาอาศัยอยู่ในชุมชนหลังจากสำเร็จการศึกษา และสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของบริเวณชายฝั่งทะเล และลดจำนวนลงของสัตว์น้ำที่จับได้ จึงได้เริ่มปลูกต้นไม้บริเวณชายฝั่ง โดยยึดหลักตามนายลั่น ศรีประสม อายุ 90 ปี ซึ่งเป็นผู้อาวุโสในชุมชน ที่ปลูกต้นไม้บริเวณริมชายฝั่งทะเลของชุมชนมาตั้งแต่อดีต โดยนายลั่น ศรีประสม (สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2559) ได้เล่าถึงสิ่งที่ทำนี้ว่า

“... ตอนแรกไม่ได้คิดใคร เห็นลูกหลานเล่นแล้วมันงอกอยู่ใต้ต้น ก็เลยเอาลองเอามาฝัง ๆ แล แล้วมันงอก ที่นี้ปลามันก็เข้ามาอยู่ซุ่มดีก็เลยปลูก แต่แรกเขาก็ว่าและตะนู มันบ้า เทียวหาบต้นลำพูปลูกบ้างอยู่ หรือละสุดท้ายก็เห็นก็ทำตามคนบ้ากันอยู่ทั้งเพ ...”

จากแนวคิดของนายลั่น ศรีประสม ที่ทำแล้วเห็นผลเป็นที่ปรากฏ ทำให้ นายธานินทร์ แก้วรัตน์ จึงได้เริ่มปลูกต้นลำพูบริเวณริมชายฝั่งทะเลของชุมชน และได้ชักชวนกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณริมชายฝั่งทะเลมาร่วมกันปลูกป่าชายเลนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดย นางเพ็ญศรี แก้วรัตน์ (สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2559) เล่าถึงเหตุการณ์ในขณะนั้นว่า

“... ก็พี่ธานินทร์ นั้นแหละตัวตั้งตัวตี เทียวไปพูดชวนในที่ประชุมบ้าง พูดตามร้านน้ำชาบ้าง พูดชวนตามจุดนั้นจุดนี้ พูดชวนคนให้มาปลูกป่ากัน ...”

จะเห็นได้ว่าความคิดริเริ่มของนายธานินทร์ แก้วรัตน์ ได้จุดประกายแนวคิดในการปลูกป่าชายเลน และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน โดยเริ่มจากตัวนายธานินทร์ แก้วรัตน์เองที่สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรที่มีอยู่บริเวณชายฝั่ง เรียนรู้วิธีการปลูกป่าชายเลน และทำตามภูมิปัญญาของผู้อาวุโสในชุมชนด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน

หลังจากนั้นชาวประมงที่อาศัยอยู่บริเวณริมชายฝั่ง และคนในชุมชนบางส่วนได้ร่วมกันปลูกต้นไม้บริเวณริมชายฝั่งทะเลของชุมชนเป็นต้นมา โดยเน้นต้นไม้ชนิดที่มีอยู่บริเวณชายฝั่งเป็นหลัก ได้แก่ ต้นลำพูและต้นโกงกาง

ต่อมาใน ปีพ.ศ. 2541 ประชาชนในชุมชนภายใต้การนำของนายอุดม อินทร์ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 มีการจัดประชุมและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอความคิดเห็น พร้อมทั้งหยิบยกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเข้ามาพูดคุย เพื่อร่วมกันเสนอแนวทางแก้ไขจากประชาชนในชุมชนเอง ทำให้ปัญหาการลดลงของจำนวนสัตว์น้ำได้ถูกนำมาพูดคุยในที่ประชุมเป็นประเด็นแรก ๆ ซึ่งคนในชุมชนต่างก็ได้เห็นความเชื่อมโยงของบริเวณชายฝั่งของชุมชน การลดจำนวนลงของสัตว์น้ำ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ที่ประชุมจึงได้มีมติในการให้ประชาชนในชุมชนเข้ามาร่วมกันปลูกป่าชายเลน โดยปลูกต้นลำพูและต้นโกงกาง ที่ได้รับการสนับสนุนจากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 38 (สงขลา) โดยวิธีการขุดหลุมและฝังต้นกล้าลงไปในดินเลน

กิจกรรมปลูกป่าชายเลนดังกล่าว ผลที่เกิดขึ้นไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เพราะต้นกล้าที่ปลูกไปส่วนใหญ่ตาย เช่น โกงกาง เนื่องมาจากการปลูกที่ไม่ถูกวิธี และสภาพดินไม่เหมาะสม ดังคำกล่าวของ นายธานินทร์ แก้วรัตน์ (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2559) ที่ว่า

“... ปลูกตอนแรกก็ปลูกธรรมดา ขุดหลุม ฝัง ๆ แต่เราเอาแต่โกงกาง พอว่าป่าชายเลนเราชอบโกงกางครับ ฉิบหายหมดตกลง (เสียงหัวเราะ) สรุปลือคือตาย ...”

จะเห็นได้ว่า การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพูดคุย เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยประชาชนในชุมชนเอง จะทำให้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนทำได้ตรงจุด และดำเนินการแก้ไขได้อย่างราบรื่น เห็นผลได้จริง เพราะชุมชนจะเห็นความสำคัญของปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างชัดเจนร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ สร้างความตระหนัก และความรู้ถึงการรับผิดชอบของประชาชนในชุมชนเอง ที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการร่วมกันคิด ให้ความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ ในการทำงาน การแก้ไขปัญหามาจากความคิดของคนในชุมชนเองนั้นจะเป็นการแก้ไขปัญหามาจากตรงประเด็น เพราะประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนจะเป็นผู้ที่รับทราบปัญหา ได้รับผลกระทบจากปัญหาและทางแก้ไขที่ได้กระทำ รวมทั้งจะมีความเข้าใจถึงบริบทของชุมชนมากที่สุด

4.1.3 การดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอย่าง

จริงจัง

หลังจากการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณชายฝั่งทะเลไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากต้นโกงกางที่ปลูกตายเป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ.2545 นายธานินทร์ แก้วรัตน์ ได้เข้าร่วมการประชุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และได้เริ่มติดต่อกับสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 38 (สงขลา) เพื่อขอรับการสนับสนุนความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน รวมทั้งกล้าไม้ของต้นลำพูเพื่อนำมาปลูกในพื้นที่

ต่อมาในปี พ.ศ.2546 นายธานินทร์ แก้วรัตน์ จึงได้เสนอโครงการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนไปยังสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 38 (สงขลา) และได้รับการอนุมัติโครงการในราวปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2546 จึงได้นำตัวแทนคนในชุมชนจำนวน 30 คน ไปศึกษาดูงานยังจังหวัดตรัง และนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงาน มานำเสนอในที่ประชุมหมู่บ้านเกี่ยวกับ การปลูกป่าชายเลน การจัดการพื้นที่อนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดำเนินการโดยชุมชน ทำให้ที่ประชุมมีมติให้ ปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานในการปลูกป่าชายเลนจากเดิม เช่น ปรับเปลี่ยนการปลูกป่าชายเลนมาปลูกในช่วงฤดูร้อน เพราะระดับน้ำยังไม่สูง ต้นไม้ที่ปลูกจะฟื้นตัวและสามารถเติบโตได้ทันก่อนถึงฤดูฝนซึ่งน้ำจะมากและท่วมต้นไม้ที่ปลูกไว้ตายหมด เปลี่ยนกล้าไม้จากการปลูกต้นโกงกางมาเป็นการปลูกต้นลำพูก่อน เพราะมีความเหมาะสมกับลักษณะดิน โดยสังเกตได้จากอัตราการรอดตายของต้นลำพูที่มีมากกว่าต้นโกงกาง จากนั้นจึงนำต้นไม้ชนิดอื่นมาปลูก นายธานินทร์ แก้วรัตน์ (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2559) ได้เล่าถึงการปลูกต้นไม้ในบริเวณป่าชายเลนของชุมชนว่า

“... ไร่ลำพุนั้นเอาเฉพาะใกล้ ๆ พื้นที่ คือมาคิดกันว่าไม่ว่ามันขึ้นข้าง ๆ ดินเหมือน ๆ กัน เราเลยเอาลำพุนำร่อง เอาลำพุนำร่องคือห่างออกไปประมาณ 200 เมตรจากริมฝั่ง ทดลองปลูกในเดือนเมษา ก็เราได้เห็นว่ามันแห้งเราปลูก พอไปถึงเดือนพฤศจิกายนมันอยู่ได้แล้ว นั่นคือตรงนั้น พอปลูกพอได้ปีนึงแล้วต่อไปก็เราพยายามเอาต้นไม้อื่นมาเสริมดูว่าอะไรที่ปลูกได้บ้าง แต่ก็ไม่ถึงก็ลงลำพูก่อน ตอนแรกเราไม่กล้าลงต้นอื่นอื่น ถึงก็ไปลงจาก ลงโกงกาง ทะยอยลง แต่จากก็ไม่ค่อยรอดเท่าไร แต่พอมาระยะว่าลำพูขึ้นยืนได้มาก ฝกงอก นั่นคือเริ่มลงจากได้ โกงกางได้ ผาดได้ ...”

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2548 ที่ประชุมมีมติให้โรงเรียนในตำบลบางเหรียง เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการปลูกฝังเยาวชนในท้องถิ่นให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าชายเลน อีกทั้งยังเป็นการชักจูงและเชิญชวนให้ผู้ปกครองของนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยอีกทางหนึ่ง

4.1.4 ผลสำเร็จจากการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

สัตว์น้ำ

ผลจากการปลูกป่าชายเลนทำให้ชายฝั่งมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ เพิ่มขึ้นด้วย ทำให้ประชาชนที่ออกไปประกอบอาชีพภายนอกชุมชน เริ่มกลับมาประกอบอาชีพประมงอีกครั้ง สังเกตได้จากจำนวนเรือในชุมชนที่เพิ่มขึ้น จากเดิมมีเพียง 4-5 ลำ ได้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 15-20 ลำ ประชาชนที่ประกอบอาชีพประมงในชุมชนจึงได้รวมกลุ่มปรึกษาร่วมกัน เพื่อหาวิธีการป้องกันไม่ให้น้ำจืดลงไปที่ตื้นเขินที่ผ่านมาจนทำให้กลายเป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอย่างมาก และได้ นำประเด็นดังกล่าวมาพูดคุยในที่ประชุมของชุมชน พร้อมทั้งเสนอให้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล รวมถึงจัดให้มีการกั้นแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนขึ้น ในปี พ.ศ. 2549 นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมการทำบ้านเพื่อเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ เพื่อให้ประชาชนนั้นได้มีปลาและสัตว์น้ำประเภทอื่นให้จับ ไม่ต้องออกไปทำประมงห่างจากชายฝั่ง นอกจากนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเหมือนที่ผ่านมา หลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลแล้ว ประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลคือ นายธานินทร์ แก้วรัตน์ จึงได้จัดทำโครงการเพื่อขอสนับสนุนอุปกรณ์ ในการกั้นแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำจาก สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 38 (สงขลา) และได้รับการอนุมัติโครงการเมื่อปี พ.ศ. 2550 จากการสัมภาษณ์ นายธานินทร์ แก้วรัตน์ ประธานกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2559) ได้กล่าวว่า

“... ผมก็ทำเรื่องไปที่ประมง ก็ประมงก็ให้ท่อ PVC 20 เส้น ป้าย 1 แผ่น ปูน 3 สอบสว่าน นั่นคือครบของเขาตอนนั้น ...”

ในครั้งนั้น ชุมชนได้มีมติให้กั้นแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำออกไปจากชายฝั่ง 980 เมตรรวมเป็นเนื้อที่ประมาณ 320 ไร่ ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกของชุมชนที่ได้มีแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นของชุมชนเอง แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการกั้นแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนอย่างชัดเจน ก็ยังคงมีการลักลอบเข้ามาทำการประมงในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอยู่เป็นระยะ และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำที่กำหนดไว้ยังไม่ชัดเจน และมีช่องทางให้เรือเข้ามาลักลอบทำการประมงในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำได้ คณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล รวมถึงผู้นำหมู่บ้านจึงได้นำประเด็นนี้เข้ามาพูดคุยในที่ประชุม และเสนอแนวทางในการทำแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและทำได้ด้วยชุมชนเอง ที่ประชุมจึงมีมติให้ดำเนินการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยใช้ไม้ไผ่ที่มีอยู่ในชุมชน เนื่องจากไม้ไผ่จะมีอายุการใช้งานเฉลี่ยประมาณ 1 ปี ซึ่งทนทานกว่าไม้ชนิดอื่น ประชาชนในชุมชนจะบริจาคไม้ไผ่ ช่วยกันตัดไม้ และ ขนไม้ไผ่ลงเรือเพื่อไปปักเป็นแนวเขต นอกจากนี้ยังมีการเสนอให้นำกิ่งไม้ไปสุมไว้เป็นกองเพื่อให้ปลาได้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและหลบภัย หลังจากการประชุมครั้งนั้น ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำทุกวันเสาร์ ใช้ระยะเวลา 6 เดือนจึงเสร็จเรียบร้อย และมีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปลา และปู ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนอีกด้วย

แม้ว่าจะมีการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอย่างชัดเจนแล้วก็ตาม แต่พบว่าปัญหาการลักลอบจับสัตว์น้ำยังไม่ลดลง คณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล จึงได้เสนอต่อที่ประชุมเพื่อออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่จะนำมาใช้ควบคุมการลักลอบเข้ามาจับสัตว์น้ำภายในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน ซึ่งกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ดังกล่าว ได้ผ่านร่างข้อบัญญัติสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเหริ่งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2550 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) ห้ามบุคคลใดใช้เครื่องมือทำการประมงทุกชนิดในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโดยชุมชน

2) ห้ามทำการใด ๆ เพื่อไล่สัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน

3) ผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนข้อบัญญัติฉบับนี้จะมีโทษ ตามมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ สภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 คือโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท

นอกจากนี้ ยังได้จัดให้มีการเข้าเวรยามของชุดรักษาความสงบหมู่บ้าน เพื่อเป็นการสอดส่อง ดูแล การลักลอบเข้ามาจับสัตว์น้ำภายในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน ซึ่งประชาชนภายในชุมชนก็ได้ให้ความร่วมมือในการช่วยกันสอดส่องดูแล และเมื่อพบการกระทำความผิดจะแจ้งไปยังคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล เพื่อดำเนินการลงโทษตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ได้วางไว้ ซึ่งผลจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการอนุรักษ์ของชุมชนทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกป่าชายเลน การทำแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในโอกาสต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งหน่วยงานรัฐบาล และเอกชน ผลจากการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน นอกจากจะทำให้บริเวณริมชายฝั่งทะเลสาบของชุมชนมีความร่มรื่นใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้แล้ว ยังทำให้จำนวนสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย และทำให้ชุมชนได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 ประเภทชุมชนด้วย

4.1.5 การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำใน

ปัจจุบัน

หลังจากชุมชนได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 คณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล แกนนำชุมชน และประชาชนในชุมชน ยังคงมีการดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การปลูกป่าชายเลน การทำแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ทำบ้านปลา การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ และยังมี การจัดเวรยามลาดตระเวนบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน เพื่อป้องกันการเข้ามาลักลอบทำการประมงภายในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ชมรมผู้เลี้ยงกุ้งสงขลา บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ประชาชนในชุมชนจึงได้มีการทำอาหารเพื่อให้ผู้ที่มาทำกิจกรรมได้รับประทานและได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอีกอย่างหนึ่งคือ “ปิ่นโตอาหารร้อยอย่าง” ซึ่งถือได้ว่าเป็นการทำให้

ประชาชนในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมของชุมชนได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตามคำบอกกล่าวของผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2559) ที่ว่า

“... มาทำปลูกป่า ทำแนวที่นี่ เรามีอาหาร กับข้าว อาหารร่อยอย่างให้กิน เป็นบุฟเฟ่ต์บ้าน ๆ สนุกจะตายเลือกกินอะไรก็ได้ อาหารร่อย ๆ ทั้งนั้น เห็นไหม นี่ก็เป็นการสร้างรายได้ให้คนในบ้านเรา ทำให้คนมาเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นด้วย ...”

จะเห็นได้ว่าเมื่อการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัล จึงเป็นแรงกระตุ้นให้หน่วยงานต่าง ๆ ตระหนักและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์พันธุ์น้ำ จึงได้เข้ามามีส่วนร่วมให้การสนับสนุน ส่งเสริม ให้การดำเนินงานอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน สามารถดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน อีกทั้งยังสร้างความตระหนักให้เยาวชนหรือบุคคลทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำได้เห็นความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ได้อีกทางหนึ่ง

แต่ในช่วงเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมาคือในช่วงปี พ.ศ. 2556-2559 ประเทศไทยได้ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ส่งผลต่อสถานะเศรษฐกิจของประชาชนและครัวเรือน คนในชุมชนที่มีอาชีพทำสวนยางพาราอยู่ในพื้นที่ของชุมชนได้รับผลกระทบจากราคายางพาราตกต่ำ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทำให้ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพมากขึ้น จึงทำให้ในระยะหลังประชาชนในชุมชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำน้อยลงมาก นายธานินทร์ แก้วรัตน์ (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2559) ได้ประมาณว่า ในปี พ.ศ. 2550 มีประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนถึงประมาณร้อยละ 80 แต่ในปัจจุบันมีคนเข้าร่วมกิจกรรมประมาณ ร้อยละ 40 เท่านั้น

“... เดี่ยวนี้จะให้เขาเข้าร่วมมากเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้แล้ว เขาก็มีอาชีพที่ต้องหารายได้เลี้ยงปากเลี้ยงท้องของเขา จะให้มาทำอยู่ตรงนี้ทั้งวันไม่ได้เมียบ่นตาย เพราะมันไม่มีรายได้อะไร งานจิตอาสาล้วน ๆ แล้วดูเศรษฐกิจสมัยนี้ ทุกคนก็ต้องเลี้ยงปากเลี้ยงท้องบ้านเองทั้งนั้นแหละ ...”

จะเห็นได้ว่า ปัญหาสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพราะประชาชนในชุมชนต้องใช้เวลาในการหาเลี้ยงปากท้องของคนในครอบครัวมากขึ้น ทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดขึ้น เหมือนดังในช่วงที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตามคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ยังคงมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนบางส่วนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาให้การสนับสนุน ส่งเสริม การทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน จึงทำให้การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำสามารถดำเนินมาได้จนถึงปัจจุบัน ในอนาคตคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ได้มีแนวคิดในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์

สัตว์น้ำมากยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การสร้างธนาคารปลา การทำกระชังปลา เป็นต้น รวมทั้งจะปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อกำหนดที่บังคับใช้ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังวางแผนจะปรับปรุงกิจกรรมในการอนุรักษ์ เพื่อเอื้อให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้จากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งน่าจะเป็นการสร้างกลยุทธ์ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ดังคำสัมภาษณ์ของ นายธานินทร์ แก้วรัตน์ (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2559) ที่กล่าวว่า

“... คิดว่าจะสร้างธรรมชาติในฟาร์ม มีการปลูกโกงกางในท่อซีเมนต์ เหมือนกับเราทำรั้วจะทำให้ปลาเยอะดูแลง่าย ผมไปดูมาแล้วทีมงานทำแล้วและทำธนาคารปลาขึ้น มีการทำกระชังปลาเพื่อให้กรรมการรับผิดชอบ เพื่อให้กรรมการมีรายได้เอากรรมการก่อนแล้วค่อยขยายผลเป็นการมาดูแลเขตฯ และมีรายได้เลย แล้วก็ทำแพร้านอาหารเพื่อให้คนในชุมชนเข้ามาช่วยกันหลาย ๆ ด้าน เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ...”



ภาพที่ 3 พัฒนาการในการดำเนินงาน และผลการดำเนินการเบื้องต้นในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง บางเหียง อำเภอกวนเจียง จังหวัดสงขลา

4.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

4.2.1 ข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัยส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 56.50 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยเป็นเพศหญิงร้อยละ 55.29 และเพศชายร้อยละ 44.70 มีอายุเฉลี่ย 56.40 ปี อายุมากที่สุด 94.00 ปี อายุน้อยที่สุด 21.00 ปี เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า ผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีจะมีจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 65.88 (ตารางที่ 1) ซึ่งจะส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน เนื่องจากผู้ที่มีอายุมากมักจะมีอุปสรรคทางด้านร่างกาย เช่น มีปัญหาด้านสุขภาพ สายตามองเห็นไม่ชัดเจน ไม่สะดวกที่จะเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ โดยลำพัง จึงทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นได้เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ รัชณี จักรช่วย (2550) ที่กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 36-55 ปี จะมีส่วนร่วมในการการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

(n=85)		
ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		
หัวหน้าครัวเรือน	48	56.47
คู่สมรส	20	23.52
ผู้อาศัย	13	15.29
บุตร	4	4.70
เพศ		
หญิง	47	55.29
ชาย	38	44.70
อายุ (ปี)		
21 – 35	9	10.59
36 – 50	20	23.53
51 – 65	37	43.53
66 – 80	13	15.29
81 – 95	6	7.06
อายุเฉลี่ย	56.74 ปี	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	15.78 ปี	
อายุมากที่สุด	94.00 ปี	
อายุน้อยที่สุด	21.00 ปี	

4.2.2 ระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 49.41 โดยจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุด รองลงไปคือ ผู้ที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 29.41 สำหรับผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญา คิดเป็นร้อยละ 15.30 และมีผู้ที่ไม่ได้ศึกษาตามระบบ คิดเป็นร้อยละ 5.88 (ตารางที่ 2) จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งจะมีปัญหาด้านทักษะการอ่านและเขียน น่าจะมีส่วนทำให้การเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูล ข่าวสาร กฎระเบียบ ความรู้ทางด้านวิชาการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำจะทำได้ยากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิริราณี สังคะพัฒน์ (2548) ที่พบว่าระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมมากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาน้อย

ตารางที่ 2 ระดับการศึกษา

(n=85)		
ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	5	5.88
ประถมศึกษาปีที่ 2	2	2.35
ประถมศึกษาปีที่ 4	28	32.94
ประถมศึกษาปีที่ 6	12	14.12
มัธยมศึกษาปีที่ 3	12	14.12
มัธยมศึกษาปีที่ 6	8	9.41
ปวช.	3	3.53
ปวส. หรือ อนุปริญญา	2	2.35
ปริญญาตรี	12	14.12
ปริญญาโท	1	1.18
รวม	85	100.00

4.3.3 สมาชิกในครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คนต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่จะมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 61.17 ส่วนผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าค่าเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 38.82 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 สมาชิกในครัวเรือน

(n=85)		
สมาชิกในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือน		
1-2 คน	25	29.41
3-4 คน	27	31.76
5-6 คน	22	25.88
7-8 คน	9	10.59
8 คนขึ้นไป	2	2.35
สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	4 คน	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	2.20 คน	
สมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด	13 คน	
สมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด	1 คน	

4.2.4 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน

กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 47.83 ปี เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ภายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 72.94 มีเพียงร้อยละ 27.06 ที่ย้ายมาจากที่อื่น โดยจะเป็นพื้นที่ใกล้เคียง เช่น พัทลุง ตรัง นครศรีธรรมราช มีเพียงส่วนน้อยที่มาจากภูมิภาคอื่น (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน

(n=85)		
ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ภูมิลำเนาเดิม		
ในหมู่ที่ 12 ชุมชนบ้านโคกเมือง	62	72.94
มาจากที่อื่น	23	27.06
จังหวัดสงขลา	11	12.94
จังหวัดตรัง	3	3.53
จังหวัดพัทลุง	2	2.35
จังหวัดยะลา	2	2.35
จังหวัดอุบลราชธานี	2	2.35
จังหวัดนครศรีธรรมราช	1	1.18
จังหวัดลพบุรี	1	1.18

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(n=85)		
ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน (ปี)		
น้อยกว่า 20	9	10.59
20 – 40	19	22.35
41 – 60	31	36.47
61 – 80	20	23.53
มากกว่า 80	6	7.06
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย	47.83 ปี	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	22.51 ปี	
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากที่สุด	94.00 ปี	
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนน้อยที่สุด	00.30 ปี	

4.2.5 ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

กลุ่มตัวอย่างจะอาศัยอยู่ห่างจากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเฉลี่ย 1.41 กิโลเมตร โดยส่วนใหญ่ระยะทางจากที่อยู่อาศัยมายังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำจะไม่เกิน 2.0 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 91.76 ผู้ที่อาศัยอยู่ห่างจากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในระยะทางมากกว่า 4.0 กิโลเมตร มีเพียงร้อยละ 2.35 เท่านั้น (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

(n=85)		
ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1.0 กิโลเมตร	44	51.76
1.1 – 2.0 กิโลเมตร	34	40.00
2.1 – 3.0 กิโลเมตร	4	4.71
3.1 – 4.0 กิโลเมตร	1	1.18
มากกว่า 4.0 กิโลเมตร	2	2.35
ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเฉลี่ย	1.41 กิโลเมตร	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	1.01 กิโลเมตร	
ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมากที่สุด	7.00 กิโลเมตร	
ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำน้อยที่สุด	0.20 กิโลเมตร	

4.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

4.3.1 อาชีพหลัก

กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพทำสวนเป็นอาชีพหลักมากกว่าอาชีพอื่น โดยทำสวนยางพารามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.18 รองลงมา ได้แก่ อาชีพประมงและรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 14.12 และ 12.94 ตามลำดับ อาชีพหลักอื่น ๆ ของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ แม่บ้าน ค้าขาย รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท เป็นต้น (ตารางที่ 6) จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพอยู่ในชุมชนหรือบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง มีเพียงส่วนน้อยที่ออกไปประกอบอาชีพหลักภายนอกชุมชน

ตารางที่ 6 อาชีพหลัก

(n=85)		
อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์	37	43.53
สวนยางพารา	35	41.18
สวนผัก	1	1.18
เลี้ยงวัว	1	1.18
ประมง	12	14.12
รับจ้างทั่วไป	11	12.94
แม่บ้าน	9	10.59
ค้าขาย	7	8.24
พนักงานในหน่วยงาน	7	8.24
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	5	5.88
พนักงานบริษัท	2	2.35
ธุรกิจส่วนตัว	1	1.18

4.3.2 อาชีพรอง

กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรองเพื่อสร้างรายได้เสริมจากอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 61.18 อาชีพรองที่มีการทำในชุมชนได้แก่ ทำสวนยางพารา ประมง รับจ้างทั่วไป เป็นต้น (ตารางที่ 7) ส่วนผู้ที่ไม่ประกอบอาชีพรองจะเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราและประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมอื่น

ตารางที่ 7 อาชีพพรอง

(n=85)

อาชีพพรอง	จำนวน	ร้อยละ
ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์	23	27.07
ยางพารา	15	17.65
มะนาว	1	1.18
ปาล์มน้ำมัน	1	1.18
ปลูกผัก	4	4.71
เลี้ยงวัว	2	2.35
ประมง	11	12.94
รับจ้างทั่วไป	7	8.24
ธุรกิจส่วนตัว	4	4.71
ค้าขาย	3	3.53
พนักงานในหน่วยงาน		
พนักงานบริษัท	1	1.18
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1	1.18
แปรรูปสัตว์น้ำ	1	1.18
ทำนา	1	1.18

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.3.3 รายได้รวมของครัวเรือน

ในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2559) กลุ่มตัวอย่างมีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 223,395.00 บาทต่อปี ส่วนใหญ่จะมีรายได้รวมของครัวเรือนไม่เกิน 200,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 72.95 ส่วนผู้ที่มีรายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมามากกว่า 500,000 บาท จะมีเพียงร้อยละ 5.88 ซึ่งจะเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพ รับราชการ รับจ้างทั่วไป และธุรกิจส่วนตัว (ตารางที่ 8) เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่ของชุมชนประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับจะมีราคาจำหน่ายที่ไม่แน่นอนทำให้รายได้ของครัวเรือนไม่สูงมากนัก กลุ่มตัวอย่างบางรายจึงมีการประกอบอาชีพพรองเพื่อให้มีรายได้เพียงพอสำหรับดำรงชีวิต

ตารางที่ 8 รายได้รวมของครัวเรือน

(n=85)

รายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา (ปี 2559)	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า - 100,000 บาท	38	44.71
100,001 - 200,000 บาท	24	28.24
200,001 - 300,000 บาท	11	12.94
300,001 - 400,000 บาท	4	4.71
400,001 - 500,000 บาท	3	3.53
500,001 บาทขึ้นไป	5	5.88
รายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา (ปี 2559) เฉลี่ย	223,395.00 บาท	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	456,316.51 บาท	
รายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา (ปี 2559) สูงสุด	4,000,000.00 บาท	
รายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา (ปี 2559) ต่ำสุด	96,000.00.00 บาท	

4.3.4 หนี้สินของครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินของครัวเรือนในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 57.65 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีจำนวนหนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 196,418.60 บาท โดยแหล่งหนี้สินที่สำคัญคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งมีจำนวนผู้ที่เป็นหนี้ใกล้เคียงกับกองทุนหมู่บ้าน/กองทุนเงินล้าน คิดเป็นร้อยละ 25.81 และ 24.19 ตามลำดับ รองลงไปคือ กลุ่มออมทรัพย์สัจจะและสถาบันการเงินชุมชน คิดเป็นร้อยละ 17.47 และ 17.74 จะเห็นได้ว่า แหล่งหนี้สินของครัวเรือนส่วนใหญ่จะอยู่ในชุมชนเป็นหลัก วัตถุประสงค์ของการเกิดหนี้สินคือ เพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.70 นอกนั้นจะใช้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและค่าเล่าเรียนบุตรคิดเป็นร้อยละ 15.52 เท่ากัน การมีหนี้สินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 3.45 ตามลำดับ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 หนี้สินของครัวเรือน

(n=85)

หนี้สินของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งหนี้สิน		
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	16	25.81
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน/กองทุนเงินล้าน	15	24.19
กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ	12	17.47
กลุ่มสถาบันการเงินชุมชน	11	17.74
สหกรณ์การเกษตรอำเภอ	8	12.90

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n=85)		
หนี้สินของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุการมีหนี้สิน		
ลงทุนในการประกอบอาชีพ	38	65.52
ใช้จ่ายในครัวเรือน	9	15.52
ค่าเล่าเรียนบุตร	9	15.52
สร้างที่อยู่อาศัย	2	3.45
จำนวนหนี้สินคงค้างของครัวเรือน		
น้อยกว่า 100,000 บาท	23	27.10
100,001 – 200,000 บาท	7	8.20
200,001 – 300,000 บาท	3	3.50
300,001 – 400,000 บาท	3	3.50
400,001 – 500,000 บาท	4	4.70
500,001 บาทขึ้นไป	3	3.50
จำนวนหนี้สินคงค้างของครัวเรือนเฉลี่ย	196,418.60 บาท	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	230,948.89 บาท	
จำนวนหนี้สินคงค้างของครัวเรือนสูงสุด	1,000,000.00 บาท	
จำนวนหนี้สินคงค้างของครัวเรือนต่ำสุด	6,000.00 บาท	

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.4 ลักษณะทางสังคม

4.4.1. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน

กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 55.30 ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของกลุ่ม/สถาบันด้านการเงิน คิดเป็นร้อยละ 89.42 ของผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน โดยเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.12 รองลงมาคือ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน/กองทุนเงินล้าน คิดเป็นร้อยละ 24.71 สำหรับผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล มีจำนวนเพียงร้อยละ 23.50 ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่ไม่มาก ดังนั้น คณะกรรมการกลุ่มควรพิจารณาถึงวิธีการที่จะเพิ่มจำนวนสมาชิกของกลุ่มให้มากขึ้น เพราะจากข้อมูลจะพบว่า ยังมีผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันใด ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 การเข้าร่วมกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน

(n=85)

การร่วมกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ	38	44.70
เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ	47	55.30
กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน	29	34.12
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน/กองทุนเงินล้าน	21	24.71
กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล	20	23.50
กลุ่มสถาบันการเงินชุมชน	18	21.18
กลุ่มประมง	17	20.00
กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ	8	9.41
กลุ่มสตรี	4	4.71
กลุ่มกลองยาว	2	2.35
กลุ่มรับซื้อน้ำยาง	2	2.35
กลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำ	2	2.35
กลุ่มประปาหมู่บ้าน	2	2.35
กลุ่มศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	1	1.18
กลุ่มโฮมสเตย์	1	1.18

หมายเหตุ *ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.4.2. การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ผ่านหอกระจายข่าวในหมู่บ้านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.59 รองลงมาคือ การประชุมหมู่บ้าน ร้อยละ 47.06 ได้รับข้อมูลจากเพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน และจาก Line คิดเป็นร้อยละ 25.88 21.18 และ 14.12 ตามลำดับ สำหรับช่องทางอื่น ๆ ที่มีการส่งข่าวสารไปยังชุมชน ได้แก่ ญาติพี่น้อง Facebook เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ Website เมื่อพิจารณาจากข้อมูลจะพบว่า ส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำผ่านสื่อในชุมชนคือ หอกระจายข่าวมากกว่าช่องทางอื่น อย่างไรก็ตาม สื่อบุคคลโดยเฉพาะเพื่อนบ้านและผู้นำชุมชน ยังคงเป็นช่องทางที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของสื่อบุคคลในชุมชนให้มีความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ข้อมูล ข่าวสาร ได้รับการเผยแพร่อย่างทั่วถึง สำหรับการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ผ่านสื่อออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากขึ้นในปัจจุบัน หากต้องการใช้สื่อประเภทนี้จะต้องมีการให้ความรู้แก่ชุมชน เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยมากกว่า 55 ปี ซึ่งอาจจะเป็นการยากที่จะเข้าถึงและเรียนรู้การใช้งานสื่อที่มีความทันสมัยด้วยตนเอง (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

(n=85)

ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ ชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ น้ำ	จำนวน (ร้อยละ)	ความถี่ในการได้รับข่าวสาร					ไม่เคยได้รับข่าวสาร
		สัปดาห์ละครั้ง	2 - 3 ครั้ง/เดือน	4 - 5 ครั้ง/เดือน	เดือนละครั้ง	6 เดือนครั้ง	
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
หอกระจายข่าว	60 (70.59)	0 (0.00)	20 (23.53)	0 (0.00)	35 (41.18)	5 (5.88)	25 (29.41)
การประชุมหมู่บ้าน	40 (47.06)	0 (0.00)	3 (3.53)	0 (0.00)	37 (43.53)	0 (0.00)	45 (52.94)
เพื่อนบ้าน	22 (25.88)	0 (0.00)	10 (11.76)	0 (0.00)	10 (11.76)	2 (2.35)	63 (74.12)
ผู้นำชุมชน	18 (21.18)	0 (0.00)	2 (2.35)	0 (0.00)	13 (15.30)	3 (3.53)	67 (78.82)
Line	12 (14.12)	4 (4.71)	5 (5.88)	3 (3.53)	0 (0.00)	0 (0.00)	73 (85.88)

ตารางที่ 11 (ต่อ)

(n=85)

ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ ชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ น้ำ	จำนวน (ร้อยละ)	ความถี่ในการได้รับข่าวสาร					ไม่เคยได้รับข่าวสาร
		สัปดาห์ละครั้ง	2 - 3 ครั้ง/เดือน	4 - 5 ครั้ง/เดือน	เดือนละครั้ง	6 เดือนครั้ง	
		จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	
ญาติพี่น้อง	5 (5.88)	0 (0.00)	2 (2.35)	0 (0.00)	3 (3.53)	0 (0.00)	80 (94.12)
Facebook	4 (4.71)	2 (2.35)	1 (1.18)	1 (1.18)	0 (0.00)	0 (0.00)	81 (95.29)
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	3 (3.53)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	2 (2.35)	1 (1.18)	82 (96.47)
Website	1 (1.18)	0 (0.00)	1 (1.18)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	84 (98.82)

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.4.3. การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน

การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน สามารถแบ่งออกได้เป็น การใช้ประโยชน์ด้านการจับสัตว์น้ำเพื่อบริโภคหรือจำหน่าย และการใช้ประโยชน์เพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์เพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 61.18 กิจกรรมที่ทำในการพักผ่อนหย่อนใจในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน ได้แก่ การพักผ่อนร่วมกับครอบครัว การสังสรรค์หรือประชุม การออกกำลังกาย รวมทั้งการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนในชุมชน เป็นต้น ส่วนผู้ใช้ประโยชน์ด้านการจับสัตว์น้ำเพื่อบริโภคหรือจำหน่าย มีร้อยละ 31.76 ในการจับสัตว์น้ำจะเป็นการใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านและจับบริเวณรอบเขตอนุรักษ์ฯ ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงของชุมชน (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

(n=85)		
การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	จำนวน	ร้อยละ
ใช้ประโยชน์ในการจับสัตว์น้ำ		
ใช้ประโยชน์	27	31.76
ไม่เคยใช้ประโยชน์	58	69.42
ใช้ประโยชน์เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ		
ใช้ประโยชน์	52	61.18
ไม่เคยใช้ประโยชน์	33	38.82

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.5 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จะเป็นการรายงานผลการวิจัยตามขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การระบุปัญหา 2) การวางแผนแก้ไขปัญหา 3) การนำไปปฏิบัติ 4) การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และ 5) การติดตามและประเมินผล ผลการวิจัยสามารถแสดงได้ดังนี้

4.5.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ขั้นตอนการระบุปัญหา

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ในขั้นตอนการระบุปัญหาในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.37)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแต่ละประเด็นจากมากไปน้อย จะแสดงได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการพูดคุย และเข้าร่วมประชุมเพื่อค้นหา หรือรับรู้ปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.48) การมีส่วนร่วมในการพูดคุย และเข้าร่วมประชุมเพื่อค้นหา หรือรับรู้ปัญหาการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.43) การเข้าร่วมเสนอปัญหา และค้นหาสาเหตุความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.36) การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.35) การมีส่วนร่วมในการเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.34) การเข้าร่วมเสนอ

ปัญหา และค้นหาสาเหตุการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.31) และการมีส่วนร่วมในการเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.30) ตามลำดับ (ตารางที่ 13)

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการพูดคุย และเข้าร่วมประชุมเพื่อค้นหา หรือรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชน มากที่สุด รองลงมาคือ การเข้าร่วมเสนอปัญหา และค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น และด้านที่ชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ การเสนอวิธีการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวคิดด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เกิดจากกลุ่มคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพประมง ซึ่งส่วนใหญ่จะอาศัยบริเวณชายฝั่งทะเล เป็นกลุ่มที่สังเกตเห็นถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งอย่างป่าชายเลนและการถูกกัดเซาะของชายฝั่ง รวมทั้งจำนวนสัตว์น้ำที่จับได้มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวกับกลุ่มชาวประมงโดยตรง จึงเกิดการพูดคุยภายในกลุ่มคนที่ทำประมงด้วยกัน เพื่อหาแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรเหล่านั้น ให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งกลุ่มคนดังกล่าวเป็นเพียงกลุ่มคนจำนวนน้อย คนส่วนใหญ่ในชุมชนจึงไม่ได้รับรู้ถึงปัญหาในระยะเริ่มแรก จนมีการนำมาเสนอในที่ประชุมของชุมชน จึงทำให้ชุมชนได้รับรู้ถึงปัญหาดังกล่าวด้วย แต่ในการเสนอวิธีการแก้ปัญหานั้น ชาวประมงที่ได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตได้พยายามคิดหาวิธีการในเบื้องต้นเพื่อจะบรรเทาความรุนแรงของปัญหาไประยะหนึ่งแล้ว ก่อนที่ชุมชนจะได้มีโอกาสเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาให้จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดของ เพ็ญศรี แก้วรัตน์ (สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560) ที่กล่าวว่า

“... ตอนแรกที่เราเริ่มปลูกป่าก็พี่ธานินทร์ นั้นแหละชวนคนนู้นคนนี้ แต่เริ่มจากคนที่ทำประมงนี้แหละ กับคนที่อยู่ริมทะเลไม่กี่คนที่”

ตารางที่ 13 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ขั้นตอนการระบุปัญหา

(n=85)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย (แปลผล)	S.D.
	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มีเลย จำนวน (ร้อยละ)		
การระบุปัญหา						
1) การมีส่วนร่วมในการพูดคุย และเข้าร่วมประชุมเพื่อค้นหา หรือรับรู้ปัญหาความเสื่อมโทรม ของป่า ชายเลนในชุมชน	20 (23.53)	25 (29.41)	16 (18.82)	24 (28.24)	1.48 (น้อย)	1.14
2) การเข้าร่วมเสนอปัญหา และ ค้นหาสาเหตุความ เสื่อมโทรม ของป่าชายเลน ในชุมชน	18 (21.18)	23 (27.06)	16 (18.82)	28 (32.94)	1.36 (น้อย)	1.15
3) การมีส่วนร่วมในเสนอวิธีการ แก้ไขปัญหาคความเสื่อมโทรมของ ป่าชายเลน ในชุมชน	18 (21.18)	21 (24.71)	18 (21.18)	28 (32.94)	1.34 (น้อย)	1.15
4) การมีส่วนร่วมในการพูดคุย และเข้าร่วมประชุมเพื่อค้นหา หรือรับรู้ปัญหาการลดลงของ ปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน	22 (25.88)	20 (23.53)	16 (18.82)	27 (31.76)	1.43 (น้อย)	1.18
5) การเข้าร่วมเสนอปัญหา และ ค้นหาสาเหตุการลดลงของ ปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน	17 (20.00)	22 (25.88)	17 (20.00)	29 (34.12)	1.31 (น้อย)	1.14
6) การมีส่วนร่วมในเสนอวิธีการ แก้ไขปัญหการลดลงของ ปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน	17 (20.00)	21 (24.71)	18 (21.18)	29 (34.12)	1.30 (น้อย)	1.14
7) การมีส่วนร่วมในการค้นหา สาเหตุ และเสนอแนะแนว ทางการแก้ไขปัญหการลักลอบ จับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำของชุมชน	18 (21.18)	22 (25.88)	17 (20.00)	28 (32.94)	1.35 (น้อย)	1.15
รวม					1.37 (น้อย)	1.11
หมายเหตุ	ช่วงคะแนน 0.00 – 0.75	แปลความว่า	ไม่มีส่วนร่วมเลย			
	ช่วงคะแนน 0.76 – 1.50	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับน้อย			
	ช่วงคะแนน 1.51 – 2.25	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง			
	ช่วงคะแนน 2.26 – 3.00	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับมาก			

4.5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการวางแผนแก้ไข ปัญหา

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหาในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.34)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมในประเด็นต่าง ๆ จากมากไปน้อย จะสามารถแสดงผลได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนและสัตว์น้ำของชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา (ค่าเฉลี่ย 1.56) การมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์ การทำบ้านปลา (ค่าเฉลี่ย 1.35) การมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่ หรือตัดสินใจเลือกพื้นที่ และตัดสินใจเลือกวิธีการในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.34) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวเขต และเสนอวิธีการดำเนินงานในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.31) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.30) การมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทาง หรือแก้ไขปัญหที่ได้ข้อสรุป ภายหลังจากการติดตามและประเมินผลการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.27) และ การมีส่วนร่วมในการออก กฎระเบียบ ข้อตกลง เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.24) ตามลำดับ (ตารางที่ 14)

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ในขั้นตอนของการวางแผนแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะในช่วงเริ่มต้นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำประชาชนในชุมชนยังไม่เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน จึงไม่เห็นประโยชน์และไม่ให้ความสนใจหรือความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จึงมีเพียงกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพประมง ที่เป็นแกนนำหลักในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสามารถยืนยันได้จากคำให้สัมภาษณ์ของ ธาณินทร์ แก้วรัตน์ (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560) ที่กล่าวว่า

“... ตอนแรกที่เราคุยบางครั้งก็เพื่อนค่านั่นแหละ คำนในลักษณะว่า ปลูกไปทำอะไร ได้อะไรขึ้นมา เราก็คุยในลักษณะเราที่ไม่ค่อยมีความรู้เพื่อนก็เลยไม่ค่อยสนใจ ...”

ตารางที่ 14 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหา

(n=85)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย (แปลผล)	S.D.
	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มีเลย จำนวน (ร้อยละ)		
การวางแผนแก้ไขปัญหา						
1) การมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่ หรือตัดสินใจเลือกพื้นที่ และตัดสินใจเลือกวิธีการในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชน	24 (28.24)	11 (12.94)	20 (23.53)	30 (35.29)	1.34 (น้อย)	1.23
2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์ การทำบ้านปลา เป็นต้น	22 (25.88)	15 (17.65)	19 (22.35)	29 (34.12)	1.35 (น้อย)	1.20
3) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของชุมชน	20 (23.53)	15 (17.65)	21 (24.71)	29 (34.12)	1.30 (น้อย)	1.17
4) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวเขต และเสนอวิธีการดำเนินงานในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	23 (27.06)	13 (15.29)	17 (20.00)	32 (37.65)	1.31 (น้อย)	1.23
5) การมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และสัตว์น้ำของชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา เป็นต้น	30 (35.29)	13 (15.29)	17 (20.00)	25 (29.41)	1.56 (น้อย)	1.24

ตารางที่ 14 (ต่อ)

(n=85)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย (แปลผล)	S.D.
	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มีเลย จำนวน (ร้อยละ)		
การวางแผนแก้ไขปัญหา						
6) การมีส่วนร่วมในการออก กฎ ระเบียบ ข้อตกลง เพื่อควบคุม การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์ พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	18 (21.18)	14 (16.47)	24 (28.24)	29 (34.12)	1.24 (น้อย)	1.14
7) การมีส่วนร่วมในการเสนอ แนวทางหรือแก้ไขปัญหาค่า ข้อสรุปภายหลังจากการติดตาม และประเมินผลการทำเขต อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	21 (24.71)	14 (16.47)	17 (20.00)	33 (38.82)	1.27 (น้อย)	1.21
รวม					1.34 (น้อย)	1.15
หมายเหตุ	ช่วงคะแนน 0.00 – 0.75		แปลความว่า	ไม่มีส่วนร่วมเลย		
	ช่วงคะแนน 0.76 – 1.50		แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับน้อย		
	ช่วงคะแนน 1.51 – 2.25		แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง		
	ช่วงคะแนน 2.26 – 3.00		แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับมาก		

4.5.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ขั้นตอนการนำไปปฏิบัติในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.50)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมในประเด็นต่าง ๆ จากมากไปน้อย จะสามารถแสดงผลได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการชักชวนคนในหมู่บ้าน เข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา (ค่าเฉลี่ย 1.92) การเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.78) การมีส่วนร่วมในการชักชวน หรือปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้คนในชุมชนปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (ค่าเฉลี่ย 1.60) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกป่าชายเลน และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.51) การมีส่วนร่วมในการปรึกษา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.49) การมีส่วนร่วมในการตกแต่ง และแจ้งผู้รับผิดชอบเมื่อพบผู้กระทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (1.20) และการมีส่วนร่วมในการเข้าเวรยามเพื่อตรวจตรา ไม่ให้มีการทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (ค่าเฉลี่ย 1.00) ตามลำดับ (ตารางที่ 15)

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ในขั้นตอนการนำไปปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของ การมีส่วนร่วมในการเข้าเวรยามเพื่อตรวจตราไม่ให้เกิดการทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และการมีส่วนร่วมในการตักเตือน และแจ้งผู้รับผิดชอบเมื่อพบผู้กระทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ อาจเป็นเพราะในช่วงเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา ใน พ.ศ. 2556-2559 สภาวะเศรษฐกิจไม่ดี เกิดปัญหาราคายางพาราตกต่ำ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนต้องพยายามดิ้นรนหารายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวมากขึ้น มีการใช้เวลาและแรงงานในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการเพิ่มรายได้มากขึ้น ส่งผลให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำลดน้อยลง ซึ่งเป็นไปตามคำให้สัมภาษณ์ของ ธาณินทร์ แก้วรัตน์ (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560) ที่กล่าวว่า

“... เดี่ยวนี้จะให้เขาเข้ามาช่วยมากเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้แล้ว เขาก็มีอาชีพก็ต้องหารายได้เลี้ยงปากเลี้ยงท้องของเขา จะให้มาทำอยู่ตรงนี้ทั้งวันไม่ได้เมียบ่นตาย เพราะมันไม่มีรายได้อะไรงานจิตอาสาส่วน ๆ แล้วดูเศรษฐกิจสมัยนี้ ทุกคนก็ต้องเลี้ยงปากเลี้ยงท้องบ้านเองทั้งนั้นแหละ ...”

ตารางที่ 15 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ

(n=85)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย (แปลผล)	S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีเลย		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
การนำไปปฏิบัติ						
1) การมีส่วนร่วมในการศึกษา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรม ของป่าชายเลนในชุมชน	23 (27.06)	21 (24.71)	16 (18.82)	25 (29.41)	1.49 (น้อย)	1.18
2) การมีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูก ป่าชายเลน และการอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำของชุมชน	26 (30.59)	18 (21.18)	15 (17.65)	26 (30.59)	1.51 (น้อย)	1.22

ตารางที่ 15 (ต่อ)

(n=85)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย (แปลผล)	S.D.
	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มีเลย จำนวน (ร้อยละ)		
การนำไปปฏิบัติ						
3) การมีส่วนร่วมในการชักชวน คนในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรม การฟื้นฟูป่าชายเลน และ อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น การ ปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์ สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำ การทำบ้านปลาเป็นต้น	35 (41.18)	19 (22.35)	21 (24.71)	10 (11.76)	1.92 (น้อย)	1.06
4) การเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟู ป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำของชุมชน	38 (44.71)	11 (12.94)	16 (18.82)	20 (23.53)	1.78 (น้อย)	1.24
5) การมีส่วนร่วมในการชักชวน หรือปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้คน ในชุมชนปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในการ อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	32 (37.65)	12 (14.12)	16 (18.82)	25 (29.41)	1.60 (น้อย)	1.26
6) การมีส่วนร่วมในการตกแต่ง และแจ้งผู้รับผิดชอบเมื่อพบ ผู้กระทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในเขตอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำ	25 (29.41)	6 (7.06)	15 (17.65)	39 (45.88)	1.20 (น้อย)	1.29
7) การมีส่วนร่วมในการเข้าเวร ยามเพื่อตรวจตราไม่ให้มีการทำ ผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ใน กิจกรรมเขตอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำ	18 (21.18)	7 (8.24)	17 (20.00)	43 (50.59)	1.00 (น้อย)	1.20
รวม					1.50 (น้อย)	1.06
หมายเหตุ	ช่วงคะแนน 0.00 – 0.75		แปลความว่า	ไม่มีส่วนร่วมเลย		
	ช่วงคะแนน 0.76 – 1.50		แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับน้อย		
	ช่วงคะแนน 1.51 – 2.25		แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง		
	ช่วงคะแนน 2.26 – 3.00		แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับมาก		

4.5.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการรับผลประโยชน์ร่วมกัน

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ขั้นตอนการรับผลประโยชน์ร่วมกันในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.18)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมในประเด็นต่าง ๆ จะสามารถแสดงผลได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับมาก ในด้านการได้รับประโยชน์จากการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น เป็นแนวป้องกันลม พายุ และการกัดเซาะชายฝั่ง (ค่าเฉลี่ย 2.30)

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ในด้านการใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ (ค่าเฉลี่ย 1.70) และการใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับคนในครอบครัวและชุมชน เช่น ชนิดสัตว์น้ำ พืชพรรณ การเปลี่ยนแปลงของน้ำ (ค่าเฉลี่ย 1.64)

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับน้อย ในด้านการจับสัตว์น้ำรอบเขตอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำเพื่อบริโภคในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 0.80) การเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น ลำพู ลูกจาก เพื่อบริโภคในครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 0.76)

กลุ่มตัวอย่างไม่มีส่วนร่วม ในการจับสัตว์น้ำรอบเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 0.72) และการเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น ลำพู ลูกจาก เพื่อการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 0.34) ตามลำดับ (ตารางที่ 16)

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำใน ขั้นตอนการรับผลประโยชน์ร่วมกันในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะไม่มีการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อการประกอบอาชีพ ทั้งการจับสัตว์น้ำ การเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการทำประมง จึงมีการเข้ามาใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในระดับน้อย แต่จะมีการได้รับประโยชน์ร่วมกันมากกว่าในประเด็นของการป้องกันภัยธรรมชาติ และการใช้เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเป็นไปตามที่ ศรีจันทร์ อินธิรัตน์ (สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560) กล่าวว่า

“... นี่พอหลังจากทำเขตฯ ป่าชายเลนก็มากขึ้น ปลาก็มากขึ้น ล่องไปเดินดูตอตอนเย็น ๆ ปลามันขึ้นมาเล่นน้ำเพลินดี พอช่วงฤดูฝนป่าชายเลนก็ช่วยกันลมกันคลื่นไร่มาก ...”

ตารางที่ 16 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการรับผลประโยชน์ร่วมกัน

(n=85)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย (แปลผล)	S.D.
	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มีเลย จำนวน (ร้อยละ)		
การรับผลประโยชน์ร่วมกัน						
1) การเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น ลำพู ลูกจาก เพื่อบริโภคในครัวเรือน	8 (9.41)	14 (16.47)	13 (15.29)	50 (58.82)	0.76 (น้อย)	1.04
2) การเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น ลำพู ลูกจาก เพื่อการประกอบอาชีพ	3 (3.53)	6 (7.06)	8 (9.41)	68 (80.00)	0.34 (ไม่มีส่วนร่วม)	0.76
3) การจับสัตว์น้ำรอบเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อบริโภคในครัวเรือน	16 (18.82)	6 (7.06)	8 (9.41)	55 (64.71)	0.80 (น้อย)	1.20
4) การจับสัตว์น้ำรอบเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อการประกอบอาชีพ	15 (17.65)	6 (7.06)	5 (5.88)	59 (69.41)	0.72 (ไม่มีส่วนร่วม)	1.19
5) การได้รับประโยชน์จากการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น เป็นแนวป้องกันลม พายุ และการกัดเซาะชายฝั่ง	48 (56.47)	23 (27.06)	6 (7.06)	8 (9.41)	2.31 (มาก)	0.96
6) การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ	26 (30.59)	26 (30.59)	15 (17.65)	18 (21.180)	1.70 (ปานกลาง)	1.12

ตารางที่ 16 (ต่อ)

(n=85)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย (แปลผล)	S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีเลย		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
7) การใช้ประโยชน์จากเขต อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นแหล่ง การเรียนรู้ให้กับคนในครอบครัว และชุมชน เช่น ชนิดสัตว์น้ำ พืช พรรณ การเปลี่ยนแปลงของน้ำ	29 (34.12)	21 (24.24)	11 (12.94)	24 (28.24)	1.60 (ปานกลาง)	1.22
รวม				1.18 (น้อย)	0.76	
หมายเหตุ	ช่วงคะแนน 0.00 – 0.75	แปลความว่า	ไม่มีส่วนร่วมเลย			
	ช่วงคะแนน 0.76 – 1.50	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับน้อย			
	ช่วงคะแนน 1.51 – 2.25	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง			
	ช่วงคะแนน 2.26 – 3.00	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับมาก			

4.5.5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ขั้นตอนการติดตามและประเมินผลในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.14)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมในประเด็นต่าง ๆ จะสามารถแสดงผลได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ในด้านการสังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลน หลังจากมีการปลูกป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย 1.87) การสังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับจำนวนและขนาดของสัตว์น้ำ หลังจากมีการปลูกป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย 1.85) การสังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับความหลากหลายของสัตว์น้ำหลังจากทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (ค่าเฉลี่ย 1.67) และการสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของอาชีพ และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน หลังจากการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.55)

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับน้อย ในด้านการมีส่วนร่วมติดตามผลการจัดโครงการ / กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนและการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.16) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกชุมชนเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของ สัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 1.15) และประเด็นการมีส่วนร่วมสรุปปัญหาที่ได้จากการติดตามหรือประเมินผลในการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (ค่าเฉลี่ย 1.11) ตามลำดับ (ตารางที่ 17)

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ในขั้นตอนการติดตามและประเมินผลจะอยู่ในระดับน้อย และพบว่าวิธีการติดตามและประเมินผลของคนในชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จะเป็นไปในลักษณะของการสังเกตความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ด้วยตนเอง เช่น การเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนที่มีพื้นที่มากขึ้น มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น การเพิ่มจำนวนของสัตว์น้ำที่มีมากขึ้นกว่าในช่วงที่ผ่านมา และการเพิ่มจำนวนของเรือประมงขนาดเล็กที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ภายหลังจากมีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน ซึ่งถือเป็นการประเมินผลอย่างง่าย ๆ ที่คนในชุมชนสามารถทำได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยประสบการณ์ที่มีการสั่งสมมา ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือใช้วิธีการประเมินตามหลักวิชาการแต่อย่างใด ซึ่งเป็นไปตาม ธานินทร์ แก้วรัตน์ (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560) ที่กล่าวว่า

“... ให้เราจดบันทึกเป็นเล่มสมุดแบบนักวิชาการนั้นเราไม่มีหรอก เพราะเราไม่ได้มานั่งจดอยู่ว่าปลาขึ้นมาจากไหน จับครั้งนี้ได้เท่าไร แต่ถ้าถามว่ารู้ไหมว่าปลามีมากขึ้น ป่าชายเลนมากขึ้น พื้นที่มันอกเพิ่มขึ้น นั้นแหละไปเดินดูได้เลยว่ามันดีกว่าเมื่อก่อนเราทำได้เลย ...”

ตารางที่ 17 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

(n=85)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย (แปลผล)	S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีเลย		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
การติดตามและประเมินผล						
1) การสังเกตด้วยตนเอง เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของป่า ชายเลนหลังจากมีการปลูก ป่า ชายเลน	40 (74.06)	16 (18.82)	7 (8.24)	22 (25.88)	1.87 (ปานกลาง)	1.26
2) การสังเกตด้วยตนเอง เกี่ยวกับจำนวน และขนาดของ สัตว์น้ำหลังจากมีการปลูกป่า ชายเลน	41 (48.24)	14 (16.47)	7 (8.24)	23 (27.06)	1.85 (ปานกลาง)	1.28
3) การมีส่วนร่วมติดตามผลการ จัดโครงการ/กิจกรรมการปลูก ป่าชายเลนและการอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำของชุมชน	18 (21.20)	15 (17.60)	15 (17.60)	37 (43.50)	1.16 (น้อย)	1.20

ตารางที่ 17 (ต่อ)

(n=85)

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				ค่าเฉลี่ย (แปลผล)	S.D.
	มาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	น้อย จำนวน (ร้อยละ)	ไม่มีเลย จำนวน (ร้อยละ)		
การติดตามและประเมินผล						
4) การมีส่วนร่วมในการสังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับความหลากหลายของสัตว์น้ำหลังจากทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	33 (38.82)	17 (20.00)	9 (10.59)	26 (30.59)	1.67 (ปานกลาง)	1.27
5) การมีส่วนร่วมสรุปปัญหาที่ได้จากการติดตามหรือประเมินผลในการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	19 (22.35)	13 (15.29)	12 (14.12)	41 (48.24)	1.12 (น้อย)	1.23
6) การมีส่วนร่วมในการสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของอาชีพ และเป็นอยู่ของคนในชุมชนหลังจากการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	31 (29.47)	14 (16.47)	11 (12.94)	29 (34.12)	1.55 (ปานกลาง)	1.29
7) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ภายนอกชุมชนเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	21 (24.71)	10 (11.76)	15 (17.65)	39 (45.88)	1.15 (น้อย)	1.24
รวม					1.48 (น้อย)	1.14

หมายเหตุ	ช่วงคะแนน 0.00 – 0.75	แปลความว่า	ไม่มีส่วนร่วมเลย
	ช่วงคะแนน 0.76 – 1.50	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับน้อย
	ช่วงคะแนน 1.51 – 2.25	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
	ช่วงคะแนน 2.26 – 3.00	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับมาก

4.5.6 ภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ในภาพรวมทั้ง 5 ขั้นตอนอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.36)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอน พบว่า

1) ขั้นตอนการระบุปัญหา กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.37) ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ ปัญหาการลดลงของจำนวนสัตว์น้ำ ได้ส่งผลกระทบต่อคนจำนวนน้อย เฉพาะผู้ที่มีอาชีพประมง ปัญหาดังกล่าวจึงไม่ได้รับความสำคัญจากคนส่วนใหญ่ของชุมชน การชี้ให้เห็นปัญหาเป็นการนำเสนอจากกลุ่มคนจำนวนน้อยเท่านั้น

2) ขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหา กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.34) ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากคนส่วนใหญ่ในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของปัญหา เพราะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาที่เกิดขึ้น จึงไม่ให้ความสนใจหรือความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

3) ขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.50) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันคนในชุมชนประกอบอาชีพประมงมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะเปลี่ยนจากการทำประมงไปประกอบอาชีพอื่น ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการค้าในชีวิต ทำให้คนในชุมชนให้ความสำคัญและใช้เวลาทั้งหมดไปกับการหาเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัวมากกว่าจะให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการนำวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

4) ขั้นตอนการรับผลประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.18) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพประมง จึงมีการเข้ามาใช้ประโยชน์ด้านการจับสัตว์น้ำจากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำน้อย ทำให้คิดว่าไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน แม้ว่าคนในชุมชนจะเห็นว่าการทำกิจกรรมอื่น เช่น การปลูกป่าชายเลน ทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกันเกี่ยวกับการป้องกันภัยธรรมชาติ หรือการจัดทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนและทำให้คนในชุมชนสามารถใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ก็ตาม แต่ผลประโยชน์ดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการค้าในชีวิตโดยตรง จึงทำให้คนส่วนใหญ่ในชุมชนรู้สึกว่าจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

5) ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.48) อาจเป็นผลสืบเนื่องจากขั้นตอนอื่น ๆ ที่ผ่านมา เพราะคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมน้อย จึงทำให้ไม่ได้ให้ความสนใจที่จะติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน เพราะไม่ได้รู้สึกว่าเป็นกิจกรรมของตนเอง แต่เป็นการดำเนินการของคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลมีน้อยด้วย

จะเห็นว่า ชุมชนบ้านโคกเมือง ยังมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอยู่ในระดับน้อย ทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเมื่อพิจารณาร่วมกับผลการวิจัยในประเด็นอื่นที่ได้รายงานแล้วอาจจะกล่าวได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโคกเมืองที่อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร ยังทำได้ไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ยังมีการลักลอบจับสัตว์น้ำในพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งทำให้การดำเนินงานยังไม่ประสบความสำเร็จ ประกอบกับปัจจัยภายนอก คือ สภาพเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการค้าในชีวิตของคนในชุมชน ทำให้ต้องใช้เวลา

และให้ความสำคัญกับการหารายได้เพื่อดำรงชีพ จนทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ได้ จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สัตว์น้ำอยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 18 ภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	คะแนนระดับการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย (แปลผล)	S.D.
การระบุปัญหา	1.37	น้อย	1.11
การวางแผนแก้ไขปัญหา	1.34	น้อย	1.15
การนำไปปฏิบัติ	1.50	น้อย	1.07
การรับผลประโยชน์ร่วมกัน	1.18	น้อย	0.76
การติดตามและประเมินผล	1.48	น้อย	1.14
รวม	1.36	น้อย	0.96

หมายเหตุ	ช่วงคะแนน 0.00 – 0.75	แปลความว่า	ไม่มีส่วนร่วมเลย
	ช่วงคะแนน 0.76 – 1.50	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับน้อย
	ช่วงคะแนน 1.51 – 2.25	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
	ช่วงคะแนน 2.26 – 3.00	แปลความว่า	มีส่วนร่วมในระดับมาก

4.6 ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

4.6.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของกลุ่มตัวอย่างที่สำคัญ คือ

1) การได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำไม่ทั่วถึง โดยกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 25.88 ระบุว่า เป็นสาเหตุที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในระดับน้อย เพราะไม่ค่อยได้รับข้อมูล ข่าวสาร ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม ทำให้ไม่ค่อยได้รับรู้และไม่เข้าใจถึงวิธีการดำเนินงานในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ซึ่งสอดคล้องกับ กัลยา ยางทอง (สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2559) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า

“... บางทีที่เขาประกาศตามเสียงตามสายนั้น เราได้ยินนั่นแหละ แต่บางทีก็ได้ยินบ้าง ไม่ได้ยินบ้าง มันฟังไม่รู้เรื่อง ...”

2) การลักลอบจับสัตว์น้ำภายในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน โดยกลุ่มร้อยละ 37.64 ระบุว่าปัญหาดังกล่าวเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในระดับน้อย เพราะแม้ว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ปลูกป่าชายเลน ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และมีการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในการ

อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถป้องกันหรือจัดการกับผู้ที่มาลักลอบจับสัตว์น้ำภายในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนได้อย่างเด็ดขาด ทำให้ขาดกำลังใจและไม่เห็นประโยชน์ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จึงไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ วรรฎัญ หวดสวัสดิ์ (สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2559) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า

“... เดียวนี้การลักลอบยังมีไหม ก็ยังมีเราก็จัดการกันอยู่นะ แต่ส่วนใหญ่ก็มันจ้องอยู่แล้ว เราออกเวรกันตอนไหนมันก็รู้ที่อยู่ พอเราออกมันก็ลงเลย ...”

4.6.2 ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 11.76 มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน โดยมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ แต่เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง ไม่ชัดเจน ประกอบกับมีธุระส่วนตัว หรือมีภารกิจอื่น จึงทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำกับกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ชุมชน หน่วยงาน หรือบุคคลจากภายนอกชุมชน ที่เข้ามาทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในพื้นที่ของชุมชนได้ตามระยะเวลาที่มีการจัดกิจกรรม

4.6.3 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน ดังนี้

- 1) ควรมีการบังคับใช้กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอย่างจริงจัง โดยบังคับใช้กับทุกคนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อตกลง อย่างเท่าเทียมกัน
- 2) คนในชุมชนควรตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และช่วยกันสอดส่อง ดูแล ผู้ที่เข้ามาลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน
- 3) คนในชุมชนต้องช่วยกันประชาสัมพันธ์หรือแจ้งข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำให้กับคนอื่น ๆ ในชุมชนได้รับรู้ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น
- 4) ควรมีการวางแผนการปรับปรุง ซ่อมแซม แนวรั้วของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และทำบ้านปลา (หมรุ้า) อย่างต่อเนื่อง
- 5) หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมประมง สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ควรมีการเข้ามาสนับสนุน ดูแล และให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำแก่ชุมชน

4.7 ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง

4.7.1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ (X_1) อายุ (X_2) ระดับการศึกษา (X_3), อาชีพหลัก (X_4) รายได้รวมของครัวเรือน (X_5) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_6) ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (X_7) ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน (X_8) จำนวนกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นสมาชิก (X_9) จำนวนช่องทางการได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (X_{10}) การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำ (X_{11}) การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ (X_{12}) กับตัวแปรตามคือ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (Y) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ แสดงในตารางที่ 18 และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ ข้างต้น ในตารางที่ 19 ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณสามารถแสดงผลได้ในตารางที่ 20

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. เพศ (X_1)	0.45	0.500
2. อายุ (X_2)	56.74	1.424
3. ระดับการศึกษา (X_3)	8.54	4.341
4. อาชีพหลัก (X_4)	4.24	1.420
5. รายได้รวมของครัวเรือน (X_5)	223,395.76	456,316.51
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_6)	3.98	2.203
7. ระยะทางจากที่อยู่อาศัยไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (X_7)	1.41	1.0111
8. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน (X_8)	47.83	22.505
9. จำนวนกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นสมาชิก(X_9)	1.05	1.164
10. จำนวนช่องทางการได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (X_{10})	1.94	1.294
11. การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำ (X_{11})	0.35	0.611
12. การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ (X_{12})	0.61	0.490
13. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ(Y)	48.21	33.561

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเมื่อตัวแปรตาม คือ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (Y_1)

	Y_1	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8	X_9	X_{10}	X_{11}	X_{12}
Y_1	1												
X_1	.305*	1											
X_2	-.066	.0107	1										
X_3	.028	.045	-.397**	1									
X_4	.284*	.085	-.175	-.164	1								
X_5	.108	.0147	.011	.270	-.234	1							
X_6	.057	.042	-.185	-.077	.267	.088	1						
X_7	.136	-.113	.018	.143	.134	.075	.004	1					
X_8	-.047	.030	.719**	-.381**	-.101	.047	.007	.005	1				
X_9	.349**	-.118	-.095	.101	.299*	-.123	.103	.235	-.125	1			
X_{10}	.566**	.060	-.056	.163	.315*	-.020	-.076	.413	-.030	.294*	1		
X_{11}	.203	.179	-.206	-.77	-.372**	-.076	.086	-.060	-.149	.093	.132	1	
X_{12}	.521**	.182	-.207	.111	.022	.173	-.097	.059	-.156	-.051	.301*	.224	1

** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระด้วยกัน โดยใช้ค่าสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation; r) พบว่า ตัวแปรอิสระส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระดับต่ำ แต่มีตัวแปรเพียงสองตัวเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระดับสูง คือ อายุ (X_2) กับระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน (X_8) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์เท่ากับ 0.719 และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การวัดระดับความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ จะพบว่าตัวแปรทั้งสองมีค่าอยู่ระหว่าง 0.70 - 1.00 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (ดังตารางที่ 20) อธิบายได้ว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ที่มีอายุมากจะมีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนมากด้วย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกตัวแปร ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน (X_8) เพื่อเข้าสมการการวิเคราะห์ถดถอยพหุ และตัดตัวแปรอายุ (X_2) ออก ด้วยเหตุผลว่า ตัวแปรอายุ ไม่สามารถบ่งบอกถึงระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้ เนื่องจากประชาชนที่มีภูมิลำเนาเดิมในชุมชนมีบางรายที่ย้ายออกไปประกอบอาชีพต่างพื้นที่เป็นระยะเวลานานก่อนจะย้ายกลับเข้ามาอาศัยยังภูมิลำเนาเดิม ผลของการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ปรากฏว่า ได้ค่า F เท่ากับ 11.162 Sig เท่ากับ .000 หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวที่มีความสัมพันธ์และทำนายตัวแปรตามในรูปเชิงเส้น เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเชิงพหุแบบขั้นตอน (Multiple Coefficient of Determination, R^2) พบว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.577 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 57.70 โดยในกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งหมด 11 ตัวแปร พบว่ามีตัวแปร จำนวน 4 ตัวแปร ที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ เพศ (X_1) จำนวนการเข้าร่วมกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน (X_9) จำนวนช่องทางการได้รับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (X_{10}) และการใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ (X_{12}) ดังแสดงในตารางที่ 21

ซึ่งตัวแปรทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์สามารถเขียนเป็นสมการถดถอยพหุ ได้ดังนี้

$$Y_1 = a + b_1X_1 + b_9X_9 + b_{10}X_{10} + b_{12}X_{12}$$

$$Y_1 = (.0000) + 0.249 (X_1) + 0.295 (X_9) + 0.348 (X_{10}) + 0.386 (X_{12})$$

$Y_1 = (.0000) + 0.249$ (เพศ) $+ 0.295$ (จำนวนกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นสมาชิก) $+ 0.348$ (จำนวนช่องทางการได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ) $+ 0.386$ (การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นที่ พักผ่อนหย่อนใจ)

ตารางที่ 21 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำชุมชน

Variables	Coefficient (b)	t	p-value
(Constant)	.0000	-3.193	0.002
1. เพศ (X_1)	0.249	3.341	0.001
2. จำนวนกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นสมาชิก (X_9)	0.295	3.809	0.000
3. จำนวนช่องทางการได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (X_{10})	0.348	4.310	0.000
4. การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ (X_{12})	0.386	4.939	0.000
$R^2 = 0.577$, Adjusted R Square = 0.566 SE = 0.639			
F = 11.162 Sig. of F = .000			

4.7.2 ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ พบว่า

1) เพศ มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายจะมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำสูงกว่าเพศหญิง อาจเนื่องมาจาก ในสังคมชนบทเพศชายจะได้รับการยอมรับว่า มีสถานะความเป็นผู้นำมากกว่าเพศหญิง จึงมักจะเป็นตัวแทนของครัวเรือนในการเข้าร่วมกลุ่มหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน และได้รับความไว้วางใจให้สามารถตัดสินใจแทนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าเพศหญิง ซึ่งเป็นไปตามผลการศึกษาของ ธวัชชัย สุขลอย (2549) ที่พบว่า เพศ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพราะสังคมในชนบทส่วนใหญ่ยังยึดหลักวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม ที่จะทำให้ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว จึงทำให้ผู้ชายมีบทบาทการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าผู้หญิง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการรายงานของ ชูรีรัตน์ สุนทรประเสริฐ (2555) ที่แสดงว่า เพศชายมักเข้าร่วมการประชุมมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีเพศชายมีภาวะผู้นำมากกว่าเพศหญิงจึงมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่า เพื่อต้องการให้ท้องถิ่นของตนมีความเจริญก้าวหน้า

2) จำนวนกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ นั่นคือ ผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ หลายกลุ่มจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในระดับมากกว่าผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนจำนวนน้อย เนื่องจาก การเข้าร่วมเป็นสมาชิกหลายกลุ่มหลายองค์กร ผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกจะได้รับความรู้และมีการแลกเปลี่ยน ข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนความคิดเห็นหรือทัศนคติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมากกว่า ทำให้เห็นความสำคัญ เกิดความตระหนักตามความคิดเห็นของกลุ่มไปด้วย และเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมากกว่าผู้ที่ไม่เข้าเป็นสมาชิก หรือเป็นสมาชิกจำนวนไม่มากกลุ่มนัก จึงทำให้ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันใน

ชุมชนหลาย ๆ กลุ่ม จะเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมากตามไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ ไพบูลย์ ชันทอง (2545) ซึ่งพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มของหัวหน้าครัวเรือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติฯ แตกต่างกันไป เนื่องมาจากหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จึงเกิดแรงจูงใจที่จะให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

3) จำนวนช่องทางที่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ หมายความว่า ผู้ที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำจากช่องทางต่าง ๆ หลายช่องทาง จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมากกว่าผู้ที่ได้รับข่าวสารเพียงไม่กี่ช่องทาง เพราะการเปิดรับข้อมูล ข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ที่หลากหลาย จะทำให้ผู้รับข่าวสารมีโอกาสได้รับความรู้ และเห็นความสำคัญ รวมถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ตลอดจนได้ทราบถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำผ่านช่องทางข่าวสารที่หลากหลาย ซึ่ง สำรวย สุดเฉลียวสันต์ และคณะ (2556) กล่าวว่า ประชาชนที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับป่าไม้ต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่เคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับป่าไม้ จะมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นในคุณค่าความสำคัญของป่าไม้มากกว่า จึงทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ที่ไม่เคยรับรู้ข่าวสาร

4) การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ หมายความว่า ผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ามาใช้ประโยชน์ เนื่องจากผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่จะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นไปในทางที่ดีขึ้นจากช่วงที่ผ่านมา ซึ่งการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำทำให้บริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมีความร่มรื่นเหมาะแก่การพักผ่อนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชน เช่น เป็นสถานที่ออกกำลังกาย เป็นสถานที่สังสรรค์ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับสมาชิกภายในครัวเรือนและเยาวชนภายในชุมชน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ สถาพร อิทธิพงศ์ (2536) ที่พบว่า ผู้ที่เคยใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนจะมีระดับการมีส่วนร่วม และมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากกว่าผู้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์ เพราะปริมาณการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนจะช่วยให้ผู้ใช้ประโยชน์ตระหนักถึงคุณค่าของการมีป่าชายเลน และใช้ประโยชน์โดยคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์ที่จะช่วยให้ป่าชายเลนไม่สูญสิ้นไป ส่งผลให้เกิดความต้องการจะช่วยอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเจียง จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา พัฒนาการในการดำเนินงาน และผลการดำเนินการเบื้องต้นในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง รวมทั้งข้อมูลพื้นฐานของประชาชน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนบ้านโคกเมือง และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการแบบผสม (Mixed Method) ที่ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล และผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน ใช้การสัมภาษณ์โดยมีแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของประชาชนที่อาศัยในหมู่ที่ 12 จำนวน 85 ครัวเรือน จากนั้นทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับตัวแปรตามคือ ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง มีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.29 และเพศชาย ร้อยละ 44.70 อายุเฉลี่ย 56.40 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 32.94 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 47.83 ปี ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ภายในชุมชน มีระยะทางของที่อยู่อาศัยอยู่ห่างจากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเฉลี่ย 1.41 กิโลเมตร

กลุ่มตัวอย่างทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 41.18 รองลงมาคืออาชีพประมง ร้อยละ 14.12 ส่วนใหญ่มีอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 61.20 กิจกรรมที่ทำเป็นอาชีพเสริมได้แก่ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ประมง และรับจ้างทั่วไป ในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2559) กลุ่มตัวอย่างมีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 223,395.00 บาทต่อครัวเรือน มีหนี้สินคงค้างของครัวเรือนเฉลี่ย 196,418.60 บาท

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนด้านการเงิน มากกว่ากลุ่มหรือองค์กรประเภทอื่น คิดเป็นร้อยละ 89.41 เช่น กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน/กองทุนเงินล้าน สถาบันการเงินชุมชน เป็นต้น ผู้เข้าร่วมกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเลของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 23.50 ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเฉลี่ย เดือนละ 1 ครั้ง ผ่านทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้านและการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน ประเด็นข่าวสารที่ได้รับ ได้แก่ การเข้ามาทำกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนและการทำบ้านปลา กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นร้อยละ 61.18 และใช้พื้นที่นอกเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำเพื่อจำหน่ายและบริโภค ร้อยละ 30.59

ด้านการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูล ข่าวสารผ่านทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้านมากที่สุด รองลงมาคือ การประชุมหมู่บ้าน แหล่งข่าวสารอื่น ๆ ได้แก่ เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน และ Line การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน จะเป็นการใช้ประโยชน์ด้านการจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคหรือจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 31.76 และการใช้ประโยชน์สำหรับเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 61.18

5.1.2 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีคะแนนเฉลี่ย 1.36 เมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคะแนนการมีส่วนร่วมเฉลี่ยในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยทั้งสิ้น สามารถแสดงได้ดังนี้ การระบุปัญหา คะแนนเฉลี่ย 1.37 การวางแผนแก้ไขปัญหา คะแนนเฉลี่ย 1.34 การนำไปปฏิบัติ คะแนนเฉลี่ย 1.50 การรับผลประโยชน์ร่วมกัน คะแนนเฉลี่ย 1.18 และ การติดตามและประเมินผล คะแนนเฉลี่ย 1.48

5.1.3 ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน ได้แก่ 1) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำไม่ทั่วถึง ทำให้ไม่เข้าใจ และไม่ทราบถึงถึงวิธีการดำเนินงานของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ทำให้ไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และ 2) การลักลอบจับสัตว์น้ำในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างยังต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น การเข้าร่วมประชุม และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ นอกจากนี้ยังต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานหรือบุคคลจากภายนอกชุมชนที่เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

- ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ คือ
- 1) ควรมีการบังคับใช้กฎ ระเบียบ ข้อกำหนดในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอย่างชัดเจน
 - 2) ประชาชนควรตระหนักถึงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และช่วยกันสอดส่องดูแลผู้ที่เข้ามาลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
 - 3) ควรมีการปรับปรุง ซ่อมแซมแนวรั้วของเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และทำบ้านปลาอย่างต่อเนื่อง
 - 4) หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุน ดูแล และให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

5.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ได้แก่ เพศ จำนวนกลุ่มที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน จำนวนช่องทางการได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และ การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยตัวแปรทั้งหมดมีผลในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5.2 ข้อเสนอแนะและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอแนะข้อคิดเห็นบางประการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและการสังเกตของผู้วิจัย

- 1) ผู้นำในชุมชนหรือคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ควรจะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของป่าชายเลนและทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าชายเลนและทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น
- 2) ผู้นำในชุมชนหรือคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ควรกระตุ้นให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น โดยการใช้สื่อหรือกิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาเป็นเครื่องมือ เช่น วิทยุ การทัศนศึกษา การเรียนรู้ในชุมชนอื่นที่ประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น
- 3) ผู้นำในชุมชนหรือคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ควรมีการชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงาน ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ชุมชนเข้ามาเป็นสมาชิก และมีส่วนร่วมกับกลุ่มในกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำได้มากขึ้นและต่อเนื่อง
- 4) ผู้นำในชุมชนหรือคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ควรมีการวางมาตรการในการใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ในการใช้ควบคุมการลักลอบเข้ามาจับสัตว์น้ำ

ภายในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนอย่างเข้มงวดและจริงจัง เพื่อช่วยลดปัญหาการลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน

5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกรมประมง ควรให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ หรือให้ความรู้ในการทำ/ใช้ วัสดุ อุปกรณ์ ที่มีความแข็งแรง คงทน สำหรับทำแนวรั้วแสดงเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนที่มีความคงทน เนื่องจากในปัจจุบันชุมชนได้ทำแนวแสดงเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำด้วยไม้ไผ่ ซึ่งมีการผุพังได้ง่าย ทำให้ต้องซ่อมแซมทุกปี

6) ควรปลูกฝังให้เยาวชนในชุมชนเห็นความสำคัญและตระหนักในความสำคัญของป่าชายเลนและทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยการถ่ายทอดความรู้ผ่านการเรียนการสอนของโรงเรียนของชุมชน ด้วยการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ หรือสร้างบทเรียนให้กับการเรียนการสอนเยาวชนในชุมชน และสร้างกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านั้น ให้เยาวชนได้เข้าร่วมและมีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ด้วย

ข้อเสนอแนะและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ พบว่ามีตัวแปร 4 ตัว ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ผู้วิจัยจึงขอให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนดังนี้คือ

1) เพศ พบว่า ประชาชนเพศชายจะมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำสูงกว่าเพศหญิง ดังนั้นหัวหน้าครัวเรือนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายควรมีการสร้างความรู้ตระหนักให้กับสมาชิกในครัวเรือนให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และชักชวนสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉพาะบุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และควรจัดกิจกรรมที่เพศหญิงสามารถมีส่วนร่วมได้ โดยไม่กระทบต่อการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังให้คนในชุมชนมีความห่วงหา และช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีอยู่ในชุมชน

2) จำนวนกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก พบว่า ผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ หลายกลุ่มจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมากกว่าผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ จำนวนน้อย เพราะฉะนั้น ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มควรมีการถ่ายทอดข่าวสารผ่านทางกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมในกลุ่มหรือสถาบันที่มีอยู่ในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

3) จำนวนช่องทางที่ได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ พบว่า ผู้ที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำจากช่องทางต่าง ๆ หลายช่องทาง จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมาก ดังนั้น ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ควรมีการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายให้มากยิ่งขึ้น และให้ความสนใจในการใช้สื่อออนไลน์สำหรับเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอีกทางหนึ่งด้วย เนื่องจากเป็นช่องทางที่สะดวก และสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามจะพบว่า สื่อบุคคลยังเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมมากกว่าช่องทางข่าวสารอื่น ๆ ดังนั้นจึงควรให้ความสนใจกับบุคคลที่มีความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารได้ดี และให้มีการพัฒนาศักยภาพของคนเหล่านั้นต่อไป

4) การใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ พบว่า ผู้ที่เข้ามาพักผ่อนหย่อนใจ ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนั้น ชุมชนควรจัดให้มีกิจกรรมการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนให้มีความสวยงาม เหมาะสมสำหรับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งจะเป็นแรงดึงดูดให้ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์มากขึ้น และหากชุมชนสามารถพัฒนาให้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนในอนาคตได้แล้ว จะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ด้วย ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมมากขึ้น

5.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

1) จากการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่จะรับรู้ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ผ่านสื่อในชุมชนเป็นหลัก เช่น หอกระจายข่าวชุมชนและผู้นำหมู่บ้าน การศึกษาความต้องการสื่อของประชาชนในหมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง เพื่อให้ทราบความต้องการสื่อที่เหมาะสมในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ไปสู่ประชาชนในชุมชนควรเป็นสื่อประเภทใด ผลการศึกษาที่ได้รับจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำหรือข้อมูลข่าวสาร อื่น ๆ ให้คนในชุมชนได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น

2) จากการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในระดับน้อย ดังนั้นควรมีการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ศึกษา แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้ทราบว่ามีแรงจูงใจอะไรบ้างที่จะทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนได้ต่อไป

2.2 ศึกษา ความคิดเห็นของชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าคนในชุมชนมีความคิดเห็นในเรื่องนี้อย่างไร ซึ่งสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป

2.3 ศึกษา ความรู้ของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพราะจะทำให้ทราบว่าคนในชุมชนมีความรู้มากน้อยเพียงใด ประเด็นใดเป็นประเด็นที่ต้องให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง. กลุ่มงานวิจัยระบบและการจัดการตพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง. (2548). *ฟาร์มทะเลโดยชุมชน โครงการฟื้นฟูทรัพยากรประมงในทะเลสาบสงขลา ปีงบประมาณ 2547* (พิมพ์ครั้งที่1). สงขลา: ผู้แต่ง.
- กชกร รัตนมา, วิจิตรา อุตมะมุณี และพจนลักษณ์ ตริอุดม. (2556). *ประมวลความรู้บ้านโคกเมืองเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลาเรื่องการจัดการชุมชนชายฝั่งกับความยั่งยืน. ทรัพยากรทะเลชายฝั่ง*.(รายงานผลการวิจัย). สงขลา: สถาบันทรัพยากรทะเลชายฝั่ง, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กฤษฎากรณ์ ยูทอง. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางั่ว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์: กรณีศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เทศบาลตำบลนางั่ว*. (รายงานการวิจัย). สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี*. (ปริญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เทคโนโลยีราชวมงคลชัยบุรี.
- ไกรฤกษ์ แสงสุข. (2545). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการคุณภาพน้ำกว๊านพะเยา*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชนิษฐา ชูสุข (2553). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชา เศรษฐศาสตร์ สังคม การเมืองและกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม*. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- โรจน์จรรย์ ด่านสวัสดิ์. (2541). *บทวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. อ้างถึงใน ชนิษฐา ชูสุข (2553). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชา เศรษฐศาสตร์ สังคม การเมืองและกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม*. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีร่วมกับศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2547). *การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. อ้างถึงใน ชนิษฐา ชูสุข (2553). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชา เศรษฐศาสตร์ สังคม การเมืองและกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม*. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2546). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ : อูษาการพิมพ์. อ้างถึงใน ชนิษฐา ชูสุข (2553). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชา เศรษฐศาสตร์ สังคม การเมืองและกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม*. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม, ถวัลย์ วรเทพพุดพิงษ์, พิสิฐ ศุกรีย์พงศ์, พัชรี สีโรรส, ถวิลวดี บุรีกุล, โสภารัตน์ จารุสมบัติ, วิศิษฎ์ ชัชวาลทิพากร, ทวีติยา สิ้นธุพงศ์, วิริยา จรศรี, กฤตติกา ยวนะเตมีย์, สิทธิศานต์ ทรัพย์สิริโสภา. (2545). *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ปัญหาอุปสรรค และทางออก* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- เจมส์ แอล เครตัน. (2535). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. [Involving Citizens in Community Decision Making] (วันชัย วัฒนศัพท์). (2539). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ชุติมา ตู๋นาราง. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ*. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชุติมา ตู๋นาราง, บุญจง ขาวสิทธิวงษ์ และกานตพันธ์ พิศาลสุขสกุล. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ*. *การจัดการสิ่งแวดล้อม* 7 (2), 35-48.
- ชูรีรัตน์ สุนทรประเสริฐ. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตรอกนอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถวิล บุรีกุล, ปัทมา สุบก่าปิง, สุธมนทา ก่อแก้ว, ทศนีย์ ทองสีนวล, ศุภานัน เทพคำ. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ*. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทศวาร์ณ วิทยาคม. (2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน: ศึกษากรณีบ้านโป่งกลาง ตำบลโป่ง อำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธวัชชัย สุขลอย, และนุชนาถ มั่งคั่ง. (2549). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียวอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดนครราชสีมา*. *เศรษฐศาสตร์ประยุกต์* 13(1), 15-26.
- ธีระ แก้วกล้า. (2548). *การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอมะนังกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี* (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- นภาพร ศรีพุฒินิพนธ์, วิระธรรม ทองพันธ์, วสันต์ ตรูวรรณ, ประมุข ถาแก้วมา, นพมาศ เจียวกิ่ง และมาลาศรี คำศรี. (ม.ป.ป.) *คู่มือการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ*. สำนักงานภาคสนามแผนงานประมงในลุ่มน้ำโขง. ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดอุดรธานี.
- บำรุง แสงพันธ์. (2545) *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนเขาชะเอมอำเภอนนทบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์*. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บรรดล สุขปิติ. (2548). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2543) *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น. อ้างถึงใน บรรดล สุขปิติ. (2548). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

- บุพผา อนันต์สุชาติกุล. (2549). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การพัฒนากระบวนการคิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวมสาระทฤษฎีสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่ : แสงศิลป์.
- บุญญฤทธิ์ เคนทวย. (2544). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก กรณีศึกษาแหล่งน้ำขนาดเล็กของกรมโยธาธิการในจังหวัดมหาสารคาม*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญผาง อัมพุด. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการดำเนินงานกองทุนธนาคารหมู่บ้าน กรณีศึกษาชุมชนหมู่ที่ 1 บ้านถ้ำใน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา* (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุศรา วันยี่. (2554). *การมีส่วนร่วมของสตรีมุสลิมในการรักษาสัตว์เลี้ยง: กรณีศึกษา ชุมชนหมู่ที่ 18 ตำบลบางพิง เทศบาลเมืองลัดหลวง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ผกาเวตี หนูมาก. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา: ตำบลพลวง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี* (รายงานผลการวิจัย). สำนักงานพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักงานการปฏิรูปเพื่อเกษตรกรกรม.
- เพียงเดือน ขำสีเมฆ. (2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอ่างเก็บน้ำแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุคศาสตร์การพัฒนา ปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากการพิมพ์. อ้างถึงใน เพียงเดือน ขำสีเมฆ. (2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอ่างเก็บน้ำแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพบุลย์ ชันทอง. (2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 ท้องที่จังหวัด สระบุรี* (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัชณี จักรช่วย. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน กรณีศึกษา ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช*. (สังคมศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วงศ์ปกรณ์ ธาราสุข. (2556). *การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านทางสายในการจัดการป่าชายเลน ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง*. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Bertrand, Alvin L. (1958). *Rural Sociology: an Analysis of contemporary Rural Life*. New York: McGraw Hill Book. วงศ์ปกรณ์ ธาราสุข. (2556). *การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านทางสายในการจัดการป่าชายเลน ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง*. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วัลยา โปนสุวรรณ. (2549). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.

- วิลาสินี ญูชอภัย. (2543). *ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบ้านดอนแก้ว ตำบลป่าคา อำเภอนาทม จังหวัดน่าน*. http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?book_id=102747 (สืบค้น 4 มีนาคม 2559).
- ศุภกิจ สะท้อน. (2550). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ บ้านห้วยสะแดง อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สถาพร อิทธิพงศ์. (2536). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ป่าชายเลน กรณีศึกษา อำเภอนาทม และกิ่งอำเภอบายอาม จังหวัดจันทบุรี*. (สังคมศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร. (2555). ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มน้ำ. ใน *การดำเนินการด้านการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโครงการพัฒนาระบบคลังข้อมูล 25 กลุ่มน้ำ และแบบจำลองน้ำท่วมน้ำแล้งกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา*. บริษัท แอสตีคอน คอร์ปอเรชั่น จำกัด.
- สมประสงค์ มุณีแนม. (2556). *การจัดทำฟาร์มทะเลเพื่ออนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลรัษฎา อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน*. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำรวย สุดเฉลี่ย, สันต์ เกตุปราณีตและปัสสิ ประสมสินธ์. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงระแนง อำเภอปางศิลาทอง และอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์*. *วนศาสตร์* 33(1), 47-56.
- สิราณี สังคะพัฒน์. (2548). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร*. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุชาวลี ชูออน. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดตรัง*. *วิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์* 23(3), 42-53.
- สุเทพ เกื้อสังข์. (2545). *การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism): ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุรัชย์ เชื้อขาวซ้อน. (2552). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านดินดำ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สุรยุทธ์ หลิมตระกูล. (2544). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

- สุรศักดิ์ วรรณบุญญา. (2547). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีร่วมกับศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2547). *การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. อ้างถึงใน ชนิษฐา ชุสุข (2553). เอกสารประกอบการบรรยายวิชาเศรษฐศาสตร์ สังคม การเมืองและกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
- อานิสงส์ โอทาทะวงศ์. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทะเลบัวแดง ในเขตเทศบาลตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์25(1), 47–53.*
- อำนาจ ศรีพระจันทร์. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ศึกษาเฉพาะอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี. ใน การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2 วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา:678–90.*
- อรพินท์ คงเดชอดิศักดิ์. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ สาขาคลองท่าลาด จังหวัดฉะเชิงเทรา (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- อรทัย ก๊กผล (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.*
- อัจฉรวรรณ งามญาณ. (2554). *อันเนื่องมาแต่สูตรของยามาเน่. บริหารธุรกิจ, 34 (131), 46-60. อ้างถึง Yamane. Taro. (1973). Statistics: An in Introductory Analysis. 3rd. ed. New York: Harper & Row, Publisher, Inc.*
- Dil Bahadur Rahut, Akhter Ali, Bhagirath Behera. (2015). Household participation and effects of community forest management on income and poverty levels: Empirical evidence from Bhutan. *Forest Policy and Economic, 2015 (61), 20–29.*
- G.G. Gurneya, J.E. Cinnera, J. Sartin, R.L. Pressey, N.C. Banc, N.A. Marshall and D. Prabuning. (2016). Participation in devolved commons management: Multiscale Socioeconomic factors related to individuals’ participation in community-Based management of marine protected areas in Indonesia. *Environmental Science & Policy, 2016 (61), 212–220.*

- Michelle E. Portman, Ateret Shabtay-Yanaia and Asaf Zanzuri. (2016). Incorporation of Socio-Economic Features' Ranking in Multicriteria Analysis Based on Ecosystem Services for Marine Protected Area Planning. *Plos One* May, 2016 (16), 1-17.
- Sirisuda Jumnongsong, Wenresti G. Gallardo, Kou Ikejima and Roland Cochard. (2015). Factors Affecting Fishers' Perceptions of Benefits, Threats, and State, and Participation in Mangrove Management in Pak Phanang Bay, Thailand. *Journal of Coastal Research*, 31(1), 95-106.

บุคลากรกรม

- นายลั่น ศรีประสม บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 12 ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2559
- นางศรีจันทร์ อินธิรัตน์ บ้านเลขที่ 35/3 หมู่ที่ 12 ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2559
- นางเพ็ญศรี แก้วรัตน์ บ้านเลขที่ 38/2 หมู่ที่ 12 ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2559
- นายวรัญญ หวดสวัสดิ์ บ้านเลขที่ 118 หมู่ที่ 12 ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2559
- นายธานินทร์ แก้วรัตน์ บ้านเลขที่ 38/1 หมู่ที่ 12 ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2559
- นายอุดม อินเซ่ง บ้านเลขที่ 31 หมู่ที่ 12 ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2559
- นายไมตรี ณ แฉ่ม บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 12 ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2559
- นายจิตร อินเซ่ง บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 150 ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2559
- นางสาวเบญจมาศ ยางทอง บ้านเลขที่ 37 หมู่ที่ 12 ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2559

ภาคผนวก ก

ผลการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
ของการวิจัยหรือเนื้อหา IOC : Index of item Objective Congruence(

การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือ
เนื้อหา (IOC : Index of item Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1. อาจารย์ ดร. พรพิมล เชื้อดวงผุย
2. อาจารย์ ดร. ปองเพชร ธาราสุข
3. อาจารย์ อานนท์ อุปลัลลังก์

ได้ผลของการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
ของการวิจัย ดังนี้

ข้อคำถาม	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. เพศ () 1.1. หญิง () 1.2. ชาย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. สถานภาพในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ () 2.1. หัวหน้าครัวเรือน () 2.2. คู่สมรส () 2.3. บุตร () 2.4. ผู้อาศัย () 2.5. อื่น ๆ ระบุ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. สถานภาพการสมรส () 3.1. หย่าร้าง/ม่าย (คู่สมรสเสียชีวิต) /แยกกันอยู่ () 3.2. โสด () 3.3. สมรส	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4. อายุปี (ตอบเป็นจำนวนเต็ม หากเกิน 6 เดือนให้คิดเป็น 1 ปี)					
5. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ จำนวน ปี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6. เดิมท่านมีภูมิลำเนาอยู่ที่ใด () 6.1. ในชุมชนนี้ () 6.2. มาจากที่อื่น ระบุ อำเภอ จังหวัด เหตุผลที่ย้ายมา เพราะ	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้

ข้อความ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
7. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน <input type="checkbox"/> 7.1. ไม่ได้เรียนหนังสือ <input type="checkbox"/> 7.2. ประถมศึกษาชั้นปีที่ <input type="checkbox"/> 7.3. มัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ <input type="checkbox"/> 7.4. มัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ <input type="checkbox"/> 7.5. ปวช. <input type="checkbox"/> 7.6. ปวส. <input type="checkbox"/> 7.7.ปริญญาตรี <input type="checkbox"/> 7.8. สูงกว่าปริญญาตรี ระบุ	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมผู้ตอบแบบสัมภาษณ์)คน แบ่งเป็น 8.1 ชายคน 8.2 หญิงคน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
9. ปัจจุบันประกอบอาชีพ	+1	+1	1+	1.00	ใช้ได้
9.1 อาชีพหลัก (อาชีพที่มีรายได้มากที่สุด)					
() 1. ทำสวน ระบุ		() 2. ทำนา			
() 3. เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ		() 4. ทำประมง			
() 5. ค้าขาย		() 6. รับจ้างทั่วไป			
() 7. ธุรกิจส่วนตัว		() 8. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ			
() 9. พนักงานบริษัท		() 10.			
9.2 อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)					
() 1. ทำสวน ระบุ		() 2. ทำนา			
() 3. เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ		() 4. ทำประมง			
() 5. ค้าขาย		() 6. รับจ้างทั่วไป			
() 7. ธุรกิจส่วนตัว		() 8. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ			
() 9. พนักงานบริษัท		() 10. อื่น ๆ ระบุ			
10. รายได้รวมของครัวเรือนโดยเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา (ปี 2559)บาท	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อความคำถาม	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
11. ระยะทางจากที่อยู่อาศัยของท่านไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ กิโลเมตร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งในกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน บ้างหรือไม่ () 12.1. ไม่ดำรงตำแหน่งใดเลย () 12.2. ดำรงตำแหน่งในกลุ่มหรือสถาบัน ดังนี้ 1..... (ตำแหน่ง))	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกกลุ่มต่อไปนี้หรือไม่ 13.1 กลุ่มประมง () 1. ไม่เป็นสมาชิก เพราะ () 2. เป็นสมาชิก เพราะ ตำแหน่ง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13.2 กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนและฟาร์มทะเลทะเล () 1. ไม่เป็นสมาชิก เพราะ () 2. เป็นสมาชิก เพราะ ตำแหน่ง					

ข้อที่	ข้อความคำถามในแบบสัมภาษณ์	ผลการให้คะแนนของ ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการ ประเมิน				
		คนที่	คนที่	คนที่						
		1	2	3						
14	<p>ปัจจุบันครัวเรือนของท่านมีหนี้สินค้ำหรือไม่ (...) 14.1 ไม่มีหนี้สินเพราะ</p> <p>(...) 14.2 มี 1. แหล่งหนี้สิน จำนวน</p> <p>วัตถุประสงค์ของการเป็นหนี้</p> <p>2. แหล่งหนี้สิน จำนวน</p> <p>วัตถุประสงค์ของการเป็นหนี้</p>	0	0	+1	0.33	ปรับปรุง				
15	ท่านคิดว่าคุณลักษณะของผู้นำชุมชนของท่านในข้อต่อไปนี้ เป็นอย่างไร									
	ลักษณะของผู้นำ	มาก	ปาน กลาง	น้อย	ไม่มี เลย					
	1) ความซื่อสัตย์สุจริต					+1	+1	+1	1	ใช้ได้
	2) ความยุติธรรม					+1	+1	+1	1	ใช้ได้
	3) ความเสียสละ					+1	+1	+1	1	ใช้ได้
	4) ความตั้งใจทำงาน					+1	+1	+1	1	ใช้ได้
	5) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่					+1	+1	+1	1	ใช้ได้
	6) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					+1	+1	+1	1	ใช้ได้
	7) ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์					+1	+1	+1	1	ใช้ได้
	8) อื่น ๆ ระบุ.....					+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อที่	ข้อความในแบบสัมภาษณ์						ผลการให้คะแนน ของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการ ประเมิน	
							คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
16	ช่องทางของ ข่าวสาร	ความบ่อยในการได้รับข่าวสาร			ข่าวสารที่ ได้รับ เกี่ยวกับ	ไม่เคยได้รับ ข่าวสารใดเลย	ระบุเหตุผล กรณีที่ไม่ได้รับ ข่าวสารใดเลย					
	1) เพื่อนบ้าน	เดือน ละครั้ง	2 - 3 เดือน/ ครั้ง	6 เดือน/ ครั้ง	ปีละ ครั้ง			0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
	2) ญาติพี่น้อง							0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
	3) ผู้นำชุมชน							0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
	4) เจ้าหน้าที่ ของรัฐ ระบุ							0	+1	+1	0.67	ใช้ได้

ข้อที่	ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์							ผลการให้คะแนน ของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการ ประเมิน	
								คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
16	ช่องทางของ ข่าวสาร	เดือน ละครั้ง	2 – 3 เดือน/ ครั้ง	6 เดือน/ ครั้ง	ปีละ ครั้ง	ข่าวสารที่ ได้รับ เกี่ยวกับ	ไม่เคยได้รับ ข่าวสารใดเลย	ระบุเหตุผล กรณีที่ไม่ได้รับ ข่าวสารใดเลย					
	5) เจ้าหน้าที่ ของเอกชน ระบุ								0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
	6) หนังสือพิมพ์								0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
	7) วิทยุ								0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
	8) โทรทัศน์								0	+1	+1	0.67	ใช้ได้

ข้อที่	ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์							ผลการให้คะแนน ของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการ ประเมิน	
								คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
16	ช่องทางของ ข่าวสาร	เดือน ละครั้ง	2 – 3 เดือน/ ครั้ง	6 เดือน/ ครั้ง	ปีละ ครั้ง	ข่าวสารที่ ได้รับ เกี่ยวกับ	ไม่เคยได้รับ ข่าวสารได้เลย	ระบุเหตุผล กรณีที่ไม่ได้รับ ข่าวสารได้เลย					
	9) อินเทอร์เน็ต								0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
	10) หอกระจาย ข่าวในชุมชน								0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
	11) การประชุม หมู่บ้าน								0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
	12) อื่น ๆ ระบุ 1) 2).....								0	+1	+1	0.67	ใช้ได้

ข้อความคำถาม	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
17. ท่านเคยใช้ประโยชน์ (จับสัตว์น้ำ, พักผ่อนหย่อนใจ) จากสัตว์น้ำจากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบ้างหรือไม่ () 1. ไม่เคยใช้ประโยชน์ เนื่องจาก () 2. เคยใช้ประโยชน์ ระบุประโยชน์ที่ได้	-1	+1	+1	0.33	ปรับปรุง
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ					
การระบุปัญหา					
1) ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุย และเข้าร่วมประชุมเพื่อค้นหา หรือรับรู้ปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2) ท่านเข้าร่วมเสนอปัญหา และค้นหาสาเหตุความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3) ท่านมีส่วนร่วมในเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4) ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุย และเข้าร่วมประชุมเพื่อค้นหา หรือรับรู้ปัญหาการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อความ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
5) ท่านเข้าร่วมเสนอปัญหา และค้นหาสาเหตุการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6) ท่านมีส่วนร่วมในเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7) ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการ ลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
การวางแผนแก้ไขปัญหา					
1) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่ หรือตัดสินใจเลือกพื้นที่ และตัดสินใจเลือกวิธีการ ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2) ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชาย เลนและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์ การทำบ้านปลา เป็นต้น	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวเขต และเสนอวิธีการดำเนินงานในเขตอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อความ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
5) ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนและสัตว์น้ำของชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา เป็นต้น	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6) ท่านมีส่วนร่วมในการออก กฎ ระเบียบ ข้อตกลง เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7) ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางหรือแก้ไขปัญหาก็ได้ข้อสรุปภายหลังจากการติดตามและประเมินผลการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
การนำไปปฏิบัติ					
1) ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2) ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกป่าชายเลน และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อความ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
3) ท่านมีส่วนร่วมในการชักชวนคนในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา เป็นต้น	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5) ท่านมีส่วนร่วมในการชักชวน หรือปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้คนในชุมชนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6) ท่านมีส่วนร่วมในการตักเตือน และแจ้งผู้รับผิดชอบเมื่อพบผู้กระทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7) ท่านมีส่วนร่วมในการเข้าเวรยามเพื่อตรวจตราไม่ให้มีการทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในกิจกรรมเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ					

ข้อคำถาม	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
การรับผลประโยชน์ร่วมกัน					
1) ท่านเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น ลำพู ลูกจาก เพื่อบริโภคในครัวเรือน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2) ท่านเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น ลำพู ลูกจาก เพื่อการประกอบอาชีพ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3) ท่านจับสัตว์น้ำรอบเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อบริโภคในครัวเรือน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4) ท่านจับสัตว์น้ำรอบเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อการประกอบอาชีพ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5) ท่านได้รับประโยชน์จากการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น เป็นแนวป้องกันลม พายุ และการกัดเซาะชายฝั่ง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6) ท่านใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7) ท่านใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับคนในครอบครัว และชุมชน เช่น ชนิดสัตว์น้ำ พืชพรรณ การเปลี่ยนแปลงของน้ำ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
การติดตามและประเมินผล					
1) ท่านได้สังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนหลังจากมีการปลูกป่าชายเลน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2) ท่านสังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับจำนวน และขนาดของสัตว์น้ำหลังจากมีการปลูกป่าชายเลน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3) ท่านมีส่วนร่วมติดตามผลการจัดโครงการ/กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนและการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4) ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับความหลากหลายของสัตว์น้ำหลังจากทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5) ท่านมีส่วนร่วมสรุปปัญหาที่ได้จากการติดตามหรือประเมินผลในการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6) ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของอาชีพ และเป็นอยู่ของคนในชุมชนหลังจากการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7) ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ภายนอกชุมชนเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อความ	ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ					
3.1 ท่านคิดว่าปัญหาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเกี่ยวกับในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมี อะไรบ้าง	-1	+1	+1	0.33	ปรับปรุง
3.2 ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนอย่างไร	-1	+1	+1	0.33	ปรับปรุง
3.3 ท่านมีข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ อย่างไร	-1	+1	+1	0.33	ปรับปรุง

ภาคผนวก ข
ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์

1. แสดงวิธีการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบ Conbach's Alpha Coefficient

การหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ในตอนี่ 2 คือ การมีส่วนร่วมในการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เท่ากับ 0.978

Reliability Statistics		
	Conbach's Alpha	N of Item
การมีส่วนร่วมในการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	0.978	35

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1) ท่านเข้าร่วมเสนอปัญหา และค้นหาสาเหตุความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน	45.85000	960.134	.839	.977
2) ท่านเข้าร่วมเสนอปัญหา และค้นหาสาเหตุความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน	46.65000	960.450	.848	.977
3) ท่านมีส่วนร่วมในเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน	46.60000	962.463	.804	.977
4) ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุย และเข้าร่วมประชุมเพื่อค้นหา หรือรับรู้ปัญหาการลดลงของปริมาณ	46.00000	958.105	.821	.977
5) ท่านเข้าร่วมเสนอปัญหา และค้นหาสาเหตุการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน	46.50000	960.368	.806	.977
6) ท่านมีส่วนร่วมในเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน	46.70000	958.853	.773	.977
7) ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบจับสัตว์น้ำใน	46.60000	963.516	.820	.977

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่ หรือตัดสินใจเลือกพื้นที่ และตัดสินใจเลือกวิธีการในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชน	46.25000	965.987	.721	.977
2) ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์ การทำบ้านปลา เป็นต้น	46.30000	963.274	.736	.977
3) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของชุมชน	46.20000	955.011	.893	.976
4) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวเขต และเสนอวิธีการดำเนินงานในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	46.15000	959.924	.855	.977
5) ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนและสัตว์น้ำของชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา เป็นต้น	46.20000	949.642	.903	.976

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
6) ท่านมีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบ ข้อตกลง เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	46.45000	961.313	.811	.977
7) ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางหรือแก้ไขปัญหาที่ได้ข้อสรุปภายหลังจากการติดตามและประเมินผลการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	46.65000	959.187	.866	.977
1) ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน	45.95000	953.945	.880	.977
2) ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกป่าชายเลน และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	45.95000	958.787	.845	.977
3) ท่านมีส่วนร่วมในการชักชวนคนในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา เป็นต้น	46.20000	975.221	.672	.977

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1) ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน	45.95000	953.945	.880	.977
2) ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกป่าชายเลน และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	45.95000	958.787	.845	.977
3) ท่านมีส่วนร่วมในการชักชวนคนในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา เป็นต้น	46.20000	975.221	.672	.977
4) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	46.30000	967.905	.755	.977
5) ท่านมีส่วนร่วมในการชักชวน หรือปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้คนในชุมชนปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	45.85000	961.608	.819	.977

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
6) ท่านมีส่วนร่วมในการ ตัดเตือน และแจ้งผู้รับผิดชอบ เมื่อพบผู้กระทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในเขต อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	46.45000	963.103	.734	.977
7) ท่านมีส่วนร่วมในการ เข้าเวรยามเพื่อตรวจตราไม่ให้ มีการทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในกิจกรรมเขต อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	47.15000	991.713	.572	.978
1) ท่านเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ที่ อยู่ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำ เช่น ลำพู ลูกจาก เพื่อ บริโภคในครัวเรือน	46.45000	977.208	.620	.978
2) ท่านเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ที่ อยู่ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำ เช่น ลำพู ลูกจาก เพื่อ การประกอบอาชีพ	47.15000	1005.397	.427	.978
3) ท่านจับสัตว์น้ำรอบเขต อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อ บริโภคในครัวเรือน	45.85000	988.976	.390	.979
4) ท่านจับสัตว์น้ำรอบเขต อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อการ ประกอบอาชีพ	45.70000	973.905	.586	.978
5) ท่านได้รับประโยชน์จาก การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ในการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น เป็นแนวป้องกันลม พายุ และการกัดเซาะชายฝั่ง	45.40000	978.674	.676	.977

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
6) ท่านใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ	46.25000	968.934	.683	.977
7) ท่านใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับคนในครอบครัว และชุมชน เช่น ชนิดสัตว์น้ำ พืชพรรณ การเปลี่ยนแปลงของน้ำ	46.50000	993.000	.394	.978
1) ท่านได้สังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนหลังจากมีการปลูกป่าชายเลน	45.35000	986.239	.552	.978
2) ท่านสังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับจำนวน และขนาดของสัตว์น้ำหลังจากมีการปลูกป่าชายเลน	45.55000	962.471	.790	.977
3) ท่านมีส่วนร่วมติดตามผลการจัดโครงการ/กิจกรรมการปลูกป่าชายเลน และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	46.05000	954.787	.835	.977
4) ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับความหลากหลายของสัตว์น้ำหลังจากทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	45.95000	951.418	.856	.977
5) ท่านมีส่วนร่วมสรุปปัญหาที่ได้จากการติดตาม หรือประเมินผลในการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	46.70000	967.695	.764	.977

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
6) ท่านมีส่วนร่วมในการ สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลง ของอาชีพ และเป็นอยู่ของคน ในชุมชนหลังจากการทำเขต อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน	46.05000	972.576	.679	.977
7) ท่านมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลร่วมกับหน่วยงาน ต่างๆ ภายนอกชุมชนเกี่ยวกับ ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของ ชุมชน	46.50000	966.895	.776	.977

ภาคผนวก ค
ที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา
กรณีศึกษา บ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาทางวิชาการ ข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ และนำไปใช้เฉพาะในงานวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

สัมภาษณ์วันที่ เดือน พ.ศ.

ชื่อ - สกุล บ้านเลขที่ เบอร์โทรศัพท์

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

1. เพศของหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน (ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์)

() 1.1. หญิง () 1.2. ชาย

2. สถานภาพในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

() 2.1. หัวหน้าครัวเรือน () 2.2. คู่สมรส () 2.3. บุตร
() 2.4. ผู้อาศัย () 2.5. อื่น ๆ ระบุ

3. สถานภาพการสมรส

() 3.1. หย่าร้าง/ม่าย (คู่สมรสเสียชีวิต) /แยกกันอยู่ () 3.2. โสด
() 3.3. สมรส

4. อายุ ปี (ตอบเป็นจำนวนเต็ม หากเกิน 6 เดือนให้คิดเป็น 1 ปี)

5. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ จำนวน ปี

6. เดิมท่านมีภูมิลำเนาอยู่ที่ใด

() 6.1. ในชุมชนนี้

() 6.2. มาจากที่อื่น ระบุ อำเภอ จังหวัด

เหตุผลที่ย้ายมา เพราะ

7. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

- () 7.1. ไม่ได้เรียนหนังสือ
- () 7.2. ประถมศึกษาชั้นปีที่
- () 7.3. มัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่
- () 7.4. มัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่
- () 7.5. ปวช.
- () 7.6. ปวส.
- () 7.7.ปริญญาตรี
- () 7.8. สูงกว่าปริญญาตรี ระบุ

8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมผู้ตอบแบบสัมภาษณ์)คน แบ่งเป็น

8.1 ชายคน

8.2 หญิงคน

9. ปัจจุบันประกอบอาชีพ

9.1 อาชีพหลัก (อาชีพที่มีรายได้มากที่สุด)

- | | |
|---------------------------|------------------------------|
| () 1. ทำสวน ระบุ | () 2. ทำนา |
| () 3. เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ | () 4. ทำประมง |
| () 5. ค้าขาย | () 6. รับจ้างทั่วไป |
| () 7. ธุรกิจส่วนตัว | () 8. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ |
| () 9. พนักงานบริษัท | () 10. อื่นๆ ระบุ |

9.2 อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- | | |
|---------------------------|------------------------------|
| () 1. ทำสวน ระบุ | () 2. ทำนา |
| () 3. เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ | () 4. ทำประมง |
| () 5. ค้าขาย | () 6. รับจ้างทั่วไป |
| () 7. ธุรกิจส่วนตัว | () 8. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ |
| () 9. พนักงานบริษัท | () 10. อื่น ๆ ระบุ |

10. รายได้รวมของครัวเรือนโดยเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา (ปี 2559)บาท

11. ระยะทางจากที่อยู่อาศัยของท่านไปยังเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ กิโลเมตร

12. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งในกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน บ้างหรือไม่
- () 12.1. ไม่ดำรงตำแหน่งใดเลย
- () 12.2. ดำรงตำแหน่งในกลุ่มหรือสถาบัน ดังนี้
1. กลุ่ม/สถาบัน..... (ตำแหน่ง))
2. กลุ่ม/สถาบัน..... (ตำแหน่ง))
3. กลุ่ม/สถาบัน..... (ตำแหน่ง))
4. กลุ่ม/สถาบัน..... (ตำแหน่ง))
13. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกกลุ่มต่อไปนี้หรือไม่
- 13.1 กลุ่มประมง
- () 1. ไม่เป็นสมาชิก เพราะ
- () 2. เป็นสมาชิก เพราะ
- ตำแหน่ง
- 13.2 กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนและฟาร์มทะเล
- () 1. ไม่เป็นสมาชิก เพราะ
- () 2. เป็นสมาชิก เพราะ
- ตำแหน่ง
14. ปัจจุบันครัวเรือนของท่านมีหนี้สินคงค้างหรือไม่
- () 14.1. ไม่มีหนี้สิน เพราะ
- () 14.2. มีหนี้สิน
1. แหล่งหนี้สิน.....จำนวน..... บาท
- วัตถุประสงค์ของการเกิดหนี้สิน
2. แหล่งหนี้สิน.....จำนวน..... บาท
- วัตถุประสงค์ของการเกิดหนี้สิน
3. แหล่งหนี้สิน.....จำนวน..... บาท
- วัตถุประสงค์ของการเกิดหนี้สิน

15. ท่านคิดว่าผู้นำชุมชนของท่านในปัจจุบัน มีคุณลักษณะอย่างไรในด้านต่อไปนี้

ลักษณะของผู้นำ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีเลย
1) ความซื่อสัตย์สุจริต				
2) ความยุติธรรม				
3) ความเสียสละ				
4) ความตั้งใจทำงาน				
5) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่				
6) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น				
7) ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์				
8) อื่น ๆ ระบุ.....				

16. ท่านเคยได้รับข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การดูแลหรืออนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ประโยชน์ของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โดยช่องทางใดบ้างหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ช่องทางของข่าวสาร	ความบ่อยในการได้รับข่าวสาร				ข่าวสารที่ได้รับเกี่ยวกับ	ไม่เคยได้รับข่าวสารใดเลย	ระบุเหตุผลกรณีที่ไม่ได้รับข่าวสารใดเลย
	เดือนละครั้ง	2 - 3 เดือน/ครั้ง	6 เดือน/ครั้ง	ปีละครั้ง			
1) เพื่อนบ้าน							
2)ญาติพี่น้อง							
3) ผู้นำชุมชน							
4) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ระบุ							
5) เจ้าหน้าที่ของเอกชน ระบุ							
6) หนังสือพิมพ์							
7) วิทยุ							
8) โทรทัศน์							
9) Website							
10) Line							
11) Facebook							
12) หอกระจายข่าวในชุมชน							
13) การประชุมหมู่บ้าน							
14) อื่น ๆ ระบุ 1) 2)							

17. ท่านเคยส้วมน้ำจากเขตนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบ้างหรือไม่

() 1. ไม่เคยใช้ประโยชน์ เนื่องจาก

.....
() 2. เคยใช้ประโยชน์ ระบุประโยชน์ที่ได้

18. ท่านเคยใช้ประโยชน์จากเขตนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจบ้างหรือไม่

() 1. ไม่เคยใช้ประโยชน์ เนื่องจาก

.....
() 2. เคยใช้ประโยชน์ ระบุประโยชน์ที่ได้

.....
.....

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ประเด็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง	ระดับการมีส่วนร่วม				ระบุ เหตุผล กรณีไม่มี ส่วนร่วม
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)	ไม่มีเลย (0)	
การระบุปัญหา					
1) ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุย และเข้าร่วมประชุมเพื่อค้นหา หรือรับรู้ปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน					
2) ท่านเข้าร่วมเสนอปัญหา และค้นหาสาเหตุความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน					
3) ท่านมีส่วนร่วมในเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน					
4) ท่านมีส่วนร่วมในการพูดคุย และเข้าร่วมประชุมเพื่อค้นหา หรือรับรู้ปัญหาการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน					
5) ท่านเข้าร่วมเสนอปัญหา และค้นหาสาเหตุการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน					
6) ท่านมีส่วนร่วมในเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในชุมชน					
7) ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)	ไม่มีเลย (0)	ระบุ เหตุผล กรณีไม่มี ส่วนร่วม
การวางแผนแก้ไขปัญหา					
1) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่ หรือ ตัดสินใจเลือกพื้นที่ และตัดสินใจเลือกวิธีการในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชน					
2) ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ/ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์ การทำบ้านปลา เป็นต้น					
3) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของชุมชน					
4) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวเขต และเสนอวิธีการดำเนินงานในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน					
5) ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และสัตว์น้ำของชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา เป็นต้น					
6) ท่านมีส่วนร่วมในการออก กฎ ระเบียบ ข้อตกลง เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน					
7) ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางหรือแก้ไข ปัญหาที่ได้ข้อสรุปภายหลังจากการติดตามและ ประเมินผลการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง	ระดับการมีส่วนร่วม				ระบุ เหตุผล กรณีไม่มี ส่วนร่วม
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)	ไม่มีเลย (0)	
การนำไปปฏิบัติ					
1) ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนในชุมชน					
2) ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการปลูกป่าชายเลน และการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน					
3) ท่านมีส่วนร่วมในการชักชวนคนในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลา เป็นต้น					
4) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลน และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน					
5) ท่านมีส่วนร่วมในการชักชวน หรือปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้คนในชุมชนปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ					
6) ท่านมีส่วนร่วมในการตักเตือน และแจ้งผู้รับผิดชอบเมื่อพบผู้กระทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ					
7) ท่านมีส่วนร่วมในการเข้าเวรยามเพื่อตรวจตรา ไม่ให้มีการทำผิด กฎ ระเบียบ ข้อตกลง ในกิจกรรมเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)	ไม่มีเลย (0)	ระบุ เหตุผล กรณีไม่มี ส่วนร่วม
การรับผลประโยชน์ร่วมกัน					
1) ท่านเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น ลำพู ลูกจาก เพื่อบริโภคในครัวเรือน					
2) ท่านเก็บพืชพรรณต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น ลำพู ลูกจาก เพื่อการประกอบอาชีพ					
3) ท่านจับสัตว์น้ำรอบเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อบริโภคในครัวเรือน					
4) ท่านจับสัตว์น้ำรอบเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อการประกอบอาชีพ					
5) ท่านได้รับประโยชน์จากการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น เป็นแนวป้องกันลม พายุ และการกัดเซาะชายฝั่ง					
6) ท่านใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ					
7) ท่านใช้ประโยชน์จากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับคนในครอบครัว และชุมชน เช่น ชนิดสัตว์น้ำ พืชพรรณ การเปลี่ยนแปลงของน้ำ					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง	ระดับการมีส่วนร่วม				ระบุ เหตุผล กรณีไม่มี ส่วนร่วม
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)	ไม่มีเลย (0)	
การติดตามและประเมินผล					
1) ท่านได้สังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนหลังจากมีการปลูกป่าชายเลน					
2) ท่านสังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับจำนวน และขนาดของสัตว์น้ำหลังจากมีการปลูกป่าชายเลน					
3) ท่านมีส่วนร่วมติดตามผลการจัดโครงการ/กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนและการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน					
4) ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตด้วยตนเองเกี่ยวกับความหลากหลายของสัตว์น้ำหลังจากทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ					
5) ท่านมีส่วนร่วมสรุปปัญหาที่ได้จากการติดตามหรือประเมินผลในการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ					
6) ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของอาชีพ และเป็นอยู่ของคนในชุมชนหลังจากการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน					
7) ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ภายนอกชุมชนเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชน					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

3.1 ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเกี่ยวกับในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำมีข้อจำกัดอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 ท่านมีข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ
เอกพล ทองแก้ว (ผู้วิจัย)

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบการทำวิจัย



การสัมภาษณ์เชิงลึก
นายลั่น ศรีประสม



บริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ หมู่ที่ 12 บ้านโคกเมือง

ที่มา : ผู้วิจัย เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2560

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นายเอกพล ทองแก้ว

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5810620027

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	สถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2557

ทุนการศึกษา

กองทุนวิจัยคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ทุนอุดหนุนวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่